

Olemuksellista pahuutta vai suunnatonta epäoikeudenmukaisuutta?
Sukupuolistunutta väkivaltaa koskevat merkitykset internetkeskusteluissa

Susanna Takala (14265)
Pro Gradu -tutkielma
Syksy 2013
Sosiaalityö
Lapin Yliopisto

Lapin Yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Olemuksellista pahuutta vai suunnatonta epäoikeudenmukaisuutta? Sukupuolistunutta väkivaltaa koskevat merkitykset internetkeskusteluissa

Tekijä: Susanna Takala

Koulutusohjelma/ oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ x Sivulaudaturtyö_ Lisensiaatintyö_

Sivumäärä: 82

Vuosi: 2013

Tiivistelmä: Naisia kuolee parisuhdeväkivallan seurauksena kymmeniä vuosittain. Auttamisjärjestelmän käytännöissä naisiin kohdistuva väkivalta usein ohittuu. Tutkimuksessa tarkastellaan sukupuolistunutta väkivaltaa koskevia merkityksiä. Aihetta koskeva kysymys liittyy sukupuoleen ja sen osuuteen merkityksenannoissa. Tutkimuksessa kysytään: millaisia merkityksiä sukupuolistunut väkivalta saa internetkeskusteluissa? Miten väkivalta ja sukupuoli liitetään keskusteluissa toisiinsa? Millaisia käsityksiä sukupuolittuneen väkivallan osapuolille asiasta käydyissä internetkeskusteluissa tuotetaan? Tutkimuksen aineistona ovat internetin hakukoneista hakusanojen avulla löydetty aihetta koskevat keskustelut. Analyttisinä lukutapoina käytetään kriittistä diskurssianalyysiä sekä retoriikan analyysiä.

Aineistosta nousi esiin neljä eri merkitysjärjestelmää. Ensimmäisessä sukupuoliseen olemukseen liittyvässä diskurssissa väkivaltaa sanoitettiin ja selitettiin osapuoltensa sukupuoliseen olemukseen liitettyillä ominaisuuksilla. Toisessa diskurssissa keskiössä oli se, että väkivallan kohteelta edellytettiin vahvaa toimintaa eri tavoin. Kolmannessa merkitysjärjestelmässä nousi esiin käsitys siitä, että väkivalta on vastavuoroista ja luonnollista toimintaa. Neljännessä merkitysjärjestelmässä väkivalta sai aiempiin diskurssiin nähden uudenlaisen merkitysulottuvuuden. Väkivallan kohteelle myönnettiin uhrin asema ja hänet nähtiin syyttään joutuneen epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen.

Sosiaalityön kannalta aihe on merkityksellinen, koska siinä käsitellään väkivaltaa sorron muotona sekä niitä yhteiskunnallisia rakenteita, jotka sen mahdollistavat. Sortoa mahdollistavat yhteiskunnalliset rakenteet aiheuttavat sosiaalityölle vaateita. Tutkimuksessa pohditaan sosiaalityön osuutta yhteiskunnallisten rakenteiden kritisoijana.

Avainsanat: Sukupuolistunut väkivalta, toimijuus, identiteetti, diskurssianalyysi, retoriikan analyysi, sosiaalityö

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi X

(Vain Lappia koskevat)

Sisällys

1 Johdanto.....	1
2 Teoreettiset lähtökohdat.....	5
2.1 Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa	5
2.2 Toimijuus, identiteetti ja sukupuoli	9
3 Aineisto ja menetelmä	18
3.1 Aineisto ja aineiston hankinta.....	18
3.2 Diskurssianalyysi.....	21
3.3 Oma analyysini	24
3.4 Tutkimusetiikasta.....	27
4 Sukupuolistunutta väkivaltaa koskevat merkitykset.....	36
4.1 Sukupuolinen olemus väkivallan osapuolen asemaa määrittämässä.....	36
4.2 Vahva yksilötoimija väkivallan kohteena	49
4.3 Väkivallan tekojen ja sen kohteena olemisen tasaveroisuus ja luonnollisuus.....	57
4.4 Ihminen väkivallan alla	64
5 Lopuksi	71
Lähteet	78

1 Johdanto

*Mies vangittiin epäiltynä Joensuussa kadonneen naisen taposta
22.4.2013*

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus vangitsi sunnuntaina 50-vuotiaan joensuulaisen miehen epäiltynä maaliskuussa kadonneen [Sanna Pölösen](#) taposta. Mies vangittiin tutkinnanjohtajan vaatimuksesta todennäköisin syin epäiltynä tappoon.

(www.hs.fi)

Yllä oleva uutinen on varsin tavanomainen kertoessaan naiseen kohdistuneesta väkivallanteosta, jonka seuraukset ovat äärimmäisen vakavat, naisen kuolema. Tilastotiedot osoittavat sukupuolistuneen parisuhdeväkivallan – miesten naisiin kohdistaman väkivallan – olevan varsin yleistä Suomessa. Vuosien 2003 ja 2009 välisenä aikana naisia kuoli parisuhdeväkivallan seurauksena keskimäärin 23 vuosittain. Miehiä puolestaan kuoli parisuhdeväkivallan seurauksena saman tarkastelujakson aikana keskimäärin neljä. (Piispa 2012, 28–29.)

Myös nuoret tytöt kokevat lisääntyvässä määrin fyysistä uhkaa. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ylläpitämien Sotkanetin internetsivujen (2013) mukaan niiden 8. ja 9.-luokkalaisten tyttöjen osuus, jotka ovat kokeneet fyysistä uhkaa vuoden aikana, oli lisääntynyt vuosien 2006 ja 2011 välisenä aikana 1,4 prosenttiyksikköä 15,1 prosenttiin ikäluokasta. Seksuaalista väkivaltaa vuonna 2011 oli kokenut 20,3 prosenttia tytöistä ja 7,3 prosenttia pojista. (Sotkanet 2013.)

Perheammattilaisten väkivaltatyön käytäntöjä tutkinut Suvi Keskinen (2005) toteaa parisuhteissa tapahtuneen väkivallan usein ohittuvan ammattilaisten käytännöissä. Väkivaltaa ei asiakkaiden elämästä usein edes tunnisteta. Sosiaaliosektorilla viranomaisten oli vaikea löytää väkivaltaa kokeneita omasta asiakaskunnastaan, koska he katsoivat asiakkaita omien toimintakäytäntöjensä ja ongelmanmäärittelyiden kautta. Usein väkivalta tulkitaan sektorista riippuen esimerkiksi mielenterveysongelmaksi, parisuhdeongelmaksi tai lastensuojeluongelmaksi. (mt., 235–236.) Huoltoriitojen oikeudenkäyntiasiakirjoja

tutkinut Teija Hautanen (2010) puolestaan toteaa lasten huoltoa määrätyn myös väkivaltaa harjoittaville vanhemmilleen.

Ristiriita väkivallan yleisyyden ja sen ohittumisen kanssa herätti kiinnostukseni aiheeseen. Mikä on se institutionaalinen konteksti ja ympäristö, mikä mahdollistaa edellä mainitun väkivallan tyypin Suomessa? Valitsin pro gradu -tutkielmani aiheeksi sukupuolistunutta väkivaltaa koskevat merkitykset. Millaisena ilmiönä miesten naisiin kohdistama väkivalta yhteiskunnassamme hahmotetaan, ymmärretään ja sanoitetaan? Miten ilmiötä selitetään ja tehdään ymmärrettäväksi? Näen tärkeänä tunnistaa sukupuolelle eri käytännöissä usein tiedostamattomasti yhteiskunnassamme annetut merkitykset, jotta sukupuolen merkitys voitaisiin vaikeiden sosiaalisten ongelmien – kuten väkivalta – yhteydessä huomioida.

Tutkimukseni pääkysymys on:

Millaisia merkityksiä sukupuolistunut väkivalta saa internetkeskusteluissa? Kysymys jakautuu kahteen osakysymykseen, joita ovat: 1. Miten väkivalta ja sukupuoli liitetään keskusteluissa toisiinsa? 2. Millaisia käsityksiä sukupuolistuneen väkivallan osapuolille asiasta käydyissä internetkeskusteluissa tuotetaan?

Sukupuolistuneen väkivallan termillä viitataan toisiinsa eri tavoin ja eri tasoilla kytköksissä oleviin ilmiöihin. Sitä on muun muassa puolisoihin ja naisiin kohdistuva väkivalta, usein lapsiin kohdistuva väkivalta ja seksuaalisen väkivallan eri muodot. Sukupuolistuneessa väkivallassa oleellista on väkivallan, sukupuolen ja seksuaalisuuden kytkeytyminen toisiinsa joko kulttuurisesti, rakenteellisesti tai toimijatasolla. (Ronkainen 1998, 2.) Kun tutkielmassani kirjoitan sukupuolistuneesta väkivallasta, tarkoitan sillä nimenomaan miesten naisiin kohdistamaa fyysistä parisuhdeväkivaltaa.

Tutkielmani teoreettinen viitekehys muodostuu identiteetin ja toimijuuden käsitteistöä. Näen yksilön identiteetin ja sukupuolen identiteetin muotoutuvan toiston, esittämisen kautta. Nämä toistot ovat toimintaa, jota yksilöltä yhteiskunnassamme edellytetään. On toimittava – toistettava tietyin tavoin, jotta tulisi kulttuurissa ymmärretyksi. Toimijan sukupuoli määrittää pitkälti sitä, miten hänen täytyy toimia. (Butler 2006.) Väkivallan kohteisiin, tekijöihin ja tekoihin suhtaudutaan tietyin tavoin ja tämä kertoo tavasta ymmärtää sukupuoli ja väkivalta.

Minua kiinnostaa se, miten yhteiskunnalliset rakenteet ja kulttuuri näkyvät siinä, mitä ominaisuuksia ja mitä toimintaa miesten naisiin kohdistaman väkivallan osapuolilta odotetaan. Minna Nikusen (2005) mukaan jaettu ymmärrys väkivallasta, esimerkiksi sanomalehdissä pohjaa sukupuolistuneisiin odotuksiin, velvollisuuksiin ja kompetensseihin. Yleiset tulkinnat väkivaltaa kosken rakennetaan sukupuoliin ja seksuaalisuuksien liitettyjen käsitysten varassa. (Nikunen 2005, 39–41.) Suvi Ronkaisen ja Marita Husson (2013) mukaan väkivalta ilmenee kokemusten lisäksi muun muassa kulttuureina, käytäntöinä ja symboleina. Väkivaltaa ylläpitävät ja oikeuttavat syyt ovat moninaiset. (Ronkainen & Husso 2013, 51–52).

Tutkimusaineistoni koostuu internetin keskustelupalstoilla käydyistä aihetta käsittelevistä keskusteluista. Näen, että tällaisen aineiston pohjalta voi tehdä päätelmiä sukupuolistunutta väkivaltaa kontekstoivasta ympäristöstä. Ymmärrän internetkeskustelujen sekä kuvaavan, että tuottavan sosiaalista todellisuutta. Tämä taas asettaa väkivallan eri osapuolille ja yksilöille ehtoja olla ja toimia. Näen, että yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti jaettu ymmärrys sukupuolesta näkyy tällä tavalla hankitussa aineistossa. Se näkyy muun muassa siinä millaista toimintaa väkivallan osapuolilta edellytetään ja miten heidän toimintaansa suhtaudutaan ja miten sitä selitetään ja sanoitetaan.

Analysoin keskusteluaineistoani diskurssianalyysin avulla. Tarkempaan lähiluvun menetelmänä hyödynnän retoriikan analyysiä. Näiden avulla pääsen pureutumaan aiheeseen – sukupuolistunutta väkivaltaa, sen osapuolia ja sukupuolta väkivallan osana – koskeviin merkityksiin ja merkitysten tuottamisen tapoihin. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa voi sanoa sellaista, joka ylittää kulloinkin analysoitujen aineistojen yksittäisten puhetilanteiden tai kirjoitettujen tekstien rajat (Juhila 1999, 160). Diskurssianalyttisellä tutkimuksella voidaan arvioida ja purkaa yhteiskunnassamme ja myös sosiaalityössä vakiintuneita puhe- ja ymmärrystapoja.

Minna Nikusen (2005) mukaan usein viranomaiskäytännöt, kuten sosiaalityön päätökset perustuvat juuri kielellisiin arkijärkisiin luokitteluihin ja sukupuoli on niissä usein käytössä. Kielen käytöllä voi olla monenlaisia vaikutuksia ihmisten elämään. (mt., 342.) Tämän vuoksi pidän merkitysten tutkimista sosiaalityössä tärkeänä. Esimerkiksi lastensuojelun ongelmat ja seksuaalisen väkivallan eri muodot ovat nousseet vahvasti

esiin juuri osana sukupuolen ja väkivallan yhteyksien tutkimista. (Ronkainen & Husso 2013, 51- 52.)

Diskurssianalyttisen orientaation mukaisesti tutkimus nähdään yhtenä puheenvuorona puheenvuorojen ketjussa. Keskeinen tehtävä tutkimuksessa on uuden keskustelun synnyttäminen, ei pyrkimys keskustelun lopettamiseen. Olennaista on se, että mihin keskusteluun tutkimuksella halutaan osallistua ja mille yleisölle se ensisijaisesti suunnataan. (Jokinen & Juhila 1999, 85.) Tutkielmani liittyy keskusteluun kyseisen väkivallan toimijuudesta ja oikeutuksesta sekä keskusteluun sosiaalityön roolista yhteiskunnallisten ja sosiaalisten olojen kohentajana ja epäkohtien esiin nostajana.

Historiallisesti tarkasteltuna sosiaalityön ja yhteiskuntatieteiden voi sanoa kiinnittyneen yksilökohtaiseen heikompiosaiten ihmisten parantamiseen ja pyrkimykseen sosiaalisesti oikeudenmukaisempaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja rakenteisiin (Mullaly 2007). Sosiaalityössä keskiössä ovat yksilöiden, yhteisöjen ja ryhmittymien yhteiskunnalliset ja sosiaaliset suhteet, joissa sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus syntyy, uudistuu ja hävitetään. Sosiaalityön tehtävänä on osallistua näiden epäoikeudenmukaisien suhteiden poistamiseen ja ehkäisemiseen. (Hokkanen 2013, 55.) Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen on keskeinen tehtävä sosiaalityössä (Hurtig 2013b, 85).

Johdantoa seuraavassa luvussa esittelen tutkimukseni teoreettiset lähtökohdat. Luku jakautuu kahteen alalukuun, joista ensimmäisessä tarkastelen suomalaista väkivaltatutkimusta sekä parisuhdeväkivaltaa tilastojen valossa. Toisessa alaluvussa keskiössä ovat toimijuuden, identiteetin ja sukupuolen käsitteet. Mitä ne ovat suhteessa tutkimaani ilmiöön, väkivallasta käytyihin keskusteluihin? Luvussa kolme esittelen menetelmän, diskurssi- ja retoriikan analyysin, samoin kuin aineistoni. Pohdin samassa luvussa myös tutkimuseettisiä kysymyksiä. Neljännessä luvussa pääsen analysoimaan aineistoani. Luku jakautuu neljään alalukuun. Ensimmäisessä pääsevät esiin merkitykset, jotka liitetään sukupuolen olemukseen. Toisessa alaluvussa keskiössä on väkivallan osapuolten toimintaan liitetyt merkitykset. Kolmannessa painotetaan ilmiön luonnollisena pitämistä ja yhteiskunnan tasa-arvoisuutta. Neljäs alaluku avaa edellisiin alalukuihin nähden vastakkaisen tavan merkityksellistää sukupuolistunutta väkivaltaa. Viimeisessä luvussa pohdin tuloksia ja suhteutan niitä sosiaalityön rooliin.

2 Teoreettiset lähtökohdat

2.1 Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa

Suomalaisissa feministisissä tutkimuksissa on käytetty ilmauksia sukupuolistunut, seksuaalisoitunut ja sukupuolittunut väkivalta. Termit viittaavat sukupuolisuuden ja seksuaalisuuden olevan osa väkivallan rakennetta, väkivaltaan liitettyjä merkityksiä, asenteita ja selitystapoja. Sukupuolistuneen väkivallan viitekehyksessä kysytään, miten erilaiset institutionalisoituneet toimintatavat ja yhteiskunta merkityksellistävät väkivaltaa sukupuoleen liittäen ja kuinka sukupuolena elämisessä ruumiillistuvat historiallisesti ja kulttuurisesti muodostuneet käytännöt. (Ronkainen & Näre 2008, 21–22).

Eräs ohjenuora määritellä naisiin kohdistuva väkivalta tulee Yhdistyneiltä kansakunnilta. Naisiin kohdistuva väkivalta on kaikkea sukupuolisidonnaista väkivaltaa, joka aiheuttaa tai jonka on mahdollista aiheuttaa vahinkoa naisille, tapahtui se perheen sisällä, yhteiskunnassa kuin valtion toimestakin. Tällainen väkivalta sisältää perheväkivallan, raiskaukset ja naiskaupan. (Skinner & Hester & Malos 2005, 2; Notko 2011, 93.) Sukupuolistuneen väkivallan voi ajatella sateenvarjokäsitteenä (Nikunen 2005), jonka alle voi sijoittaa käsitteet lähisuhdeväkivalta, parisuhdeväkivalta ja naisiin kohdistuva väkivalta. Itselläni keskiössä on miesten naisiin kohdistamaan parisuhdeväkivaltaan liitetyt merkitykset. Tarkoitan tässä tutkielmassa sukupuolistuneella väkivallalla parisuhteessa tapahtuvaa miesten naisiin kohdistamaa fyysistä väkivaltaa. Kirjoitan toiston välttämiseksi väliin sukupuolistuneesta väkivallasta ja väliin miesten naisiin kohdistamasta parisuhdeväkivallasta, joilla tarkoitan samoja asioita.

Suomessa naisiin kohdistuva väkivalta on useita muita länsimaiksi laskettavia maita yleisempää. Schröttlen ym. (2006)² mukaan nykyinen puoliso oli harjoittanut fyysistä väkivaltaa Suomessa 17 prosentille naisista. Saksassa osuus oli noin neljä prosenttiyksikköä pienempi ja Ruotsissa noin puolet Suomessa koetusta. Liettuassa osuus oli suurempi kuin Suomessa. Entisten puolisoitten käyttämän väkivallan osalta Suomi, Saksa ja Liettua olivat edustettuina noin 40 prosentin osuudella Ruotsissa saman osuuden ollessa reilu 30 prosenttia. Seksuaalisessa väkivallassa Suomi on yliedustettuna sekä nykyisen, että entisen puolisonsa tekemässä. (Ronkainen 2008, 390.)

² Schröttle & al. 2006: CAHVR-raportti.

Väkivaltaisessa parisuhteessa olevia naisia ihmetellään ja usein kuulee myös puhuttavan siitä, että naiset käyttävät väkivaltaa yhtä lailla kuin miehet. Keskusteluissa ei useinkaan huomioida väkivallan erityispiirteitä. Markku Heiskanen ja Elina Ruuskanen (2010) ovat tutkineet 15–74 -vuotiaiden suomalaisten miesten kokemaa väkivaltaa. Heidän tutkimusaineistonsa koostui 1918 miehen ja 1203 naisen haastattelusta. Tämän tutkimuksen mukaan miehet ja naiset olivat kokeneet suunnilleen yhtä usein nykyisen kumppanin tekemää väkivaltaa. (mt., 14–19.) Tulokseen naisten ja miesten samankaltaisuudesta suhteessa väkivaltaan voi siis tulla tilastoja karkeasti tarkastelemalla, kun ei ota huomioon väkivallan vakavuusasteiden eroja ja väkivallan seurauksia. Eri tutkimukset ja uutisoinnit voivatkin edesauttaa toisistaan poikkeavien näkemysten syntymistä.

Naisia parisuhdeväkivallan tekijöinä tutkineen Emmi Latun (2003, 84) mukaan parisuhteessa naisten ja miesten käyttämässä väkivallassa on eroja seurausten ja motivaation suhteen. Naisten tekemä väkivalta on usein itsepuolustusta ja seuraukset lievempiä. Tehdyllä väkivallalla naisten toimesta esimerkiksi harvoin pönkitetään valta-asetelmaa tai kontrolloidaan miestä. (mt.)

Vuonna 1997 40 prosenttia 17–74 -vuotiaista naisista oli kokenut vähintään kerran miehen tekemää fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai sillä uhkailua 15 vuotta täytettyään. (Heiskanen & Piispa 1998, 4.) Murray Strauss (2008, 262) toteaa, että seurustelusuhteessa miehet aiheuttavat naisia enemmän fyysisiä vammoja sekä lievissä että vakavissa tapauksissa, vaikka väkivalta olisi molemminpuolista. Parisuhdeväkivalta aiheutti naisille yli kaksi kertaa useammin fyysisiä vammoja ja kolme kertaa useammin psyykkisiä seurauksia kuin miehille. (Piispa 2012, 18-20). Miesten kokema parisuhdeväkivalta painottui liikkumisen estämiseen, kiinni tarttumiseen ja läimäisyyn. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 14–19.)

Vuonna 2006 parisuhteessaan tapetuksi tulleita naisia oli seitsemänkertainen määrä parisuhteissaan tapetuksi tulleisiin miehiin nähden. Kolme vuotta myöhemmin, vuonna 2009 parisuhdeväkivallan seurauksena kuoli 25 naista ja viisi miestä. (Piispa 2012, 29.) Henkirikoksessa kuolleiden naisten tappajia ovat useimmiten puoliset, poikaystävät tai entiset puoliset. Miesuhreilla vastaavasti näin on muutamia prosentteja (Niemi-Kiesiläinen 2004, 36.)

Eroon päättyneissä parisuhteissa lyömistä, kuristamista, pään hakkaamista ja seksuaalista väkivaltaa kohdistui naisiin huomattavasti enemmän kuin miehiin. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 21, 24.) Parisuhteessa väkivaltaisista käyttäytyneistä miehistä runsaat puolet oli käyttäytynyt väkivaltaisesti tai häiritsevästi myös eron jälkeen. Päättyneissä suhteissa tapahtunutta väkivaltaa tarkasteltaessa on huomattu, että jos väkivaltaa on ollut suhteen aikana, väkivalta ei aina pääty eroon. (Piispa 2012, 17-18.) Eroon päättyneissä suhteissa erityisesti naisten riski joutua väkivallan kohteeksi on suuri. Ei ole myöskään harvinaista, että mies muuttuu väkivaltaiseksi eron yhteydessä. (Ronkaine & Husso 2013, 14–22.) Yhteydenpito entisten puolisoitten välissä on usein myös välttämättömyyttä. Piispan (2012) mukaan väkivaltaisesta puolisoista eronneet naiset joutuvat pitämään yhteyttä entiseen mieheen, jos pariskunnalla on yhteisiä lapsia. Väkivalta voi myös jatkua erilaisena häirintänä. (Piispa 2012, 18.)

Miesten ja naisten kokeman väkivallan eroja oli myös siinä, että milloin väkivalta oli alkanut. Naisiin kohdistuva väkivalta parisuhteissa oli alkanut usein yli 10 vuotta sitten, miehiin kohdistuva väkivalta taas viimeisen vuoden aikana. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 21–25.) Parisuhdeväkivalta toistui naisiin kohdistuvana selvästi useammin kuin miehillä ja tapahtumakertoja oli enemmän. Naisiin kohdistuvat henkirikokset poikkeavat miehiin kohdistuvista siinä, ettei kyse ole useinkaan saman tekijän ensimmäisestä väkivallan teosta. Suomalaisen selvityksen mukaan henkirikoksen tekijä on kohdellut uhria väkivaltaisesti aiemmin puolella naisiin kohdistuneista parisuhdetapoista. Kun taas nainen kuolee parisuhdeväkivallan seurauksena, on hän aikaisemmin käyttänyt väkivaltaa tekijää kohtaan 15 prosentissa tapauksista. (Piispa 2012, 19, 29–30.)

Väkivalta ja fyysisen koskemattomuuden loukkaaminen ovat olleet kulttuurisesti tiedettyjä. Ne on kuitenkin tunnistettu vasta myöhään sosiaalisiksi ongelmaksi ja ihmisoi-keusongelmaksi, johon hyvinvointivaltion tulee puuttua. (Pehkonen 2003.) Väkivallan yleisyydestä ja sen tiedostamisesta huolimatta se ei ole juuri herättänyt yhteiskunnallista huolta tai tieteellistä kiinnostusta. Suomalaisen väkivallan piirre – väkivallan kohdistuminen läheisiin – ei tunnu herättävän valtiiovallan erityistä huolta. Ongelmaa on enemmän pyritty sietämään kuin tekemään sille jotakin. (Ronkainen & Näre 2008, 25–26.)

Sukupuolistuneen väkivallan tutkimus on syntynyt vastauksena yhteiskunnalliseen tarpeeseen sekä perinteisen väkivaltatutkimuksen, kuten empiirisen kriminologian ja rikollisuuteen kohdistuvan yksipuolisuuden. Sukupuolen mukaan ottaminen väkivallan tut-

kimukseen on mahdollistanut väkivallan erojen ymmärtämisen. Erilaisten väkivallan lajien välillä on eroja. Tästä esimerkkinä voisi mainita, että naisiin kohdistuvan kunniaväkivallan dynamiikka ja sitä ylläpitävät tekijät ovat erilaisia kuin kahden alkoholisoituneen miehen tappeluun johtavat tekijät. (Ronkainen & Husso 2013, 51.)

Väkivallan vähättely ongelmana näyttäytyy myös lainsäädäntöä tarkasteltaessa. Marita Husson (2003) mukaan kotikuritus kiellettiin Ruotsissa vuonna 1864 ja inestin uhrin rangaistavuus poistettiin vuonna 1937. Suomessa nämä muutokset tehtiin vuonna 1970. Avioliitossa tapahtuva raiskaus kriminalisoitiin Ruotsissa vuonna 1962 ja Suomessa vuonna 1994. Laki lähestymiskiellosta saatiin Suomessa aikaan vuonna 1999, kun se Ruotsissa saatettiin voimaan vuonna 1988. (mt., 17.) Muissa pohjoismaissa naiset ovat pitkään voineet esimerkiksi lainata poliisilta hälytysjärjestelmän tai saada vartijan takaamaan turvallisuutta ääritilanteissa. Suomessa osa lainsäädännön muutoksista on yhä tekemättä. (Mehtola & Ojuri 2012, 231–233.)

Uhrien näkökulman esiin tuomiseksi, samoin kuin ammattilaisten näkemyksiin väkivallasta onkin jo kiinnitetty huomiota ja asiasta tehty tutkimuksia. Teija Hautanen (2010) on väitöskirjassaan tutkinut viranomaisten tapaa käsitellä huoltoriitoihin sisältyviä väitteitä perhesuhteissa tapahtuneesta väkivallasta. Hänen tutkimuksessaan keskiössä olivat lapset ja heidän osallisuutensa perheissä, jossa jompikumpi vanhemmista käyttää väkivaltaa. Myös Suvi Keskiellä (2005) tutkimus on kohdistunut ammattilaisiin, kahteen perheneuvolaan ja perheterapiayksikköön ja näissä työskentelevien käsityksiin väkivallasta, parisuhteesta ja vanhemmuudesta. Johanna Hurtig (2013b) tarkasteli tutkimuksessaan vanhoillislestadiolaisessa uskonyhteisössä lapsiin kohdistunutta väkivaltaa ja niitä rakenteita, jotka ovat väkivallan taustalla.

Emmi Lattu (2008, 168–194) on tutkinut sukupuolistunutta väkivaltaa naisten käyttämänä. Marita Husso (2003) tarkasteli väitöskirjassaan naisten kirjoitusten pohjalta heidän kokemuksiaan väkivallan kohteena olemisesta. Satu Venäläinen (2012) taas käsittelee artikkelissaan sukupuolta tuottavien oletusten näkymistä väkivallan uhreina olleiden naisten kielenkäytössä. Hänellä oli Husson (2003) tapaan aineistona väkivallan naiskohneiden kirjoitukset.

Naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteiden nostaminen tutkimuskohteeksi on kohdannut aggressiivista vastustusta etenkin joidenkin miesaktivistien osalta (Ronkainen &

Näre 2008, 25–26). Suomessa on herätelty keskustelua parisuhdeväkivallan monimuotoisemman tutkimuksen tarpeesta. Tutkimusta on kritisoitu liiasta sukupuolittuneen väkivallan näkökulmasta. (Piispa 2012, 16.) Esimerkiksi Janne Kivivuori (2012, 24–39) kritisoi feminististä väkivaltatutkimusta muun muassa siitä, että teoria korostaa väkivallan seurauksia, näkökulmaistaa tutkimusta, unohtaa psykologiset syyt, kuten mustasukkaisuuden ja muiden tutkimussuuntien torjumisesta.

Sukupuolittuneen väkivallan tutkiminen on edelleen tärkeää. Tilastotiedot osoittavat sukupuolen olevan merkittävässä roolissa väkivallan teoissa. Lähden tutkielmallani selvittämään internetin keskustelupalstoilla käytävien keskustelujen pohjalta sukupuolittuneeseen väkivaltaan liitettyjä merkityksiä. Näkökulmani muodostuu sukupuoli-identiteetin ja toimijuuden käsitteistöstä. Käsitteet kietoutuvat toisiinsa ja määrittävät toisiaan. Lähden etsimään vastauksia tutkimuskysymyksiin tarkempien kysymysten avulla, joita ovat: millaisia toimijuuksia sukupuolittuneen väkivallan eri osapuolille keskusteluissa rakentuu? Millaisena heidät ja heidän identiteettinsä kuvataan ja millaisiksi niitä tulkitaan? Miten sukupuoli – mieheys ja naiseus määrittyvät?

2.2 Toimijuus, identiteetti ja sukupuoli

Sukupuolen lisäksi toimijuus ja identiteetti ovat merkittäviä käsitteitä väkivallassa ja sen tarkastelussa. Lähestyn aineistoani ja tutkimusaihettani, sukupuolittunutta väkivaltaa, identiteetin ja toimijuuden käsitteistön kautta. Ensin tarkastelen eri tutkijoiden näkemyksiä käsitteestä hieman yleisemmällä tasolla, mutta pyrin tarkentamaan käsitteen määrittelyä siten, että miten toimijuus käsitteenä liittyy sukupuoleen ja väkivaltaan – sukupuolittuneeseen väkivaltaan.

Hanna Ojalan ym. (2013) mukaan toimijuus paikannetaan useissa yhteyksissä tietyllä tavalla resursseja omaavan yksilön sekä rakenteiden, instituutioiden ja yhteisöjen, niihin kiinnittyvien järjestysten, normien, sääntöjen, odotusten sekä käytäntöjen suhteeseen (mt., 14). Johanna Hurtigin (2013a) mukaan toimijuudessa on läsnä pysyvyyden ja sosiaalisen järjestyksen säilyttäminen, tulevaisuuteen ja omiin tavoitteisiin suuntaaminen, eettisten ja normatiivisten ulottuvuuksien hahmottaminen sekä kyky oikeuttaa omat ratkaisut tai näkökulmat ristiriitatilanteissa. Toimijuus rakentuu jatkuvuuden, yhteen-

kuuluvuuden, samoin kuin muutoksen ja autonomian välisistä neuvotteluista itsen ja toisten kanssa. (Hurtig 2013a, 115.)

Toimijuudessa kiinnitetään huomiota siihen, onko toimijalla mahdollista tehdä halua- maansa, saada aikaan jokin tapahtuma tai lopputulos. Mahdollisuuteen toimia vaikutta- vat niin toimija, kuin muut toimijat ja konteksti. Toimijuuden määreet tuovat ensiksi mieleen laskelmoivan, määrätietoisen ja ponnekkaan toimijan, joka panee asiat kuntoon. Tällainen tietää, miten toimia ja hän osaa, voi, kykenee ja haluaa toimia. Hänen toimin- taansa eivät tukahduta normit, asenteet tai rakenteet. (Hokkanen 2013, 60–61.) Ratio- naalisen toimijuuden teorian mukaan ihmiset ovat suvereenia yksilöitä, jotka kaikissa tilanteissa kykenevät arvioimaan, valitsemaan ja toimimaan. Rationaalisen toimijuuden vastinparina voidaan nostaa esiin epärationaalinen toimijuus, jolloin yksilö kieltäytyy tekemästä valintoja ja päätöksiä, toistaa itseään tai toimii yleisen käsityksen mukaan järjettömästi. (Juvonen 2013, 331.)

Tällaisen yksilön autonomista toimijuutta korostavan näkemyksen sijasta voidaan puhua myös toiminnan kontekstuaalisuudesta. Liisa Hokkasen (2013) mukaan toimintaa voi tarkastella modaliteettien kautta. Tällä tarkoitetaan, että toimijuus voi perustua erilaisiin taitojen, motivaatioiden, velvollisuuksien ja mahdollisuuksien verkkoon. (Hokkanen 2013, 60–61.) Jyrki Jyrkämällä (2007, 206–207) toiminnan modaalisuus rakentuu toimi- jan motivaatiosta ja intentiosta (haluta), hänen tietotaidostaan (osata), tilanteessa reali- soituvista osaamisen mahdollisuuksista (kyetä), ympäristön säännöistä, normeista ja pakoista (täytyä), kontekstin rakenteista, mahdollisuuksista ja mahdottomuuksista (voi- da) ja tuntemisesta. (mt.)

Tuula Juvonen (2013) tarkastelee artikkelissaan ihmisyyteen hänen mukaansa kytkeyty- vää mahdollisuutta vuorovaikutukselliseen, tavoitteelliseen ja ympäristöään muokkaa- vaan toimintaan, kykyyn vaikuttaa maailmaan ja yksilöä ympäröiviin sosiaalisiin sidok- siin. Yhteiskunnalliset ehdot voidaan realisoida toiminnassa monin tavoin, ne voidaan ottaa annettuina, niitä vastaan voidaan taistella, niitä voidaan tulkita uudelleen tai niistä voidaan pyrkiä pois. (mt., 330–331.) Yksilö määrittelee omasta elämäntilanteestaan nähden mihin voi vaikuttaa ja mihin vaikuttaminen on omien mahdollisuuksien ulko- puolella. Voi ajatella, että asioita voisi tehdä myös toisin. Tämä on mahdollista jos toi- mija kokee sen olevan mahdollista. (Ronkainen 1999, 51.) Toimijuuden rakentumisen paikka on vuorovaikutuksellisessa toiminnassa. (Juvonen 2013, 330–331.)

En tarkoita toimijuudella yksilön sisältä lähtevää omaehtoista toimintaa, vaan toiminnan – väkivallan tekojen tai sen kohteena olemisen - vahvaa sidosta yhteisöön ja yhteiskuntaan. Lähtökohtana toimijuuden ymmärtämisessä on ajatus, että toimijuus voi muotoutua vain sosiaalisessa kanssakäymisessä ja keskinäisten riippuvuuksien vallitessa (Tronto 1993, 162; Juvonen 2013, 331). Koska toimijuus määrittyy sosiaalisesti, on toiminnassa kyse myös muiden tilanteen toimijoiden kokemuksista, tavoitteista, teoista ja heidän toimintansa konteksteista. (Hokkanen 2013, 62). Toimijuudessa ei siis ole kyse vain yksilön toiminnallisesta ominaisuudesta, hänen käytettävissä olevista kyvyistään, vaan toimijuus rakentuu sosiaalisesti osana muun muassa instituutioita ja vuorovaikutussuhteita (Jyrkämä 2007, 201).

Derek Layderin (1996, 1-7) mukaan yksilöt muokkaavat ja luovat sosiaalista todellisuutta rakenteineen. Nämä rakenteet taas vaikuttavat ja rajoittavat heidän toimintaansa. (Juvonen 2013, 330.) Olen samaa mieltä Layderin (1996) kanssa ihmisten osuudessa sosiaalisen todellisuuden rakentajana ja sen palautumisessa heidän toimintansa rajoitteisiin. Haluan kuitenkin tarkentaa näkemystä sillä, että yksilöt eivät omaehtoisesti ja autonomisesti luo ja muokkaa todellisuutta, vaan että tämä rakentaminen ja muokkaaminen ovat vahvasti riippuvaisia muiden ihmisten toiminnasta, näkemyksistä sekä ajattelamisen ja merkityksellistämisen tavoista. Toimijoiden ja suhteiden muodostama merkitysverkosto vaikuttaa siihen, miten väkivalta ja sen osapuolet nähdään sekä se, miten asioista puhutaan (Hurtig 2013b, 14).

Toimijat todentavat, uusintavat tai purkavat rakenteita (Jamrozik & Nocella 1998). Se, mikä määrittyy rakenteeksi, vaihtelee toimijoittain, samoin kuin mahdollisuus vaikuttaa niihin. Voidaan ajatella, että on olemassa toimijoita, joiden vapaus valita riippuu valtaa enemmän omaavien tahdosta ja teoista. Toimijuus liittyy valtaan. (Hokkanen 2013, 62–63.) Toiminnan ja rakenteiden sidosta voi tarkastella Tuula Juvosen (2013) tapaan. Siinä on kyse hänen mukaansa siitä, että yksilöt luovat ja muokkaavat sosiaalista todellisuutta ja sen rakenteita. Nämä heidän itsekin osin luomansa rakenteet vaikuttavat ja rajoittavat heidän toimintaansa. (mt., 330–331.)

Toimijuus on sidoksissa valtaan ja diskursseihin (Venäläinen 2012, 5-15) – joiden ymmärrän heijastavan yhteiskunnallisia rakenteita. Rakenteet voivat sekä estää, että mahdollistaa ja ohjata yksilöiden ja ryhmien toimintaa (Jäppinen 2013, 152). Oma kiinnos-

tukseni kohdistuu siihen, miten toiminta ymmärretään, hahmotetaan ja sanoitetaan. Yksilön on toimittava tavalla, joka tulee kulttuurissa ymmärretyksi väkivallan osapuolena ollessaan. Yksilön toiminta tulee selitetyksi vain tietyllä tavalla. Usein väkivallasta puhuttaessa tai siitä kirjoitettaessa, mukana on toiminnan arvottaminen. Näen siis näiden seikkojen, puhumisen ja kantaa ottamisen tapojen vaikuttavan siihen, miten yksilö – väkivallan osapuoli – voi toimia, hänen toimijuuteensa. Omassa tavassani nähdä toimijuus on samaa kuin Hurtigilla (2013b).

Johanna Hurtig (2013b) toteaa, että väkivalta ei rajaudu tiettyihin ihmisiin – esimerkiksi sitä harjoittaviin ja sitä kokeviin – vaan valuu tietämisen ja kantaa ottamisen seurauksena ympäristöön. Hänen tutkimuksessaan yksilölliset kokemukset, yhteisölliset mekanismit ja yhteiskunnallinen konteksti yhdistyvät toisiinsa. Ne rakentuvat ympäristönsä sekä ajan ja paikan muovaamista kulttuurisista vaikutteista. Kulttuurinen ja sosiaalinen konteksti kietoutuvat tutkimuksessa yhteen. Kulttuurisia merkityksiä sovelletaan perheessä, suvussa ja paikallisessa yhteisössä. Hurtigin (mt.) tutkimuksellinen kiinnostus korostaa yksilöiden toiminnan ja ajattelun sijaan sosiaalisesti rakentuvia merkityksiä tai rakenteita. (mt., 14, 80, 83.)

Oma kiinnostukseni kohdistuu internetkeskusteluissa yhteisesti keskustelijoiden toimesta kuvattaviin ja tuotettaviin merkityksiin. Yhteiskunta edellyttää tietynlaista identiteetin tuottamisen tapaa. Tämä tapahtuu toistamalla eli toimimalla. Näiden toimijuuksien määrittymisten – diskurssien – näen kuvaavan ja heijastavan yhteiskunnallisia rakenteita ja asettavan ehtoja sille, miten yksilö lopulta voi toimia. Toimijuus määrittyy eri diskursseissa eri tavoin. Tarkastelen toiminnan ja toimijuuden määrittymistä rakenteiden alla.

Näkökulmani on siis vastakkainen autonomista yksilötoimijuutta koskevien ajatusten kanssa. Ymmärrän kielellä ja kielen käytöllä, sillä miten asioista ja ilmiöistä puhutaan, olevan merkitystä rakenteiden tuottajana. Juvosen (2013) mukaan konstruktivistisen ajattelutavan mukaan ihmiset tuottavat kielen välityksellä oman toimijuutensa ja sen todellisuuden, jossa kulloinkin elävät. Kielen käyttö ja muu todellisuus kietoutuvat yhteen. Tällainen konstruktivistinen ja relationaalinen lähtökohhta muodostavat vastakohtaan tarkastelutavalle, jossa keskeistä on autonomisen toimijuuden yksilöllinen ja riippumattomuutta korostava painotus. (Juvonen 2013, 332–333).

Tarkasteluni alla ovat yhteiskunnalliset rakenteet, joita aineistoni eli internetkeskustelut heijastavat. Nämä keskusteluissa ilmenevät rakenteet ilmentyvät diskursseina, merkitysjärjestelminä. Toimijuus taas liittyy tutkimuksessani siihen, että miten näissä diskursseissa sukupuolistuneen väkivallan osapuolten toiminta nähdään, selitetään ja sanoitetaan - tehdään ymmärrettäväksi. Millainen toiminta nähdään luonnollisena ja oikeutettuna, legitiiminä?

Näen toiminnan performanssina, tietyn identiteetin ilmentymänä, johon yksilö on enemmän tai vähemmän rakenteiden pakottama. Sukupuoli-identiteetit – mieheys ja naiseus – rakentuvat jokapäiväisesti toistuvina suorituksina. (ks. Pulkkinen 2000, 52-53.) Yksilölle jää diskursseissa vain tietynlaisen toiminnan, toistojen mahdollisuus. Tässä toiminnassa he tuottavat myös identiteettiään.

Oleellista omassa tutkimuksessani on, mitä identiteetti tarkoittaa väkivallan ja sen osapuolten kannalta. Toimijuus ja identiteetti liittyvät tutkimuksessani siis kiinteästi toisiinsa. Ronkaisen (1999) mukaan identiteetti on käsitys itsestä ja muodostuu osana muita tärkeitä jakoja. Subjektiviteetti ja identiteetti vaativat toisensa ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Toimijaa ei ole olemassa diskursiivisesta rakentumisesta irrallisena (Ronkainen 1999, 73–76, 85).

Identiteettiä on yhteiskuntatieteissä määritelty eri tavoin. Göran Therbornen (1995) mukaan identiteetti muodostuu kolmessa vaiheessa: ensiksi erottaudutaan muista, seuraavaksi muodostetaan omakuva ja kolmanneksi identiteetin rakentumiseen tarvitaan muiden tunnustus. Identiteetissä määritellään minä, me ja toiset (mt., 229.) Identiteetti on käsitys itsestä ja muodostuu osana muita tärkeitä jakoja (Ronkainen 1999, 73–76).

Stuart Hall (1999, 21) jakaa identiteettikäsitykset kolmeen. Valistuksen subjekti perustui hänen mukaansa (mt.) käsitykseen ihmisistä keskuksen omaavana, järjellä, tietoisuudella ja toimintakyvyllä varustettuna yhtenäisenä yksilönä. Tämän valistuksen subjektin – toimijan – keskus koostui sisäisestä ytimestä, joka sai alkunsa ihmisen syntymästä, jonka jälkeen se kehkeytyi auki, mutta pysyi olemukseltaan samana. Tämä minän olemuksellinen keskus oli sama kuin ihmisen identiteetti. Kyseessä oli varsin individualistinen käsitys subjektista ja hänen identiteetistään. (Mt.) Tämä identiteettikäsitys on yhteneväinen rationaalisen toimijuuden teorian mukaisen käsityksen kanssa ihmisistä yksi-

löinä, jotka kykenevät omaehtoisesti tekemään valintoja ja toimimaan tältä pohjalta, ilman että ympäristö asettaisi sille rajoitteita. (ks. Juvonen 2013, 331).

Toisena identiteettikäsitteenä Hall (mt.) tuo esiin sosiologisen subjektikäsitteen. Tämä heijasti modernin maailman monimutkaisuutta ja tietoisuutta siitä, että subjekti ei ollutkaan enää autonominen, vaan muodostui suhteessa merkityksellisiin toisiin. Nämä merkitykselliset toiset välittivät subjektille arvot, merkitykset ja symbolit – eli kulttuurin. Identiteetti siis muodostuu minän ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Nämä identiteettikäsitteet ovat kuitenkin murtumassa yhteiskunnan rakenteellisten ja institutionaalisten muutosten seurauksena. Identifikaatioprosessista on tulossa aiempaa avoimempi, moninaisempi ja ongelmallisempi. Tämä tuottaa kolmannen identiteettikäsitteen mukaisen postmodernin subjektin. Identiteetistä tulee tällöin Hallin sanoin ”liikkuva juhla”, joka muotoutuu ja muokkautuu jatkuvasti suhteessa tapoihin, joilla meitä ihmisiä esitetään tai puhutellaan ympäröivässä kulttuurisissa järjestelmissä. Se on historiallisesti, eikä biologisesti määrittynyt. (Hall 1999, 21–23.)

Stuart Hall (1999, 39, 249–253) tarkentaa näkemystään identiteetistä asiana, joka muotoutuu tiedostamattomasti eri identifikaatioiden kautta ajan kanssa. Identiteetti on prosessissa kaiken aikaa ja kohoaa ulkopuoleltamme niiden tapojen kautta, joilla ajatellaan toisten näkevän meidät. Identiteetti muodostuu keskenään ristiriitaisista diskursseista, positioista ja käytännöistä. Identiteetti korostuu prosesseista, jotka rakentavat yksilöitä toimijoiksi. (mt.)

Ymmärrettävissä olevaa identiteettiä sääntelee joukko diskursseissa ilmeneviä sääntöjä, jotka tekevät minän esittämisen mahdolliseksi ja rajoittavat sitä. Ei ole olemassa todellisuutta tai toimijuuden mahdollisuutta, joka olisi sanat ja käsitteet ymmärrettäviksi tekevien diskursiivisten käytäntöjen ulkopuolella. (Butler 2006, 241, 246.) Tulkitsen Butleria (mt., 239) mukaillen identiteetin muodostuvan diskursiivisesti – merkityksen rakentamisen prosesseissa. (mt.) Se, miten itse ymmärrän identiteetin käsitteen tässä tutkimuksessa, on että se muotoutuu esittämisessään, tiettyjen väkivaltaan liittyvien tekojen toistoissa ja performanssissa, esittämisessään. Tähän vaikuttaa vahvasti sukupuoli. Kiinnostuksen kohteena on se, millaista identiteettiä - sukupuolen tuottamisen tapaa - väkivallan osapuolilta edellytetään ja rakennetaan.

Merkityksenannon rakenteet perustavat ne ymmärrettävyyden ehdot, joiden mukaan yksilö voi myös väkivaltaa kohdatessaan toimia. Tämä taas liittyy aiemmin esittelemiini ja määrittelemiini rakenteiden ja toimijuuden välisiin suhteisiin. Rakenteet, jotka siis heijastuvat aineistossani diskursseina, määrittävät väkivallan osapuolten ja heidän tekojansa koskevia selittämisen tapoja. Henkilöt tulevat ymmärrettäviksi ainoastaan tulemalla sukupuolitetuiksi sukupuolisen ymmärrettävyyden tunnistettavien standardien mukaisesti (Butler 2006, 68).

Sukupuoli

Toin aiemmin esille muihin suomalaisiin väkivaltatutkimuksiin (mm. Ronkainen 2006, Piispa 2012) viitaten, että miesten naisiin kohdistama kuolemaan johtava väkivalta on yleisempää kuin naisten miehiin kohdistama väkivalta. Sukupuolella on siis merkitystä väkivallassa. Mitä tarkoitan sukupuolella?

Ruumis on sukupuolittunut mies- tai naisruumiiksi. Symbolisaatio pohjautuu sukupuolieroon ja etenkin naisruumiiseen. Sukupuoli rakenteistaa toimintaa ja toiminta sukupuolta. Yksilöt jakautuvat sukupuolen mukaan eriytyneille ammattialoille; eri aloilla toimiessaan miehet ja naiset osallistuvat eri toimintakulttuureihin, kehittävät eri tavoin kykyjään sekä ottavat maailmaa haltuunsa toisin. Kokemukset kompetensseista ja siitä miten maailma on ulottuvilla, muodostuvat miehillä ja naisilla erilaisiksi. (Ronkainen 1999, 53–59.) Sukupuoli merkityksellistää ja rajaa toimijuutta. Ollakseen ymmärrettävä toimija, on toimittava kuin nainen tai mies, koska vain nämä kaksi sukupuolta on käytettävissä. Sukupuolen ulkopuolella ei voi olla. (Ojala ym. 2009, 16-19.) Beauvoirin (1973) mukaan naiseksi tullaan kulttuurin pakottamana.

Sukupuoli määrittelee odotusten ja toiminnallisten velvoitteiden laadun miehiä ja naisia kohtaan. Sukupuolella on merkitystä toimijuudelle ja se määrittelee yksilön, omassa tutkimuksessani väkivallan osapuolen, käytössä olevia resursseja ja sitä kautta yksilön edellytyksiä vastata asetettuihin odotuksiin ja käsityksiä omista mahdollisuuksista ja rajoituksista toimia. (Ojala ym. 2013, 27.)

Judith Butler pitää sukupuolta olemassa olemisen sijasta tekemisenä. Miehuus ja naisuus rakentuvat päivittäisinä toistuvina suorituksina. Näitä tekoja ovat muun muassa

puhe, kehon muokkaaminen, kävelytyyli ja tunneilmaisut. Butler voisi sanoa, että jalat yhdessä istuen tehdään nainen, jalat harallaan istuen puolestaan mies. (Pulkinen 2000, 53.) Kaikki tietävät tavan tuoda tyttövauvalle vaaleanpunaisia vaatteita lahjaksi, kun taas pojalle tuodaan useimmiten sinistä tai muuta miehisyyteen viittaavaa vaatetta. Samalla tavoin eri asioissa, kuten suhtautumisessa väkivaltaan tuotetaan sukupuolta. Siis, miten väkivaltaa kohtaavaan yhteiskunnassamme suhtaudutaan, vaikuttaa näkökulmani mukaan se, onko osapuoli nainen tai mies. Butlerin (2006) mukaan sukupuoli voidaan päätellä ihmisen vaatetuksesta ja tätä pidetään luonnollisena, kyseenalaistamattomana faktana. Todellisuudessa sukupuoli perustuu joukkoon tällaisia kulttuurisia päätelmiä, joista osa on täysin virheellisiä. Tämä on pysyvien tosiseikkojen sijasta muutettavissa olevaa todellisuutta. (mt., 33.)

Sukupuolen tekeminen vaatii toistettavaa esitystä. sukupuoli ei siis ole olemista, vaan tekemistä. Toistossa sukupuolen jo vakiinnuttaneita merkityksiä esitetään ja koetaan uudelleen. sukupuoli tulee täten ymmärtää arkiseksi tavaksi, jolla eri eleet, liikkeet ja tyylit muodostavat illusion pysyvistä sukupuolittuneesta minuudesta. Se, mikä näytetään olemassa olevana substanssina, onkin rakennettu identiteetti, performatiivinen suoritus, johon niin yleisö, kuin sukupuolta tuottava toimija itse uskoo ja jonka se esittää uskomuksena. (Butler 2006, 235.) Sukupuolen performatiivisuus merkitsee sukupuolen suorittamista toistamalla tuttuja eleitä kulttuurisesti vakiintuneen eleistön kautta. Ihmiset eivät ole tiettyä sukupuolta siksi, että heillä on tietynlainen ruumis, vaan koska kulttuurissa vallitsevat tietyt sääntöjärjestelmät, joita tietynlaisen ruumiin kanssa syntyneiden tulee noudattaa. (Pulkinen 2000, 52.)

Performatiivisuus yksilön, toimijan tekoina on Suvi Ronkaista (1999, 66) mukailleen leikkiä, jonka kortit ovat ennalta määrätty ja jossa yksilöt merkityksellistyvät säännösten varassa, jota eivät tunne. Toisin tekemisen mahdollisuuksia ei ole olemassa tai ne ovat äärimmäisen rajatut. Tukeudun Suvi Ronkaisen (mt.) ajatuksiin siitä, että subjektilla – toimijalla – ei ole keskeistä paikkaa itsensä, tiedon tai yhteiskunnallisen muutoksen tuottajana, koska toimija on kiinni diskursiivisessa rakentumisessaan. Toimijalle ei näin avaudu tilaa, josta määrittellä subjektiviteettiään, toiminnan mahdollisuuden paikkaa määrittymisestä irrallaan. (mt., 85.)

Sukupuoli on identiteetti, joka on ruumiillisen ja biologisen pohjalta edelleen tehtävä ja suoritettava. Tämä tapahtuu performanssein, esityksin, toistettavin kulttuurisin keinoin.

Tässä toistossa sosiaalisesti vakiintuneita merkityksiä esitetään; sukupuoli tulee ymmärtää arkiseksi tavaksi, jolla eleet, liikkeet ja tyyli muodostavat illuusion sukupuolittuneesta, pysyvästä minuudesta. Performatiivisuus tarkoittaa, että sukupuolella ei varsinaista ontologista statusta, joka olisi irrallaan näistä teoista. Nämä teot muodostavat todellisuuden eli sukupuolena määrittyvän asian. (Butler 2006, 229, 235.)

Ymmärrän sukupuolen ja toimijuuden toistoina – performansseina linkittyvän yhteen. Tiettyä sukupuolta – esimerkiksi naiseutta edustava yksilö joutuu toimimaan tietyllä tavalla tullakseen ymmärretyksi. Nämä rakenteet edeltävät yksilösubjektia, asettavat sille ehdot miten olla ja toimia. Yhteiskunnalliset rakenteet määräävät ja määrittävät toimintoja. Esimerkiksi tehdessään väkivallan tekoja tai päätyessään sen kohteeksi, yksilö voi toimia vain tietyin yhteiskunnassamme ymmärretyksi tulemisen tavoin. Tätä toimintoa, toistoa määrittää pitkälti sukupuoli ja siihen yhteiskunnassamme liitetyt merkitykset.

3 Aineisto ja menetelmä

3.1 Aineisto ja aineiston hankinta

Totesin internetin keskustelupalstojen olevan antoisa aineistonkeruupaikka tutkimukseni tarkoitusta ajatellen. Internetiin pääsee kuka tahansa sanomaan sanansa ja esittämään mielipiteitään asiasta. Internet on eri muodoissaan tullut perinteisten sanoma- ja aikakauslehtien tilalle, joita ei monikaan enää lue aktiivisesti. Riitta Hännisen (2003) mukaan internet on hedelmällinen aineistonkeruupaikka sen sisältäessä materiaalia lukemattomista eri aiheista. Internet on synnyttänyt uudenlaisia yhdessä olemisen tapoja ja luonut tutkimuskohteita, jotka ovat kulttuurisesti mielenkiintoisia. (mt., 6.)

Suomalaiset käyttävät internetiä ahkerasti. Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö 2008 – tutkimuksen mukaan 83 prosenttia kaikista 16–74 -vuotiaista käyttää internetiä päivittäin. Tutkimuksen mukaan 62 prosenttia käyttäjistä oli hakenut terveyteen, sairauksiin ja ravitsemukseen liittyvää tietoa netistä. (Granholm 2010, 157.) Käyttö kuitenkin yleistyy Suomessa enää hitaasti. Vuonna 2012 90 prosenttia 16–74 -vuotiaista suomalaisista käytti internetiä. Osuus kasvoi edellisestä vuodesta yhden prosenttiyksikön. Internetin käyttö yleistyy vanhimmassa eli 65–74 -vuotiaiden ikäryhmässä, jossa käyttäjien osuus nousi kahdeksan prosenttiyksikköä 61 prosenttiin. Alle 45-vuotiaiden ikäryhmissä ei kasvunvaraa ole viime vuosina enää ollut, sillä siinä lähes kaikki jo käyttävät internetiä. (Internetin käytön muutokset 2012.)

Aineistoni koostuu ihmisten subjektiivisista kertomuksista ja mielipiteistä. Internetiin voi myös kirjoittaa matalan kynnyksen periaattein muun muassa sen vuoksi, että omaa nimeä ei tarvitse tuoda esiin. Tämän vuoksi omista mielipiteistä voi kirjoittaa avoimesti ilman tuomitsemisen pelkoa. Vuorovaikutuksen perustuminen koneella kirjoitettuun tekstiin mahdollistaa viestijän anonyymiyden (Danet 1998, 129–130). Internetin käytömahdollisuus on lähes jokaisella suomalaisella. Ihmiset kirjoittavat mielipiteitään ja kommenttejaan sinne vapaaehtoisesti.

Pro gradu -tutkielman aihetta ja aineistoa pohtiessani keskiössä olivat aineiston luonnollisuus ja tutkimuseettiset seikat. Halusin saavuttaa tutkimuksellani mahdollisimman aitoja mielipiteitä tutkimastani asiasta. En halunnut törmätä onnellisuusmuuriin, siihen, että informantit aiheesta kysyessäni kaunistelisivat asioita. Pidin tätä tärkeänä sen vuok-

si, että halusin päästä lähelle totuutta sukupuolistunutta väkivaltaa koskevista merkityksistä, jotka ovat yhteiskunnassa vallalla.

Olin lukenut ennen aineiston keruuta alustavasti suomalaiseen parisuhdeväkivaltaan liittyvää kirjallisuutta. Halusin kuitenkin suhtautua aineistoon avoimin silmin, joten pidättäydyin lukemisesta juuri ennen tutustumista aineistooni. Tarkoitukseni oli olla mahdollisimman avoin aineiston esiin tuomille asioille. Pyrin lukemaan aineistoa kriittisesti ja itsekriittisesti siten, että en hahmottaisi vain asioita, jotka olisivat omien ennakkokäsitysteni mukaisia, vaan laajasti koko aineiston ilmentämät merkitykset huomioiden.

Keräsin tutkielmani aineiston internetistä 27.1.2013. Hain tutkimusaineistoni hakukone Googlen kautta hakusanoilla parisuhdeväkivalta ja keskustelut. Halusin tutkimuksellani selvittää mahdollisimman tuoreen kuvan tutkimastani ilmiöstä. Analysoimani aineisto koostui vuonna 2010 ja sen jälkeen käydyistä keskusteluista. Osa keskusteluista oli hyvin tuoreita, tammikuussa 2013 käytyjä. Aineistosta suurin osa löytyi suomi24-sivustolta. Sivustolla voi kirjoittaa satunnaisen nimimerkin kautta tai rekisteröityä keskustelijaksi, jolloin voi ottaa käyttöön oman nimimerkinsä.

Osassa kirjoituksia nimimerkki pysyi samana, osan nimimerkeistä ollen käytössä vain kerran. Eli osa heistä esitti puheenvuoroja useampaan otteeseen, kun osa taas antoi kertaluonteisesti mielipiteensä. On myös mahdollista, että osa aineistoni edustajista kirjoitti eri nimimerkillä useamman kerran. Joissain nimimerkeissä oli keskenään samankaltaisia piirteitä, joten voi hyvin olettaa, että sama ihminen kirjoitti joissain tapauksissa eri nimimerkillä. Jotkut nimimerkit taas olivat vakiintuneita ja näkyivät myös muita aiheita käsittelevillä keskustelupalstoilla. Valitessani analyysissä esittämiäni sitaatteja huomioin, että mukana on niin vakiintuneita nimimerkkejä, kuin juuri sitä kommenttia varten muotoiltuja nimimerkkejä.

Aineistossani keskustelijoiden ikä ja sukupuoli näyttäytyivät usein nimimerkin kautta ja joissain tapauksissa ne kirjoitettiin tekstiin näkyviin. En halunnut rajata aineistoa siten, että siinä olisi mukana vain miehiä ja naisia keskustelemassa. En myöskään rajannut sitä mihinkään ikäluokkaan. Päätelin enemmistön keskustelijoista olevan aikuisia yllä mainittujen lisäksi käytetyn kielen tyylin, toisaalta useissa viesteissä kerrotun elämäntarinan

vuoksi. Erityisesti nuorison suosimaa kieltä en havainnut, vaan suurin osa viesteistä oli kirjoitettu tavanomaisella suomen yleiskielellä.

Aineiston löydettyäni kopioin sen Word-tiedostoksi. Aineistoa kertyi noin sata sivua rivivälillä 1. Luin aineistoa useita kertoja läpi. Varmistin samalla kyseessä olevan miehen naiseen kohdistuvan väkivallan käsittelyn. Aineistoa kertyi myös sisarusväkivallasta, josta olisi löytynyt mielenkiintoista tutkittavaa. Rajasin tämän kuitenkin pois. Keskusteluissa tuotiin esille myös kokemuksia. Hyödynsin kokemusten kertomista siltä osin kuin ne myös merkityksellistivät tutkimiani ilmiötä. Kokemusten analysointi kokemuksina, itsessään olisi antanut lisää tietoa aiheesta, samoin kuin kokemusten ja merkitysten välisten erojen analysointi. Rajasin nämä kuitenkin pois, koska se olisi myös vaatinut erilaista analyysimenetelmää ja olisi saattanut hajauttaa tutkimusta liikaa. Aineistoa jäi analyysin jälkeen jäljelle noin 70 sivua ja se sisälsi muun muassa väkivallasta kokemusten kertomista.

Suurin osa aineistoni viesteistä oli lyhyitä ja nopeita. Usein niihin vastattiin muutamassa minuutissa. Osa oli kuitenkin pidempiä ja pohditumman oloisia ja kesti pidempään ennen kuin sellaisilla osallistuttiin keskusteluun. Puheenvuorojen pituus vaihteli kahdesta lauseesta noin yhden A4 -arkin mittaiseen viestiin. Osassa viesteistä oli pieniä kirjoitusvirheitä, eivätkä lauserakenteet aina olleet viimeiseen asti viimeistelyjä. Osassa viestejä oli huutomerkkejä ja osa sanoista oli kirjoitettu isoin kirjaimin. Hymiöitä, taukoja ja esimerkiksi naurua niissä kuvattiin vähän.

Keskustelijat käyttivät nimimerkkiä, jonka vuoksi he ovat anonyymejä. Joissain keskusteluissa tuotiin kuitenkin esiin seikkoja, joiden perusteella joku saattaisi heidät kyetä identifioimaan. Halusin anonymisoida heitä tämän vuoksi vielä lisää, joten annan heille tutkimusraporttiini koodinimet. Käytän koodaamisessa ensin numeroa, jolla tarkoitan sitä sivunumeroa, mistä analysoimani katkelma omassa aineistotallennustiedostostani löytyy. Tällä pystyn osoittamaan sen, että samoja merkityksenantoja löytyy keskustelun eri vaiheista. Sivunumeron jälkeen merkitsen aakkosista aloittaen keskustelijan a:ksi, b:ksi ja niin edelleen. Nimimerkkejä on niin paljon, että jatkan aakkosten loputtua sillä tavalla, että aakkosten loputtua koodaan heitä siten, että koodinimenä näkyy esimerkiksi aa, ab, ac ja niin edelleen. Näin ollen keskustelijoiden nimimerkit näyttävät esimerkiksi tällaisilta: A66ae.

En myöskään analysoi kokonaisia keskusteluissa esitettyjä puheenvuoroja, vaan irrotan sieltä sitaatteja analyysiäni varten. Tällä tavalla pystyn ehkäisemään sen, että keskustelijat tulisivat tunnistetuiksi. Keskiössä sitaattien hakemisessa ovat merkityksellistämisen ja merkityksellistämisen tavat. Kokonaisten puheenvuorojen esittäminen ja analyysi ei ole myöskään tutkimusotteeni kannalta tarkoituksenmukaista. Olen jonkin verran muuttanut aineisto-otteiden kieltä joko murrekieleltä kirjakielelle tai toisinpäin, jotta välttäisin sen, että aineisto-otteiden kirjoittajien todellisia nimimerkkejä ei internetin vapaa-tekstihauilla haettaisi. Tarkastelen aineistoni edustajien anonymisointia eettisestä näkökulmasta tarkemmin luvussa 3.4. Aineistossa on myös kohtia, joista olen ottanut pois analyysini kannalta epärelevantteja seikkoja. Nämä olen merkinnyt sitaatteihin merkillä (...). Joissain tapauksissa olen joutunut kiroilun vuoksi poistamaan kohdan, jolloin olen merkinnyt sen tavalla (sensuroitu st). Olen myös kontekstoinut joitakin sitaatteja ja tämän olen laittanut sulkuihin omien nimikirjainteni kanssa. Laukkanen (2007, 29–30) kirjoittaa pyrkivänsä suojelemaan tutkimuksensa toisiksi nimeämiänsä aineiston edustajia kahdella tavalla. Hän ei mainitse tekstissä keskusteluihin osallistuvien nimimerkkejä, jolla hän pyrkii varmistamaan anonyymiuden. Hän on myös jättänyt tutkimustekstistä pois henkilökohtaisimmat viestit ja ne viestit, jotka voisivat paljastaa kirjoittajan henkilöllisyyden. Näin hän pyrkii varmistamaan, ettei tutkimuksesta olisi haittaa keskusteluihin osallistuville. (ks. Sharf 1999, 253.)

3.2 Diskurssianalyysi

Valitsin tutkimusmenetelmäksi diskurssianalyysin. Valintani johtuu siitä, että sosiaalinen todellisuutemme muodostuu suurelta osin diskursseissa - arkisissa puhetavoissa, joita emme usein tule edes ajatelleeksi. Internetin keskustelupalstoilla ihmiset käyvät arkista keskustelua ja voivat anonyymisti ilmaista mielipiteitään asiasta. Eri asioista, kuten esimerkiksi sukupuolistuneesta väkivallasta käytävissä keskusteluissa nojautaan sellaisiin tapoihin puhua ja kirjoittaa sukupuolesta ja väkivallasta, jotka suurin osa ihmisistä tunnistaa. Keskustelut sukupuolistuneesta väkivallasta perustuvat siis niihin tapoihin puhua asiasta ja siihen liittyvistä seikoista, jotka ovat kulttuurisesti mahdollisia. Se, miksi ja miten väkivalta selkeistä ja vakavista seurauksista huolimatta saa yhteiskunnassamme jatkua ja ohittua esimerkiksi auttamisjärjestelmän käytännöissä, johtuu näkemystäni mukaan tavoista sanoittaa, ymmärtää ja selittää asiaa yhteiskunnassamme.

Malcolm Paynen (2005, 258) mukaan diskurssit määrittävät kokemuksen arvottamista ja sen kautta myös toimintaa. Diskurssissa katsotaan, että se miten kieltä käytetään, rakentaa uudelleen yksilön – esimerkiksi sortoa kokevan asemaa, sosiaalisia suhteita sekä valtasuhteita. (mt.) Ymmärrän diskurssin todellisuutta rakentavaksi merkityssuhteiden kokonaisuudeksi (Suoninen 1999, 21) ja toiston kautta kiteytyneiksi puhetavoiksi, jotka koskevat tiettyä aihealuetta (Jokinen 2004, 191). Käytän työssäni diskurssin ja merkitysjärjestelmän käsitteitä synonyymeinä. Käytän myös käsitettä merkityksenanto, jolla tarkoitan sitä kun analysoimani lause kuvaa ja tuottaa merkityksiä eli antaa asialle merkityksiä.

Arja Jokisen ja Kirsi Juhilan (1999, 56) mukaan merkitykset rakentuvat siinä yhteydessä, missä niitä käytetään. Merkitysten rakentuminen on toisaalta sidoksissa merkitysten tuottamiseen paikallisiin prosesseihin – tutkimuksessani internetkeskustelutilanteeseen – jolloin merkitysten rakentumista tarkastellaan tässä ja nyt tapahtuvana toimintana. Kuitenkin nämä tavat ovat sidoksissa aikakautensa diskursiiviseen ilmastoon, laajempiin kulttuurisiin merkityksiin, merkityksellistämisen tapoihin ja kielellisiin käytäntöihin. Merkityksellistämistä tapahtuu kulttuurissa aina ja kaikkialla. (mt., 56.)

Diskurssianalyysin teorettinen koti on sosiaalisessa konstruktionismissa (Suoninen 1999, 39). Sosiaalisen konstruktionismin mukaan todellisuutta ei puhtaana ole olemassa, vaan se on aina jostain näkökulmasta väritynyt (Gergen 1994, 72). Perusajatuksena diskurssianalyysissä on tarkastella kielenkäyttöä sosiaalisissa prosesseissa muotoutuvana ja sosiaalista todellisuutta rakentavana tekemisenä. Analyysissä ollaan kiinnostuneita tarkastelemaan, miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäväksi kielenkäytöllään. (Suoninen 1999, 17.) Lausumilla – tutkimuksessani puheenvuorolla ja sen osilla – ei vain kuvata asioita, vaan tehdään jotakin. Lausumat niin väittävät jotain todellisuuden luontees- ta, kuin rakentavat tuota todellisuutta (Jokinen & Juhila & Suoninen 2004, 41.)

On olemassa useita tapoja tehdä diskurssianalyysiä. Diskurssianalyysi ei ole yhtenäinen teoria, metodologia tai menetelmä. Diskurssianalyysi saa erilaisia muotoja ja välineitä eri tutkimuksissa. Ei ole valmista muottia, jota voisi soveltaa eri teksteihin. (Jokinen 2004, 191, 207–208.)

Kriittisessä diskurssianalyysissä lähtökohtana on oletus alistussuhteiden olemassaolosta. Tutkimuksen tehtävänä on tällöin tarkastella käytäntöjä, joilla alistussuhteita ylläpide-

tään ja oikeutetaan. (Jokinen & Juhila 1999, 86.) Paikannan tutkimukseni kriittiseksi, onhan sen lähtökohdissa jo huomioitu naisten alistainen asema. Kriittisen tutkimuksen tarvetta perustelen sillä ristiriidalla, mikä muodostuu miesten naisiin kohdistaman väkivallan suuren määrän (Piispa 2012) ja ammattilaisten väkivaltatyön käytäntöjen (Keskinen 2005) välillä.

Tuon parisuhdeväkivallan selkeän sukupuolistuneisuuden esiin tutkimuksen teon alkuvaiheessa. Näen, että tilanteet – tutkimuksessani keskustelutilanteet – ovat sidoksissa historiaan ja kulttuuriin. Eli kontekstualisoin aineistoni osaksi laajempaa suomalaista parisuhdeväkivaltatutkimusta ja esimerkiksi kysymyksenasetteluni kiinnittyy vahvasti esiteltyyn taustaan. Aineistoon kuitenkin suhtauduin ilman valmiita luokituksia sen omilla ehdoilla. Wetherellin ja Potterin (1992) tutkimus edustaa tutkimusta, jossa tutkimus sidotaan hieman samaan tapaan osaksi kulttuurista jatkumoa. Tutkimus sidotaan osaksi historiaa. Heidän tutkimuksessaan rotupuheen nähdään olevan sidottu kyseisen yhteiskunnan materiaaliseen, poliittiseen ja taloudelliseen historiaan.(mt.)

Tarkoitukseni on tutkia diskursseissa sekä merkityksiä, että merkitysten tuottamisen tapoja. Merkityksiä korostavassa tutkimuksessa kysymykset ovat enemmän mitä -muotoisia ja kiinnostus sisällöissä, esimerkiksi millaisia merkityksiä ihmiset puheissaan ja kirjoituksissaan tuottavat. Painotettaessa merkitysten tuottamisen tapoja, taas kysytään miten -kysymyksiä eli sitä, miten ihmiset tuottavat keskustelussa merkityksiä. Merkitykset ja niiden tuottamisen tavat ovat toisiinsa kietoutuneita. Kiinnitän huomiota molempiin, mutta tuottamisen tavat painottuvat analyysissäni enemmän. Merkitysten tuottamisen tapoja voidaan tutkia kiinnittämällä huomio siihen, miten tiettyä versiota todellisuudesta ajetaan eli retorisuuteen. Huomiota voidaan kiinnittää myös responsiivisiin elementteihin eli siihen, miten toimijat yhdessä rakentavat sosiaalisen todellisuuden versioita. (Jokinen & Juhila 1999, 67–70.) Koska tutkimusaineistoni koostuu keskusteluissa, on siinä väistämättä mukana myös responsiivinen elementti. Kun ihminen esittää internetin keskustelupalstoilla mielipiteitään ja puheenvuorojaan, on siinä mukana ajatus, että joku lukee sen. Usein viesteillä myös vastataan aiempiin kirjoituksiin.

3.3 Oma analyysini

Analyysini oli kolmivaiheinen. Aloitin lukemalla aineiston useaan kertaan läpi. Näiden lukukertojen jälkeen huomasin aineiston jakautuvan edustamaan neljää eri merkitysjärjestelmää. Pidän tärkeänä suhtautua aineistoon ja tutkimuksentekoon kriittisesti ja reflektiivisesti, jotta ei tuotettaisi epärelevanttia tietoa. Leslie Lenert ja Steven Skoczen (2002, 251) toteavat, että mikäli tutkija ei suunnittele prosessia etukäteen, on vaarana, että radikaaleja mielipiteitä internetissä esittävien ja koko yhteiskunnan kohderyhmän välillä on suuria eroja. Tämän vuoksi kävin läpi alustavan analyysin jälkeen kesäkuussa 2013 vielä muutamia keskustelupalstoja, kuten demi.fi, vauva.fi, basso.fi. Huomasin myös näissä toistuvan samat merkitykset ja merkitysten rakentumisen tavat, mitkä hahmotin aiemmin löytämästäni aineistosta. Näitä muita keskustelupalstoja kävin läpi sen vuoksi, että halusin arvioida tähän asti löytämien ulottuvuuksien yleisyyttä. Tilastolliseen yleistämiseen ei tämän kaltaisessa aineistossa ole mahdollisuuksia, mutta halusin kuitenkin aineiston laajentamisella varmistaa, etteivät nämä suomi24.fi -sivustolle kirjoitetut kommentit ole vain pienen ryhmän mielipiteitä.

Analysoinnin aloitukseen sopiva tapa lähestyä aineistoa on tarkastella, mitä sanoja tai sanastoja kielenkäyttäjät käyttävät kuvauksiinsa tai selontekoihinsa. (ks. Potter & Wetherell 1987, 167-169) Sanavalinnat edustavat usein sanastoja, joilla on laajasti tunnetut taustat, vertauskuvat ja konnotaatiot. Sanaston käsitteen sijasta käytetään usein käsitteitä diskurssi, tulkintarepertuaari, merkityssystemi tai merkitysavaruus. (Suoninen 1999, 107.) Aineiston järjestelyssä en käyttänyt valmiita luokituksia, vaan luokittelin ne aineistolähtöisesti. Keskiössä oli toimijuuden käsite ja huomasin toimijuuden merkityksellistyvän eri merkitysjärjestelmissä eri tavoin. Menetelmä oli lähellä tyypittelyä, jossa aineistosta konstruoidaan yleisempiä tyyppisiä, jotka kuvaavat vastauksia laajemmin (ks. Eskola & Suoranta 1998, 175–186; Eskola 2007, 173).

Tämän jälkeen kävin aineiston värikynällä läpi. Hyödynsin Jari Eskolan (2007, 173) menetelmää hahmottaessani aineisto-otteiden sisältöjä. En tehnyt varsinaista matriisia, vaan merkitsin värikynällä eri värein eri merkityksiä kuvaavat ja tuottavat aineistokohdat. En analysoi keskustelukommentteja kokonaisuudessaan, vaan irrotan sieltä sitaatteja selvittääkseni sitä miten ihmiset liittävät sukupuolta ja väkivaltaa toisiinsa ja millaisia merkityksiä internetkeskusteluissa sukupuolistuneeseen väkivaltaan ja sen osapuoliin liitetään. Huomioin yksittäisten tekstien lausumat ja niiden suhteet laajempiin diskursii-

visiin rakenteisiin. Kolmannessa vaiheessa erittelin eri merkitysjärjestelmiä edustavat sitaatit otsikoittain omaan word-tiedostoon.

Tämän jälkeen aloin retoriikan analyysiä hyödyntäen analysoida aineisto-otteita. Varsinaisen lähiluvun menetelmäni on diskurssianalyysi -kirjon alle kuuluva retoriikan analyysi. Retorisessa analyysissä tarkastellaan merkitysten tuottamisen kielellisiä prosesseja näkökulmasta, miten jotkut todellisuuden versiot saadaan näyttämään vakuuttavilta ja kannatettavilta ja siitä kuinka kuulijat ja lukijat (yleisö) saadaan niihin sitoutumaan. Retorinen argumentaatio on osittain sidoksissa kulttuuriseen kielioppiin, osittain harinnanvaraista, osittain tietoista ja osittain tiedostamatonta. Näiden pelien seurauksena sosiaalinen todellisuutemme rakentuu. (Jokinen 1999, 126-128.)

Todellisuuden tuottaminen liittyy kategorisointiin, joka on yksi perustavista retorisisista strategioista. Keskeinen piirre kuvauksissa – tutkimuksessani lauseissa, keskustelemisen tavoissa – on kategorisoiminen. Kuvaus muotoilee jonkin henkilön, esineen tai tapahtuman joksikin, jolla on tietyt ominaisuudet. Kategorisointi myös määrittelee toimintoja, joilla toiset tulevat määritellyiksi normaaleiksi ja hyväksyttäviksi toisten tullessa määritellyiksi poikkeuksellisiksi, epänormaaleiksi ja tuomittaviksi. Asioita kategorisoidessa palvelevat erilaiset kategoriat eri funktioiden toteutumista, esimerkiksi oikeuttamista tai kritisoimista. (Jokinen 1999, 129–130, 141-142).

Puolustavalla retoriikalla pyritään oman position vahvistamiseen. Puheenvuoron esittäjä voi myös vakuuttaa yleisöään esittäen, että on joutunut omien intressiensä vastaisesti myöntämään tosiasiat. Vakuuttaa voi myös sillä, että vetoaa useiden eri tahojen allekirjoittavan väitteen, toimijuus taas voidaan kadottaa passiivimuotoa käyttämällä. Myös ääri-ilmaisuja voidaan käyttää vakuuttamisen keinona. (Jokinen & Juhila 1999, 130, 134, 141, 146–147.)

Esimerkkinä retoriikan analyysistä mainittakoon Arto Jokinen (2000) tutkimus Panssaroitu maskuliinisuus. Hän tarkasteli tutkimuksessaan miehen ja väkivallan suhdetta retoriikan analyysiä hyödyntäen. Hän tutki sotilaskielessä esiintyvää diskurssia ja diskurssissa rakennettuja miessotilaan subjektiuksia ja niiden representaatioita. Kysymyksiä hänellä olivat: mitä sanotaan, millä sanoilla ja miten? Kuka puhuu ja millä oikeudella? Miten sotilaallinen diskurssi rakentuu ja mihin sen yhtenäisyys perustuu? Näiden kysymysten avulla Jokinen (2004, 196) analysoi merkitysten tuottamista sekä vaikuttamisen

ja vakuuttamisen keinoja. Omat menetelmälliset kysymykset ovat hieman samantapaisia. Kysyn aineistoltani tarkempia kysymyksiä saadakseni vastauksia varsinaisiin tutkimuskysymyksiini. Menetelmällisiä kysymyksiäni ovat: Millä keinoin omalla puheenvuorolla haetaan uskottavuutta? Millä keinoin vakuutetaan yleisöä? Miten väkivallan eri osapuolten toimintaa kuvataan? Miten miehet ja naiset keskusteluissa kuvataan? Millaisena heidän toimintansa nähdään ja tulkitaan? Mitä nähdään oikeutettuna ja luonnollisena?

Esitän seuraavassa esimerkin analyysitavastani. Olen aineistokatkelmassa alleviivannut kohdat, joihin ja jollaisiin kohtiin olen analyysissä kiinnittänyt huomiota.

Yleensä naiset alitajuisesti hakee renttu miehiä, jos esim. baarissa on ujo tyyppi ja puhelias, niin yleensä he menevät puheliaan mukaan kuin ujon, jokin naisen vaistoissa on se että joku "vaarallisuus/jännitys" miehessä kiinnostaa.. no onhan sitä sitten jännitystä miettii milloin saa nyrkistä ja milloin ei.. Tiedän montakin naista, jotka ovat aina siis AINA, ottaneet jonkun rentun, ja vaikka valinnanvaraa olisikin ollut... no ei mikään noista suhteista ole pitänyt...milloin mies pettää tai käyttäytyy tuolla tavalla.

Oheista sitaattia analysoin huomioiden sen, miten naiset yleistetään joukoksi. Huomioin myös naisen sukupuolen tulemisen liitettyksi luontoon, vaistoihin ja niiden varassa toimiviksi erotuksena järkevän ja loogisen – positiiviseksi tulkittavan käytöksen sijasta. Väkivallasta – tässä tapauksessa nyrkistä saamisesta – puhutaan passiivissa. Tekijää ei tässä yhteydessä mainita; se jää implisiittiseksi. Puheenvuorossa käytetään ääri-ilmaisua, isolla kirjoittaen ”aina”, jolla pyritään vahventamaan oman viestin merkitystä. Aineistokatkelma välittää merkitystä siitä, että miehen huono käytös on naisen vastuulla ja hänen valinnoistaan johtuvaa.

Kiinnitän analyysissäni huomiota ihmisryhmien sisäisiin jakoihin sekä toisaalta siihen miten heidät niputetaan yhtenäiseksi joukoksi. Samaten kiinnitän huomiota positiivisiksi ja negatiivisiksi määrittyviin asioihin – arvottamisen tapoihin. Keskiössä on myös lauseiden aktiivi- ja passiivirakenteet ja tyyllilajit, samoin kuin eri asemassa olevien yksilöiden toimijuuden määrittäminen. Eri toimijoiden olemukseen myös liitetään erilaisia ominaisuuksia, johon kiinnitän analyysissäni huomiota. En jätä huomiotta yleisösuhtetta, sitä kenelle puhutaan milläkin tavoin sekä sitä, mitä ja ketä uskotaan. Huomioin analyysissäni resurssit, joita käytetään väkivallasta puhuttaessa. Mihin keskusteluissa tukeudutaan? Millä seikoilla haetaan puheenvuoroihin vakuuttavuutta?

En lähde analyysissäni jäljittämään tai nimeämään aineistosta eri strategioita tai resursseja, joita keskustelijat käyttävät merkityksiä tuottaessaan. Sen sijaan pyrin huomioimaan kunkin diskurssin kannalta oleellisen retoriikan kustakin lauseesta ja aineistokatkelmasta. Aineisto-otteet olen jo aiemmin ryhmitellyt edustamaan eri diskurssia sen mukaan, miten toimijuus niissä määrittyy.

Kolmanteen vaiheeseen analyysissäni kuului myös aiemman tutkimuksen huomioiminen ja limittäminen varsinaiseen tekstiin. Vaihe oli pitkä ja monimutkainen. Jouduin palaamaan tehtyihin luokituksiin uudestaan, samoin kuin aineistoon, sekä tekemään tarkennuksia. Haasteita aiheutti se, että jotkut sitaatit olisivat alkuun voineet edustaa useampaa diskurssia. Sitaattien sisältämä merkitysmaailma tarkentui kuitenkin tarkemman lukemisen seurauksena. Osittain nämä diskurssit sivusivat toisiaan ja olivat osin päällekkäisiä. Karkeasti luokiteltuna aineisto jakautui siten, että ensimmäistä ja toista merkitysjärjestelmää edusti molempia noin 40 prosenttia aineistostani. Kolmatta merkitysjärjestelmää edusti noin 15 prosenttia aineistostani. Viimeisenä analysoimaani merkitysjärjestelmää edusti viisi prosenttia aineistosta. Varsinaiseen tutkimusraporttiin päätyi vain osa sitaateista. Pyrin analyysivaiheessa tuomaan esille aineistoni edustamat merkitykset, ilman suurta sitaattimassaa. Analyysin tehtävä on tiivistää, järjestää ja jäsentää aineisto tavalla, jolla sen informaatioarvo kasvaa (ks. Eskola & Suoranta 1998, 182–186; Eskola 2007, 173). Samalla pystyn myös ehkäisemään aineistoni edustajien tunnistettavuuden. Enhän tutki heitä varsinaisesti yksilöinä, vaan yhteiskunnassamme ilmenevää merkityksenantoa, joka saa muotonsa yksilöiden, keskustelijoiden toimesta, ilmiöstä käydyissä keskusteluissa.

3.4 Tutkimusetiikasta

Itsetutkiskelu ja reflektio ovat osa eettistä laadullista tutkimusta (Laitinen & Uusitalo 2007, 317). Tämän luvun tarkoitus on pohtia tutkimusetiikkaa oman pro gradu -tutkielmani kannalta. Keskiössä ovat aineiston hankintaan, tutkimuksen merkitykseen ja tutkittavien anonymisointiin liittyvät kysymykset.

Arja Kuulan (2011, 25–26) mukaan tieteen eettisinä arvoina voidaan pitää uuden tiedon tuottamista sekä pyrkimystä riippumattomuuteen ja itsenäisyyteen. (mt.) Tutkijaa sitoo kolme eettistä perusvelvollisuutta. Näitä ovat velvollisuus luotettavan tiedon tuottamiseen, tieteellisen julkisuuden ylläpito ja tutkittavien oikeuksien kunnioittaminen (Laiti-

nen & Uusitalo 2007, 324). Tutkimuseettiset peruseriaatteen, ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä vahingon välttäminen ja yksityisyyden suojaaminen tulee huomioida myös internettutkimuksessa. Tästä syystä internetistä hankittu aineisto on eettisesti haastava. Yhtenäisiä normeja ei voi luoda. Paikan ja todellisuuden käsitteet sekä julkisen ja yksityisen rajat ovat haasteena, koska ne ovat internetissä häilyviä. (Granhholm 2010, 160.)

Hankin tutkimusaineistoni internetistä hakukoneiden ja hakusanojen avulla. Pääsin lukemaan internetissä olevan aineistoni – keskustelut helposti. Tutkimukseeni liittyvä eettinen haaste on se, että keskustelijat eivät tiedä olevansa tutkimuksen kohteena. Myös pro gradu -seminaarissa tutkimukseeni kohdistui kritiikkiä sen suhteen, että miten ja millä oikeudella käytän aineistonani keskustelujä, joiden osapuolet eivät ensinnäkään tiedä olevansa tutkimuksen kohteena ja toiseksi edellä mainitusta syystä johtuen eivät voi antaa lupaa tutkia näitä käymiään keskustelujä. Internetkeskusteluun osallistuvat eivät osallistu keskusteluihin siinä toivossa, että joku alkaisi heitä ja heidän kokemuksiinsa tutkia, vaan keskusteluun osallistumisen perusteet ovat toisenlaiset.

Internet on maailmanlaajuinen ja sen käyttäjät tulkitsevat ja tarkastelevat informaatiota riippuen omista lähtökohdistaan ja kulttuuristaan. Se ei ole asiasisällöltään eikä käyttötarkoitukseltaan yhdenmukainen. (Granhholm 2010, 160.) Olen miettinyt, että eri keskustelijat voivat ymmärtää internetin ja sen keskustelupalstojen käyttötarkoituksen toisella tavalla kuin joku toinen. Suomessa, jossa internetin käyttö on varsin mittavaa, sen käyttäjien voi uskoa tietävän ja tuntevan internetin käytön riskit ja riittävästi harkitsevan miten internetiä hyödyntävät. Heidän voi siis ajatella ottavan huomioon sen mahdollisuuden, että heidän kirjoittamiaan viestejä ja kannanottoja voidaan hyödyntää eri tarkoituksiin, kuten tutkimukseen.

Jari Eskola ja Juha Suoranta (1998, 54) toteavat, että internetin keskustelupalstoilla keskustelevilla tulisi olla jälkikäteen mahdollisuus vaikuttaa siihen, haluavatko he osallistua tutkimukseen. (mt.) Informanttien on voitava osallistua tutkimukseen vapaasti ilman ehtoja. Tutkijan tulee antaa tarpeelliset tiedot tutkimuksesta, jotta ihmiset voivat päättää osallistumisestaan. (Laitinen & Uusitalo 2007, 318.) Osallistujilla on oikeus tietää heidän puheitaan siteeraavasta tutkimuksesta (Sveningsson 2004, 50).

Asiasta on monenlaisia mielipiteitä. Itselläni mahdollisuutta tiedottaa tutkimuksesta tutkittaville ei ollut. Oletettavasti he eivät tiedä tutkimuksestani myöskään jälkikäteen. Tein valinnan, että minulla on oikeus käyttää internetkeskusteluja aineistonani, koska ne olivat julkisesti näkyvillä. Tukeudun valinnassani muun muassa Malin Sveningssonin (2004, 45–61) ajatuksiin siitä, että henkilökohtaista tutkimuslupaa ei tarvita jos ympäristö, jossa tutkimusaineisto on kerätty, on julkinen ja mikäli aineisto ei ole sensitiivistä (mt). Sellaiset ympäristöt ja verkkosivut ovat julkisia, joihin pääsee käsiksi kuka tahansa (Sveningsson Elm 2009, 69–87). Myös internetin tutkijoiden kansainvälisen yhdistyksen ohjeissa todetaan, että mitä julkisemmaksi tiedetystä paikasta on kyse, sitä pienempi velvollisuus tutkijalla on suojella tutkittavien yksityisyyttä ja pyytää heiltä suostumusta. (Ess 2002.)

Eettisen pohdinnan tarvetta lisää myös tutkimukseni aihe. Tutkimukseni käsittelee varsin sensitiivistä aihetta, väkivaltaa. Osassa kirjoituksissa kerrottiin rankoista väkivallan kokemuksista. Ne ovat arkaluonteisiksi ymmärrettyjä asioita suomalaisessa yhteiskunnassa. Merja Laitinen ja Tuula Uusitalo (2007, 317) nimeävät sensitiivisiksi aiheiksi sellaiset, joissa kiinnostusten kohteena ovat yksityiset, salaiset, yhteiskunnan normien vastaiset, ihmisille syyllisyyttä ja häpeää tai jopa psyykkisiä traumoja aiheuttavat ilmiöt.

Kun kerätään arkaluonteisia tietoja, joudutaan miettimään tarkkaan sitä, että tarvitaanko niitä todella; onko tutkimuksesta saatavan tiedon lisä niin arvokas, että se oikeuttaa puuttumaan ihmisen yksityisyyteen. (Eskola & Suoranta 1998, 56). Perustelen aineiston käyttöä sillä, että sen analysoinnin on tarkoitus tuottaa hyvää. Kun kyseessä on sensitiiviseksi ja arkaluonteiseksi merkityksellistyneet asiat näen, että sitä tärkeämpää myös eettisistä syistä niitä on tutkia eli hankkia tietoa ilmiöstä.

Olen siis päätenyt tekemään valinnan, että minulla on oikeus käyttää keskusteluja tutkimusaineistonani, koska keskustelijat ovat uskaltaneet laittamaan kommenttinsa julkisesti näkyville ja koska tutkimuksen on tarkoitus tuottaa hyvää. Myös se, että uskon suomalaisten internetissä keskustelua käyvien ottavan huomioon heidän viestiensä erilaiset hyödyntämisen tavat, antaa myös luvan hyödyntää niitä. Minun täytyy kuitenkin tunnustaa ainakin itselleni, että olen hyödyntänyt tutkimuksessani ihmisiä, jotka eivät tiedä olevansa tämän hyödyntämisen kohteena. Näin ollen tutkimukseni hyvästä tarkoituksesta riippumatta ja tahtomattani olen suhtautunut heihin toisina itseäni ja muuhun väestöön nähden. Riippumatta siitä, uskotaanko tutkimuksella luotavan, tulkittavan tai

kuvailtavan kulttuuria, täytyy olla tietoinen siitä, että sen seurauksena luodaan ”Toisia” ja vastuu näistä toisista täytyy kantaa (Wolf 1992, 12).

Ihmisten tuottamat kertomukset suodattuvat tutkijan analyysin, tulkintojen ja kirjoittamisen läpi raportiksi. Pahimmillaan tutkimukseen osallistuneet voivat järkyttyä huomautessaan miten tulevat tulkituiksi. (Laitinen & Uusitalo 2007, 322.) Internetissä tallennettua keskusteluaineistoa käyttäessään tutkijan on oltava sensitiivinen, vaikka aineisto olisikin julkista (Sharf 1999, 255). Tarkoitukseni onkin tämän vuoksi analyysissä kiinnittää huomiota muun muassa siihen, millä tavalla tuloksista kirjoitan. Esimerkiksi kun löydän aineistosta seikkoja, joissa väkivallan kohteeksi päätyntä naista merkityksellistetään ahneena, taloudellisena hyväksikäyttäjänä, vain rahan takia väkivallan tekijän kanssa suhteessa olevana, on tärkeää muotoilla tulkinta ja tulokset siten, etten itsekin leimaa heitä kielteisesti. Tuon siis esille, että on nimenomaan kulttuurinen merkityksenanto, jonka vuoksi väkivallan kohteet näyttävät keskustelujen puheenvuorossa tällaisina.

Eettisenä kysymyksenä on mietityttänyt se, että mikä lopulta on tarkoitukseni tutkia tällaista asiaa tällaisella aineistolla. Mitä merkitystä siis on tällaisten merkitysten tietämisellä ja minkä aineiston pohjalta voin ylittää mitään väittää? Mihin ihmeessä tällaista tietoa ja tällaista asiaa koskevaa totuutta tarvitaan?

Aiheiden ja näkökulman valinnat ja niiden nimeämiset ovat sellaisenaan eettisiä valintoja. Ollakseen eettisesti kelvollinen, tutkimuksen täytyy olla myös hyödyllinen (Laitinen & Uusitalo 2007, 317, 321). Tutkimuksen tekemisellä tulee olla merkitystä. Tutkimuseettisten periaatteiden mukaan tutkimuksen tulee saada aikaan hyvää (Hyvä tieteellinen käytäntö 2009.)

Sukupuolistunut – miesten naisiin kohdistama väkivalta – on Suomessa tilastojen valossa räikeää. Miestensä tappamiksi joutuneita naisia on Suomessa kymmeniä vuosittain (Piispa 2012). Tästä huolimatta ilmiö usein ohitetaan ammattikäytännöissä (Keskinen 2005; Hautanen 2010). Vakaa tarkoitukseni siis tutkielmallani on pohtia tätä ristiriitaa eli kaivaa esiin niitä yhteiskunnan rakenteita, jotka mahdollistavat tämän äärimmäisen ikävän ilmiön ja sen sivuuttamisen. Näen, että näiden merkitysten esiin nostamisella on vaikutusta siihen, miten tällaiseen väkivaltaan voidaan toisaalta laajemmin yhteiskunnassa ja myös sitä koskevassa työssä suhtautua. Ohitammeko esimerkiksi tulevina sosi-

aalityön ammattilaisina sukupuolistuneen väkivallan vai tulemmeko entistä enemmän ajatelleeksi ensinnäkin niitä yleisiä ajattelemisen ja puhumisen tapoja asiaa koskien ja toisekseen sosiaalityössä ja muussa auttamistyössä olevia tapoja käsitellä asiaa?

Tutkimukseni tarkoitus ja merkitys on siis siinä, että haluan löytää tietoa, jonka avulla sukupuolistunutta väkivaltaa voitaisiin jatkossa vähentää. Aiheen valinta ja tutkimus ilmiötä koskien on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi tärkeää. Se, miten sosiaalityön ammattilaiset väkivaltatyötään tekevät, on näkemykseni mukaan riippuvainen yhteiskunnasta ja sen tavasta ymmärtää, hahmottaa ja selittää väkivaltaa ja tehdä sitä ymmärrettäväksi. Tämän takia näiden asioiden, ilmiön tapojen merkityksellistämisen tapojen tutkiminen on tärkeää. Yleiset merkityksenannot väkivaltaa koskien myös määrittävät yksilöllisten kokemusten muotoutumista.

Sosiaalityön keskeinen eettinen velvoite on tunnistaa yhteiskunnallisia ja elinympäristöihin liittyviä epäkohtia. Tärkeää on tuottaa niistä tietoa ja vaikuttaa esiin tulevien ongelmien ratkaisuun siten, että heikossa asemassa olevin mahdollisuus turvallisuuteen ja tasa-arvoon toteutuu. (Raunio 2009.) Tiedon puute on yhteiskunnallinen epäkohta ja tietäminen arvokasta. Tämä on tärkeä näkökohta huomioida, etenkin silloin kun tietämättömyys suojaa vahvoja ja estää heikkojen oikeuksien toteutumisen ja heidän asemansa parantamisen. (Hurtig 2013b, 91.)

Tutkijan tulee miettiä sitä millaista tietoa ilmiöstä tuottaa. Eettisenä periaatteena on, että tutkimuksen tulee olla oikeudenmukaista ja hyvää aikaansaavaa. Se ei saa aiheuttaa vahinkoa tutkimuskohteelle, eikä vaikuttaa haitallisesti ilmiön ymmärtämiseen ammatillisessa kontekstissa tai tiedeyhteisössä. Vahingon tai hyvän tuottaminen on myös valtakysymys. Siihen liittyvät tutkijan määrittelyvalta ja päätöksenteko tutkimuksen eri vaiheissa. (Laitinen & Uusitalo 2007, 321.)

Matti Wiberg (2006, 265) pohtii sitä, että ovatko yhteiskuntatieteilijät yhteiskunnassa olevan järjestyksen, status quon pönkittäjiä vai sen horjuttajia. Wibergin mukaan tutkijan tulee silloin, kun tämä olemassa oleva järjestynyt perustuu virheelliseen käsitykseen, pyrkiä muuttamaan näitä vallitsevia näkemyksiä. (mt.) Tämä on itsellenikin vakaa tarkoitukseni. Haluan tutkia miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa ilmiönä sen vuoksi, että haluan tuoda esiin sitä koskevat merkitykset, jotta näitä voitaisiin myös muuttaa. Näen ilmiölle annettavista merkityksistä löytyvän sen avaimen, joka

mahdollistaa ilmiön olemassaolon ja näin ollen voi auttaa löytämään keinoja väkivaltaa vastustaviin käytäntöihin. Olen väkivaltaa ja sortoa kokevien ihmisten puolella. Sitoudun tutkimuksessa emansipatoriseen tiedonintressiin. Jouni Tuomen (2008, 119–120) mukaan emansipatorinen tiedonintressin pyrkimyksissä on purkaa tilanne, jossa inhimillinen toiminta, työ ja kieli on esineellistynyt luonnon tapahtuman, luonnonlain kaltaiseksi. Emansipatorisen tiedonintressin ideana on vapauttaa ihminen kielen kahleista. (mt.) Pidän tutkimukseni tarkoitusta ja sen merkittävyyttä näin ollen eettisesti tarkoituksenmukaisena.

Pro gradu -seminaarissa kritisoitiin aineistoni tarkoituksenmukaisuutta. Mitä esimerkiksi voin tällaisella aineistolla väittää? Onko aineistoni lainkaan tarkoituksenmukainen suhteessa esimerkiksi tutkimuskysymyksiini ja siihen millaista tietoa haluan tutkimuksellani tuottaa? Haluan tutkimuksellani saada selville sukupuolistuneeseen väkivaltaan liitetyjä merkityksiä. Tässä voisi ajatella olevan oleellista se, että pyrin löytämään jonkin keskimääräisen merkityksen, mitä esimerkiksi suomalaiset ilmiöön liittävät.

Eskolan ja Suorannan (1998, 216) mukaan aineiston merkittävyys on suhteellinen asia ja sitä voi joutua perustelemaan. Tutkijan tulee olla tietoinen aineistonsa kulttuurisesta paikasta ja sen tuotantoehdoista. (mt.) Internetkeskusteluun osallistuvan ei voi millään muotoa väittää olevan keskivertokansalainen, joka kommentillaan välittää jotain yleispätevää ja yleistä ilmiötä koskien, vai voiko? Lähtökohtani tutkimuksessani on, että sukupuolistunut väkivalta tapahtuu tietyssä yhteiskunnallisessa tilanteessa, ajassa ja paikassa, historian ehdollistamana. Tämä tapa näkyy keskustelijoiden kommenteissa, vaikka he eivät edustaisikaan niin sanottua keskivertokansalaista.

Puhumisen tavan ihmisten välisessä kanssakäymisessä – tutkimuksessani internetkeskusteluissa – täytyy olla sellainen, että se kulttuurissamme ymmärretään. Tällöin se myös kuvaa ja tuottaa merkityksiä, joista olen kiinnostunut. Kuulan (2011) mukaan internet on mahdollista nähdä sosiaalisena ympäristönä, jossa todelliset ihmiset toimivat, esittävät ajatuksiaan ja tunteuksiaan. Verkkokeskustelut voidaan mieltää sisällöltään kollektiivisesti tuotetuiksi sen sijaan, että tietty teksti määritettäisiin allekirjoittajansa tuotokseksi (Kuula 2011, 170, 172). Tämän perusteella kulttuuristen merkitysten tarkastelu tällaisella aineistolla on relevantti ja täten myös eettisesti kestävä tapa.

Aineiston valinnassa olen pyrkinyt sen luonnollisuuteen. Halusin aineiston, jonka ole-massaolo on tutkimuksesta riippumaton, koska uskon sellaisen antavan luotettavampaa tietoa. Näin totuuden löytymisen esteenä ei ole esimerkiksi haastatteluissa joskus esiin tuleva onnellisuusmuuri. Sirkka Hirsjärven ym. (2009, 205–206) mukaan haastattelussa on suuri alttius antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, kuten esiintyä hyvänä ja paljon tietävänä kansalaisena sekä esittää täyttävänsä moraaliset ja sosiaaliset velvollisuudet. Tämä saattaa heikentää haastattelun luotettavuutta. (mt.) Itselläni tätä ongelmaa ei ole kun aineistoni koostuu tutkimuksesta riippumattomasta aineistosta, internetkeskustelusta, joka on olemassa joka tapauksessa, tutkittiin sitä tai ei.

Arja Kuula (2011, 170) pohtii internetistä hankitun aineiston asemaa. Saatavan tiedon asema ja luotettavuus on internettutkimuksessa olennainen kysymys. Anonyymiys voi laskea kynnystä osallistua keskusteluihin, joihin ei reaali maailmassa ryhtyisi. Nimimerkin avulla voi olla epärehellinen tai liiankin rehellinen. Tutkija ei voi olla täysin varma siitä, onko internetiin kirjoitettava todella se, joka väittää olevansa. Iän, nimen ja sukupuolen voi väittää olevan toista kuin se todellisuudessa on. (Kuula 2011, 170, 185.) Kun internetistä saatava tieto on kaikkien ihmisten käytettävissä olevaa ja muokattavaa, on mahdollista, että se on myös epäluotettavaa. Suurin osa internetiin kirjoitetusta kuitenkin pitää paikkansa. (Hänninen 2003.)

Näen, että ei ole tarkoituksenmukaista kiistellä siitä, että valehdellaanko tutkimuksessani käyttämässäni aineistossa vai ei ja mikä on keskusteluihin osallistuneiden henkilöllisyys. Tutkimukseni kohteena ovat siis ilmiöön liitettävät merkitykset, joita ei varsinaisesti voi valehdella. Toki on mahdollista, että ilmiöstä kirjoitetaan vaikkapa tahallisen kärjistyneesti. Internetkeskustelun dynamiikka kuitenkin jo itsessään jo pyrkii eliminoimaan käytäntöihinsä sopimattomat viestit ja kommentit. Toisten keskustelijoihin aitouteen luottaminen ja tämän kyseenalaistaminen kuuluvat Laukkasen (2007, 42) tutkimien nettikeskustelujen kulttuuriin. Aitoutta kyseenalaistetaan nimittämällä toista trolliksi. (mt.) Ironiasta trolli eroaa siinä, että se pyrkii tulemaan otetuksi totena (Arpo 2005, 166–167).

Epäilyjä internetkeskusteluissa herättävät tyhminä, kysymättöminä ja epäuskottavina pidetyt viestit, epäjohdonmukaisuudet sekä liioitellun puhekieliset viestit. Koska tällaisen trolliksi nimetyn puhettavan pyrkimyksenä on saada vastareaktioita, vastaamatta jättämistä pidetään keskusteluissa usein parhaimpana suhtautumistapana. (Laukkanen

2007, 42.) Omassa aineistossani trolli-sanaa ei käytetty. Erästä ronskin tyylin omaavaa viestiä kommentoitiin kuitenkin varsin lyhyesti ”aivopieruksi” eikä sen asiasisältöä otettu mukaan keskusteluun. Jätin tämän epärelevantiksi tulkitsemani viestin pois tutkimusraportista.

Tutkimukseni on laadullinen. Tarkoitukseni ei siis ole hakea tilastollista yleistettävyyttä ilmiöstä löytämille merkityksille. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadullisesta aineistosta ei voi tehdä yleistyksiä, mutta siitä tehdyistä tulkinnoista sen sijaan voi. Tällöin kriteeriksi nousee aineiston järkevä kokoaminen ja esimerkiksi vertailuasetelmat, joka on mahdollista toteuttaa suhteessa muihin tutkimuksiin ja näiden tuloksiin ja tulkintoihin. (Eskola & Suoranta 1998, 66.) Tein aineistostani tulkintoja ja keskustelutin niitä aiemman aihetta koskevan tutkimuksen kanssa. Näen, että rajatusta aineistostanikin voi tällä tavalla tehdä yhteiskuntaa koskevia päätelmiä ja tulkintoja.

Myös aineiston riittävyys mietitytti allekirjoittanutta. Eskola ja Suoranta (1998, 62–63) toteavat, että aineistoa on riittävästi kun uudet tapaukset eivät tuota enää tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Vastauksia tarvitaan juuri sen verran kuin tutkimusaiheen kannalta on välttämätöntä. Tietty määrä aineistoa riittää tuomaan esiin peruskuvion, mikä tutkimuskohteesta on mahdollista saada. Lisäaineisto ei tuota uutta informaatiota ja tietty peruslogiikka alkaa toistua. Eskola ja Suoranta (mt.) huomauttavat, että saturatiota eli sitä pistettä, jolloin huomataan, ettei aineistosta löydy uutta, ei voi saavuttaa, jos ei tiedä mitä aineistostaan hakee. (mt.) Huomasin aineistossani toistuvan tiettyjen merkityksellistämisen tapojen, eikä uusia useidenkaan luentakertojen jälkeen löytynyt. Tämän vuoksi pidän tutkimustani luotettavasti ja näin ollen myös eettisesti tehtynä.

Tutkimusetiikkaan liittyy yleisesti myös vaatimus siitä, ettei tutkittavia tunnisteta (Alasuutari 2005, 20). Haastateltavien henkilöllisyyttä tulee suojella siten, ettei heille aiheutettaisi tutkimuksesta vahinkoa (Tuomi 2007, 145–156). Eettinen pohdinta mahdollisesta vahingon tuottamisesta kulkee mukana tutkimuksen alusta sen valmistumiseen asti (Laitinen & Uusitalo 2007, 322). Toin aiemmin esiin tutkimusaiheeni sensitiivisyyden. Se on painava peruste sille, miksi tutkittavien henkilöllisyys täytyy ehdottomasti pitää salassa. Tutkimuksesta ei saa aiheutua vahinkoa tutkittaville. Vahingon aiheutumisen riski on totaalinen kun ajattelee tutkimukseni aihepiiriä ja arkaluonteisuutta. Mitä esimerkiksi voisi tapahtua jos väkivallan tekijä huomaa kohteensa kirjoittaneen kokemuksistaan keskustelupalstoille?

Arkaluonteiset ja hyvin henkilökohtaiset keskustelupalstojen aiheet pakottavat itsessään tutkimuseettiseen varovaisuuteen. Nimimerkillisten keskustelupalstojen ollessa kyseessä, on tärkeää kiinnittää huomio palstan aihepiiriin ja siihen, kuinka avoimia niissä ollaan. Esimerkiksi mielenterveysongelmiin keskittyville palstoille kirjoittavat voivat mieltää keskustelun jakamisena muiden samassa tilanteessa olevien kanssa. Lainsäädännöllisesti mikään ei estä näitä tutkimasta, mutta tunnistamisen mahdollisuus on olemassa ja tarve tällaiselle tutkimukselle tulee tutkijan perustella. (Kuula 2011, 185.)

Anonymiteetti tulee muistaa, vaikka kyse olisi nimimerkillisistä ihmisistä. Viesteistä voi paljastua joitain tunnistettavuutta edistäviä seikkoja. Kuulan (2011) mukaan tutkimuseettisesti hyvä käytäntö on raportoida arkaluonteisia ja henkilökohtaisia asioita käsittelevien viestien analyysi siten, ettei tiedonhakuohjelmien vapaatekstihauulla löydä välittömästi aineistositaatin todellista kontekstia. Tähän voi riittää pienikin muutos. (mt., 183, 194.) Laukkanen (2007, 29–30) kirjoittaa pyrkivänsä suojelemaan tutkimuksensa toisiksi nimeämiänsä aineiston edustajia kahdella tavalla. Hän ei mainitse tekstissä keskusteluihin osallistuvien nimimerkkejä, jolla hän pyrkii varmistamaan anonyymiuden. Hän on myös jättänyt tutkimustekstistä pois henkilökohtaisimmat viestit ja ne viestit, jotka voisivat paljastaa kirjoittajan henkilöllisyyden. Näin hän pyrkii varmistamaan, ettei tutkimuksesta olisi haittaa keskusteluihin osallistujille. (ks. Sharf 1999, 253.) Anonymiteettiä voi turvata välttämällä analyysimuotoja, joissa käytetään yksityiskohtaisia tapauskuvauksia, karsimalla maneeereja ja muuttamalla murreilmaisuja kirjakiellelle (Laitinen & Uusitalo 2007, 323).

Aineistoni edustaa nähdäkseni Suomessa yleistä merkityksenantoa liittyen tutkimaani ilmiöön. Tämä hälventää huolta siitä, että heidät tunnistettaisiin tutkimusraportista. Nimimerkkien muuttaminen, puheenvuorojen osittaminen ja yleisen merkityksenannon esiin tuominen ovat seikkoja, joilla pyrin estämään aineistoni edustajien tunnistettavuuden sekä vahingon tuottamisen aineistoni edustajille.

4 Sukupuolistunutta väkivaltaa koskevat merkitykset

Sukupuolistunut – miesten naisiin kohdistama – väkivalta saa sitä koskevissa internet-keskusteluissa erilaisia merkityksiä. Tutkielmani neljä seuraavaa alalukua käsittelevät näitä aineistostani hahmottelemiani sukupuolistunutta väkivaltaa koskevia diskursseja – merkityksenantoja tai merkitysjärjestelmiä. Se, miten aineistoni jakautuu edustamaan eri diskursseja, riippuu siitä miten toiminta ja toimijuus niissä näyttäytyvät. Osittain diskurssit sivuavat myös toisiaan ja sama lause voi sisältää eri merkityksiä. En tutki keskustelijoita yksilöinä, vaan sitä, miten keskusteluissa kuvataan ja tuotetaan ilmiölle merkityksiä.

4.1 Sukupuolinen olemus väkivallan osapuolen asemaa määrittämässä

Tässä luvussa tarkastelemassani merkitysjärjestelmässä väkivallan kohteen – naisen toimijuus ohittuu selittämällä väkivallan tapahtumia hänen olemukseensa liitetyillä ominaisuuksilla. Naiseuteen liitettävät määreet ovat monimuotoisia ja osin ristiriitaisia. Huomiota keskusteluissa kiinnitetään naisen älyyn, tunteisiin ja kunnollisuuteen. Miestekijöistä keskusteltaessa huomio kiinnittyy väkivallan tekojen sijasta ominaisuuksiin, jotka eivät ole yhteydessä väkivallan tekoihin. Toisaalta itse väkivallan tekoja selitetään positiivisilla asioilla. Kysyn aineistoltani tässä luvussa, että mitä merkityksiä ja millä keinoin sukupuolelle, naiseudelle ja mieheydelle annetaan silloin, kun puhutaan miesten naiseen kohdistamasta väkivallasta.

Taloudellinen hyväksikäyttö ja irrationaalisuus

Väkivaltaisessa suhteessa pysyttäytymiselle kuvataan internetkeskusteluissa eri motiiveja. Seuraavassa vastataan kysymykseen, miksi naiset eivät puolusta itseään väkivaltaisia miehiä vastaan:

”Raha ja raha. Helppoon kysymykseen helppo vastaus. Kun ei omillaan pärjää, eikä ole koskaan opetellutkaan, hyppäys yksinhuoltajaksi ja omillaan toimeen tulevaksi pelottaa. Näin se on. Muu on pelkkää valehtelua.”
(A13A)

Seuraavassa vastataan väkivallan vuoksi mieheltään korvauksia saaneelle:

”Vika on sinussa ja ainoastaan sinussa. Lopeta miehen lompakolla eläminen, hanki työtä tai edes yritä(...). Hoida laskuja ja näytä miehellesi, että olet luotettava ja että sinuun kannattaa panostaa” (A87B)

Miehen naiseen kohdistamasta väkivallasta keskusteltaessa nostetaan kohteen raha-asiat esille, samoin kuin kyseenalaistetaan valehtelemiseen viittaamalla muiden väkivaltaisessa suhteessa pysyttäytymisen syiden mahdollinen olemassaolo. Puheenvuoroissa viitataan väkivallan kohteen laiskuuteen, joka viestii tapaa nähdä tämä moraalisesti epäluotettavana. Väkivallan kohde nähdään moraalisesti kyseenalaisena ihmisenä, joka käyttää väkivallan tekijää taloudellisesti hyväkseen. Kommentissa annetaan ohjeita siitä miten väkivallan kohteen tulee muuttaa toimintaansa, jotta mahdollisesti voisi ansaita väkivallan loppuminen kohdallaan.

Naiseutta ei väkivallan kontekstissa määritetä positiiviseksi:

”Fiksu nainen ei juo itseään känniin ja jos juo, niin poistuu turvallisten ihmisten seurassa kotiinsa käymättä Kaisaniemen puistossa yksin.”
(A83C)

”Yleensä naiset alitajuisesti hakee renttu miehiä. (...) jokin naisen vaitoissa on se että joku vaarallisuus/jännitys miehessä kiinnostaa.. onhan sitä sitten jännitystä mieltä milloin saa nyrkistä ja milloin ei.. Tiedän montakin naista, jotka ovat aina siis AINA, ottaneet jonkun rentun, ja vaikka valinnanvaraa olisikin ollut... no ei mikään noista suhteista ole pitänyt...milloin mies pettää tai käyttäytyy tuolla tavalla.” (A93D)

Väkivallan kohteet kuvaavat tilannetta näin:

”Parisuhdeväkivalta pahenee vain, mutta tuntuu oudolta hakea apua kun mies ei ole lyönyt..olen tosi tyhmä kun mietin tällaista. Mies on kolmen vuoden ajan harrastanut henkistä väkivaltaa, aina humalassa. Nyt kävi niin että hän kävi jo vähän käsiksi, ei lyönyt, mutta repi vaatteista, puristi niskasta ja piti päätäni käsiensä välissä kun huusi minulle. (...) se alkoi jo menemään fyysisemmäksi, pistin pillit pussiin ja käskin miestä hakemaan apua. Onhan hyvä hakea apua jo nyt, ennen kuin olen mustelmilla. Henkisesti kyllä olen jo murtunut.” (A3E).”

”Olen se kirjoittaja, joka kirjoitti tänne kolme kuukautta sitten että mieheni oli tönäissyt minua. Olin silloin jo lähdössä, mutta minulla oli kaksi alle 2v, olin äärettömän voimaton ja tyhmänä menin sitten miehen aneluihin mukaan (A12F)

Aineistokatkelmassa eroa tehdään naisten välille. Naisen toiminta liitetään vaistoihin, ihmisen ja identiteetin ulottuvuuteen, jota ei voi järjellä hallita. Väkivallan kohteet – naiset näyttäytyvät yhtenäisenä joukkona, jotka aktiivisesti hakevat huonoja miessuhteita. Kommentissa viitataan naisen luontoon, vaistoihin, biologiin ja primitiivisiin toisioihin – jännityksen kaipuuseen. Puheenvuoroissa, joissa väkivallan kohteet kertovat itse tilanteestaan, liittävät he väkivallan kohteen asemaan, itseensä, saman negatiivisen määrään, tyhmyyden. Tämä tapahtuu siitä huolimatta, että tyhmäksi tulkitseminen liitetään myös voimattomuuteen ja henkiseen murtumiseen. Väkivallan uhan alla olevan naisen käytöstä merkityksellistetään tavalla, joka ohittaa väkivallan kohteen voimattomuuden ja väsymyksen, toiminnan rajoitteet.

Puheenvuorot välittävät merkitystä: Väkiältä on sen kohteen oman olemuksen aiheuttamaa. Naiseuteen näin ollen kuuluu myös väkivallan kohteeksi päätyminen. Väkiältä selittyy sukupuolella – naiseudella ja väkiältä merkityksellistetään kuuluvaksi osaksi nais(t)en elämää. Väkiältä merkityksellistyy oikeutetuksi kohdistuessaan naisiin, jotka eivät näkemyksen mukaan järkevästi ja tietoisesti ole ja elä. Tällainen tulkinta on aineistossani väkivallasta ja sukupuolesta keskusteltaessa yleinen. Naisiin kohdistuva väkivalta usein yksilöllistetään ja väkivallan perustetta haetaan kohteen olemukseen liitettyistä asioista. Tekijän ja kohteen olemusten välille rakentuu hierarkia ensimmäisen eduksi.

Keskisen (2005) mukaan kulttuuristava puhe hyödyntää jakoa moderniin ja traditionaaliseen. Hierarkkista eroa rakennetaan modernin suomalaisen ja länsimaalaiseksi ymmär-

retyn naiseuden ja traditionaalisen, maahanmuuttajaksi ajatellun naiseuden välille. (mt., 299.) Aineistossani tämän tyyppistä eroa tehdään suomalaisten miesten ja naisten välille. Tulkitsen eroa tehtävän implisiittisesti primitiiviä luontoa edustavien naisten sekä kultuuria ja rationaalisuutta edustavien miesten välille. Luonto voidaan nähdä hallitsemattomaksi järjestyksessä ja hallittavissa olevan kulttuurin vastakohtaksi (ks. Bauman 1997, 177–185). Eroa tehdään myös naisten keskinäisen joukon välille, jolloin väkivaltaa kokeneet naiset merkityksellistyvät väkivaltaa kokemattomia naisia hierarkkisesti alemmas pikemmin vaiston kuin rationaalisen järjen varassa toimiviksi.

Tunteet, hoiva ja naisen sukupuoli

Naisille asetettu hoivatehtävä on Keskisen (2005) mukaan eniten toistettu diskursiivinen muotoilu suomalaisessa yhteiskunnassa. Hänen tutkimuksen aineistossa naiset pohtivat kumppanista huolehtimista ja tarvetta auttaa tätä vaikeuksia kohdatessa. Tämä näkyy siinä, että väkivaltaa kokeneet naiset kohtaavat hoivatehtävään liittyviä odotuksia monien tahojen esittäminä. Sukupuolitettu hoiva- ja huolenpidotdiskurssi avaa naisille hoiavaajan ja auttajan paikkoja, jotka palkitsevat eri tavoin. (Mt., 252–256.) Tämä näkyy aineistossani seuraavasti:

”Kai sitä alitajuntaisesti hakee jotain raukkoja, joita voi sitten auttaa. Uskomatonta miten tässä vain roikkuu, vaikka taloudellisesti ja kaikin puolin pärjäisikin yksin paremmin, rohkeus vain puuttuu. Olisiko läheisriippuvuutta?”(A14G)

Väkivaltaa aiemmin kokenut nainen pohtii väkivaltaiseen mieheen törmäämisen mahdollisuutta näin:

”Tiettyyn pisteeseen asti sitä voi parantaa ja itseään korjata, mutta se hyväksyminen että on mitä on, saattaa pelastaa – hengenkin. (...) Minä tunnistan vammaan, pimeyden, ja sen että sen ihmisen sielussa (väkivallan tekijän st) on jotain mikä sattuu. (...) (Väkivaltaa kokenut puheenvuoron aiemmin esittänyt st), saattaa olla, että sinä paranet, saattaa olla, että et. (...) Toivottavasti löydät tiesi ja keinot löytää valoon.” (A69H)

Väkivallan tilanteesta puhuttaessa viitataan väkivallan kohteen parantumisen mahdollisuuteen. Parantuminen yhdistetään sairauden oloiseksi rinnastettavaan asiaan, hoivamiseen. Kirjoituksessa väkivallan kohteesta sanotaan, ”että on mitä on”, eli viitataan vahvasti hänen olemukseensa. Tämä esitetään tavalla, joka merkityksellistää väkivallan

kohteen vääräksi, väärin asioihin suhtautuvaksi. Väkivallan tekijää taas kuvataan määreillä vamma ja sielun sattuneisuus. Väkivallan kohteen nähdään aiheuttavan väkivallan teot itse käyttäytymällä hakeutumalla väkivaltaisiin suhteisiin oman sairaudeksi merkityksellistyvän hoivaavan toimintatapansa vuoksi. Ensimmäisen sitaatin viimeisessä lauseessa heitetään kysymys läheisriippuvuudesta. Husson (2003) mukaan diskurssia naisellisesta masokismista pidetään yllä läheisriippuvuudesta puhumalla. Läheisriippuvuus-käsitteen käyttö yleistyi 1980-luvulla ihmissuhdeongelmien selittäjänä ja vertautui huume- ja alkoholiriippuvuuteen. (Mt., 119.)

Ensimmäinen sitaatti sisältää ristiriitoja, jotka johdattivat miettimään väkivaltaisesta kokemuksesta kertomisen vaikeutta. Puheenvuorossa pohditaan asiaa liittämällä toisiinsa negatiivisia ja positiivisia asioita. Näitä ovat väkivallan kohteena oleminen, toiminnan näkeminen uskomattomana ja rohkeuden puuttumisena, tiedostamaton alitajuinen toiminta sekä altruistinen auttaminen. Kirjoituksessa rakennetaan väkivallan kohteen identiteettiä suhteessa väkivaltaisessa suhteessa pysymiseen niin positiivisten ulottuvuuksien, kuten taloudellinen riippumattomuus ja auttaminen kuin negatiivisten ulottuvuuksien, kuten väkivallan kohteeksi päätyminen, kautta. Identiteettiä rakennetaan lisäten siihen kulttuurisesti hyväksytyjä ja kulttuurissa naisille sopivia oikeita toistoja kuten auttamista sekä kansalaiselle, omaehtoiselle toimijalle sopivia toistoja, kuten mahdollinen pärjääminen yksin. Näillä tehdään ymmärrettäväksi negatiiviseksi ymmärrettyjä toistoja, kohteena olemista.

Butlerin (2006) mukaan sukupuolen aitous syntyy ruumiillisista tyyleistä, joissa eleitä, liikkeitä, pukeutumista ja monia muita tapoja toistamalla esitetään sukupuolta. Tiettyyn tyyliin yhdistyvät käsitykset siitä, mitä esimerkiksi naiseus ja siihen liittyvät teot ovat. Tulkintani mukaan huolehtiminen toimintana antaa tunteen siitä, että toimii hyväksyttävällä tavalla, toisaalta sama asia ajaa väkivallan kohteena olemiseen eli toistoihin, jotka yhteiskunta tuomitsee. Ne asemat, mihin toimija on asetettu, muovaavat hänelle avautuvia sukupuolen esittämisen mahdollisuuksia (Keskinen 2005, 49). Sukupuolen ”aitoutta” koskevien eleiden ja tyylien ristiriitaisuus jatkuu seuraavissa katkelmissa:

”Miks puolustautua, kun naiset rakastavat väkivaltaisia miehiä. Naiset on liian kiintyneitä sekä luottavat, että miehestä voisi tulla vielä hyvä.”
(A15I)

*”Naisethan tunnetusti antavat anteeksi, vaikka mies kännissä hakkaa.”
(A90J)*

Väkivalta liitetään naisen sukupuoleen ”kaikki naiset” ja tunteisiin. Näin yleistetään kaikki naiset samanlaisiksi. Puheenvuoroissa kirjoitetaan rakastamisesta, kiintymyksestä, luottamisesta ja anteeksi antamisesta sarkastiseen tyyliin. Väkivalta oikeutetaan kohteiden anteeksiannon kautta. Näitä tunteita voidaan pitää kulttuurissamme hyväksytyinä identiteetin toistoina, performansseina naisten kohdalla. Samalla kuitenkin suorasukaisesti ilmentetään sitä, että nämä positiiviset tunteet ovat syynä sille, että jotkut siihen itse syyvät kokevat väkivaltaa. Positiiviset tunteet: anteeksianto ja kiintymys määrittyvät myös kielteisesti epärationaalisuudeksi ja epäloogisuudeksi – järjettömyydeksi. Positiiviset tunteet määrittyvätkin pahaksi, kun kysymys on väkivallan naiskohteen tunteista. Positiiviseksi yleensä kulttuurissamme määrittyvät tunteet saavat negatiivisen merkityksen. Butler (2006, 242) toteaa käskyn olla tiettyä sukupuolta toteutuvan diskursiivista reittiä pitkin. Toimijaa voidaan vaatia olemaan esimerkiksi hyvä äiti tai heteroseksuaalisesti haluttava objekti. Hänen edellytetään täyttävän kerralla useita sitoumuksia ja vaateita. (mt.)

Koskemattomuuden vaade

Väkivaltaa harjoittanut mies kommentoi väkivallan kohteeksi joutuneelle naiselle näin:

”Minua lähinnä kiinnostaa se seikka että et kertonut yhtään esimerkkiä siitä, että mistä nuo hulluudet johtuvat. En sano, että ne johtuisivat sinusta koska en selkeästikään enempää asiasta tiedä. Tiedän vain sen, että itse luulin olevani normaali kiltti mies, ennen kuin nainen sai näkemään punaista käytöksellään. Siinä, missä toista miestä on suuttuessa suhteellisen normaalia noin yhteiskunnan kannalta pistää turpaan, naista vaan ei voi. Joissakin on enemmän miestä hillitä itsensä, joissakin taas ei.” (A66K)

Puheenvuoro alkaa väkivaltaisen toiminnan motiivien pohtimisella. Väkivallan tekoja kuvataan passiivilausein. Väkivallan nähdään johtuvan tekijään nähden ulkopuolisesta voimasta, väkivallan kohteesta ja hänen olemassaolostaan. Argumentissa vakuutetaan sillä, että kirjoittaja on joutunut muuttamaan mielipidettään aiemmasta. Kommentti on vahvasti sukupuolitettu; väkivaltaisen toiminnan selittäjänä on vahvasti sen kohde – nainen ja naiseus. Miehen kategoria liitetään positiiviseksi merkityksellistyvään asiaan, itsehillintään, vaikka miesten välille tässä yhteydessä tehdään myös eroa. Väkivallan

syy merkityksellistyy sen kohteeseen, naiseuteen. Tekijän toimijuus ohittuu ja väkivallan miehen tekijä performoituu kunnan kansalaisena, väkivallan kohteiden taas performoituessa olemukseltaan vääränlaisena, kunnan ihmiseen nähden toisena.

Merkitysten tuottamiset ja kuvaamiset väkivallan naiskohteesta monimuotoistuvat:

”Halu irtautua väkivaltaisesta ihmisestä ja kunnioittaa omaa koskemattomuuttaan on kaiken aa ja oo. Vain silloin uhrin on mahdollisuus saada monipuolista apua.” (A66L)

”Ensinnäkin, mies saattaa olla aggressiivinen mutta ei välttämättä naistaan kohtaan. Mieheni on ammattijääkiekkoilija, ja nyrkit saattavat heilua pelissä. Muissakin ympyröissä on joskus nyrkki heilunut. Silti, hän ei ole KOSKAAN lyönyt minua, eikä tule lyömäänkään. En silti uskalla sanoa, että juuri nuo miehet eivät sinuakin saattaisi lyödä, jos väkivallan merkkejä on ilmassa. (...) Miehin mies saattaa kyetä tujauttamaan toista miestä turpaan, vaikka ei koskaan tujauttaisi omaa naistaan.” (A77M)

Puheenvuoroissa viitataan väkivallan kohteen kehoon ja olemukseen, samoin kuin hänen oman tahtonsa puuttumiseen; hänet nähdään tahdottomana yksilönä tämän vuoksi. Puheenvuoroissa tehdään selkeä ero (”minua ei – sinuakin”) muihin naisiin. Nainen määrittäyty kirjoituksessa miehisen toiminnan objektiksi (”naistaan”). Näin kohde ei merkityksellisty rationaaliseksi, omaehtoiseksi toimijaksi. Puheenvuorossa tuodaan painokkaasti ääri-ilmausta isoilla kirjaimilla käyttäen esille se, että kirjoittajaa itseään ei ole lyöty erotuksena siitä, että jo väkivallan kohteeksi joutuneita naisia voidaan hyvinkin lyödä. Kommentissa on normittava sävy.

Puheenvuoro ilmentää kulttuurista merkitystä siitä, ettei kaikilla tätä hyveellisenä pidettävää ominaisuutta – tahtoa omaan koskemattomuuteen, jopa siveydeksikin tulkitsemaani identiteetin ulottuvuutta, ole. Kirjoitus tuntuu pohjautuvan perinteisiin arvoihin naisen koskemattomuudesta hänen kunnollisuutensa mittarina. Kommentissa tuodaan oma puhtaudeksi verrattavissa oleva olemus esiin tavalla, joka merkityksellistää väkivaltaa kokeneen oikeutetusti saavan väkivaltaa osakseen.

Analysoimissani puheenvuoroissa välittyy merkitys, että naiset, jotka eivät koe väkivaltaa, ovat hyvän moraalin omaavia – koskemattomia, Butleria (2006) mukailten toistavat ymmärrettävällä ja hyväksyttävällä tavalla naiseuttaan. Tähän nähden vastakkaisiksi, moraalittomiksi toimijoiksi merkityksellistyvät väkivaltaa kokeneet naiset. Naisten

joukko jaetaan kahtia, likaisiin ja kajottuihin väkivaltaa kokeneisiin ja kunnon, jopa pyhiin ja neitseellisiin naisiin. Helena Jokilan (2008) mukaan epäseksuaalinen Neitsyt Maria on puhdas ja siveellinen ja syntiselle seksuaaliselle Eevalle vastakkainen naisytyppi. Tulkinta voi nyky-yhteiskunnassa vaikuttaa kaukaa haetulta. Kristinusko on kuitenkin oleellinen osa länsimaisten yhteiskuntien kulttuurista syvärakennetta ja sen tuottamaa sukupuolittunutta ihmiskuvaa pidetään kulttuurimme ihmiskuvan perustana. (Jokila 2008, 434.)

Väkivalta taas saadaan kirjoituksessa näyttämään miehiseltä – kunnon miehen ominaisuudelta liittämällä toiminta urheiluun – jääkiekkoon ja siihen, että mies ei miehekkäänä nähdystä väkivaltaisuudestaan huolimatta, ole puheenvuoron esittäjää itseään pahoinpidellyt. Väkivalttaan miehisenä ominaisuutena liitetään myös kykeneminen. Väkivalta merkityksellistyy puheenvuorossa miehiseksi taidoksi ja voimavaraksi. Jakoa tehdään myös positiivisiksi merkityksellistyvien miesten ja paheellisiksi merkityksellistyvien naisten välille.

Mary Douglas (2000) pohtii teoksessaan ihmisyhteisöjen tarvetta rajanvetoihin. Puhtauden ja likaisuuden erottaminen on eräs kulttuurinen jäsenys, joka ihmisyhteisöissä on vallalla. Näin tehdään eroa ”meihin” – ensimmäisiin ja ”muihin” – toisen paikkaan sijoittuviin. Lika – väkivallan kohteena oleminen – on systemaattisen järjestämisen ja luokittelun oheistuote, joka syntyy, kun järjestämiseen sisältyy sopimattomien elementtien hyljeksiminen. Douglasin (mt.) mukaan keskeisenä tarkoituksena käsityksissä, jotka liittyvät erojen tekemiseen, puhdistamiseen, rajojen vetämiseen sekä rajojen rikkomiseen rankaisemiseen, on järjestää epäselviä asioita. Liioittelemalla eroa sisä- ja ulkopuolisen ja muun muassa mies- ja naispuolisen välillä, voidaan luoda jotakin järjestykseltä vaikuttavaa. Saastaisuuskäsityksemme on hänen mukaansa sitä, että reagoimme tuomitsevasti esineisiin ja asioihin, jotka sekoittavat luokitteluja, joita vaalimme (mt., 50, 85–87.)

Tätä tehdessämme ja siistiessämme meitä ei aja toimintaan huoli taudeista, vaan järjestämme ympäristöämme myönteisessä mielessä ja sovitamme sitä ajatustemme mukaisesti. Maailmankaikkeus valjastetaan keinoksi, jolla yhteisön jäsenet painostavat toisiaan toteuttamaan kunnon kansalaisuutta. (Douglas 2000, 47- 48). Aineistossani tämä näkyy siinä miten puhtautta ja pyhyttä väkivallan naiskohteilta vaaditaan. Eroa korostetaan niihin naisiin, usein omaan itseen, jotka eivät ole väkivaltaa päätyneet kokemaan.

Väkivaltaa kokemattoman naisen puhtaus korostuu. Pyhyys on epäpuhtauden vastakohta (Douglas 2000, 54).

Sotilastekstejä tutkineen Jokisen (2000) mukaan vihollisen mahdollinen inhimillisuus torjutaan armeijassa muun muassa viholliskuvilla. Tällöin vihollisen representaatioon liitetään pahuuden, kierouden ja epäinhimillisyyden ulottuvuuksia. Viholliskuvalla tarkoitetaan viholliseen esimerkiksi yksittäisenä ihmisenä liitettyjen kielteisten käsitysten kokonaisuutta. Viholliskuva on tiettyyn kansallisuuteen liitetty kielteinen kaavamainen kuva. (mt., 158–159.) Tulkitsen aineistoni ilmentävän samankaltaista viholliskuvan luomista. Väkivallan (nais)kohteesta tehdään vihollinen, paha ja torjuttava. Häneen kohdistuvat väärät teot saadaan näin oikeutumaan.

Miehiset hyveet

Miehiä väkivallantekijöinä merkityksellistetään seuraavasti:

”Vaikuttaa siltä, että mustasukkaisuus ja matala kynnys aggressiivisuuteen ja väkivaltaan käyvät käsi kädessä. Naista suojellaan mustasukkaisesti ja muihin miehiin käydään käsiksi, jos istuvat liian lähelle naista. Jossain vaiheessa käydään ehkä naiseenkin, kun epäilyjä on riittävästi.” (A88C)

”Olisiko niin, että sinut (keskustelun aloittaja st) on hakattu mustasukkaisuuden takia. Petetyksi tuleminen voi olla traumaattinen kokemus ja voi aiheuttaa arvaamatonta käytöstä. Oletko antanut aiheetta?” (A95N)

Väkivalta liitetään suojeluun ja se saa samalla myös positiivisen kaiun. Sitaatti kuvaa ja tuottaa merkitystä heikompien suojelusta. Miehisellä väkivallalla siis suojellaan heikommissa asemassa olevia ihmisiä – naisia. Naiset määrittyvät yhtenäiseksi joukoksi – suojelun kohteeksi. Kun sukupuoli Butleria (2006) on mukailleen toistoa ja esittämistä, performanssia, niin aineistokatkelmia tulkiten miehellä suojelu ja väkivalta ovat sitä identiteetin toistoa ja toimijuutta, mitä yhteiskunta häneltä edellyttää. Väkivalta ja suojelu liitetään kiinteästi yhteen. Väkivaltaisuus määrittyy normatiiviseksi ja positiiviseksi mieheyden ulottuvuudeksi. Väkivaltaa selitetään myös tunteilla, mustasukkaisuudella ja traumatisoitumisella. Näin väkivallan tekijän toimijuus ohitetaan. Tunteilla selittäminen näkyy sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksen havainnoissa myös muiden tutkimusten (Hautanen 2013; Nyqvist 2003; Keskinen 2005; Nikupeteri & Laitinen 2013) mukaan.

Väkivaltaa kokeneiden naisten kirjoituksia tutkinut Venäläinen (2012, 12) toteaa aineistossaan toistuneen tyyppillisten suomalaisten puhetapojen, joissa miesten toimijuutta ja vastuuta minimoidaan selittämällä heidän tekemäänsä väkivaltaa mustasukkaisuudella (ks. myös Husso 2003). Mustasukkaisuus ja esimerkiksi intohimo väkivallan selityksinä tekevät siitä Leo Nyqvistin (2003, 134) mukaan tunneongelman, jolloin väkivallan tavoitteellinen ja kontrolloiva luonne häviää. Käsitys mustasukkaisuuden vallassa toimivista miehistä täydentyy usein myös käsityksillä masokistisista naisista. Nämä käsitykset naamioivat tehokkaasti valtasuhteita ja ylläpitävät sukupuolten välisiä hierarkioita. (mt.)

Myös perheammattilaisten työssä väkivalta voi tulla tulkituksi vain oireeksi jostakin perustavammaksi katsotusta ongelmasta. Selityksiä väkivallalle haetaan tällöin useista perhe-elämän ongelmista. Perheammattilaiset liittivät väkivallan usein mustasukkaisuuteen ja erotilanteisiin. (Keskinen 2005, 203.) Ulkopuoliset voivat oikeuttaa eron jälkeisen vainon – seurailun ja uhkailun tunteilla. Teot voivat tulla nähdyksi mustasukkaisuutena, rakkautena ja kaipuuna. Palvelu- ja oikeusjärjestelmässä toimivien ammattilaisten positiiviseksi tarkoittama vallankäyttö voi myös kääntyä vainotekojä, eron jälkeistä seurailua ja uhkailua tukevaksi ja uhria alistavaksi vallankäytöksi. (Nikupeteri & Laitinen 2013, 38–40.)

Seuraavassa puheenvuorossa epäillään väkivallan kohteen antavan oikeutuksen väkivallan teolle sekä traumatisoivan tekijää ja agitoivan tätä kohti tekoa, josta tätä ei tekijänä vastuuteta:

”Valitettavasti kaikki miehet eivät ymmärrä lähteä ajoissa suhteesta, jossa eivät sanallisesti pärjää. Vaan kärsivät, kunnes ehkä lyövät.” (A810)

Sitaatissa on sivumerkitys, jonka mukaan väkivallan kohde käyttää tekijään sanallista väkivaltaa. Väkivallan tekoa myös edeltää kirjoituksen mukaan miehisen väkivallan tekijän – ei sen kohteen – tuska ja ahdinko. Asia esitetään tavalla, josta jää vaikutelma, että väkivallan tekijä on ollut ensin pitkään kärsivällinen ennen väkivaltaan tahdottomasti sortumistaan. Suomalaisessa diskursiivisessa todellisuudessa väkivallan kohteena olleilla naisilla ole ollut Husson (2003) mukaan pääsyä oikean tai hyvän uhrin asemaan, vaan uhreiksi on pikemmin mielletty ja uhrin asemaan sijoitettu väkivaltaisesti käyttäy-

tyvät miehet, jotka on usein haluttu nähdä väärinymmärrettyinä ja olosuhteiden uhreina. (Husso 2003, 52.)

Väkivaltaa miestensä taholta kokeneet kirjoittavat:

”Positiivista tosin, että tekee työnsä aina viimisen päälle ja tunnollisesti, mutta se jatkuva juominen.” (A44P)

”Ajattelenkin, että mistä tunnistaa väkivaltaisen miehen. Tapailemani miehet ovat kaikki olleet erilaisen oloisia keskenään, mutta suuttuessaan samalla tavalla käyttäytyviä. Miehet ovat olleet niin sanotusti kunnon kansalaisia, työssä käyviä, eivät ole käyttäneet liikaa alkoholia ja luonteeltaan melko rauhallisen ja kiltin oloisia. Suuttuessaan he ovat kuitenkin olleet täysiä hulluja. (A61Q)

”Pahinta mulla on ollut (sen konkreettisen lähdön jälkeen st) se syyllistäminen muilta ihmisiltä. Oma on syyni kun nyt olen yksinhuoltaja. Annetaan myös paljon ymmärtää, että ihan omasta toiminnasta johtuen olen tässä tilanteessa, ihan itse pilasin kaiken ja jätin hyvän miehen.”(A4F)

Aktiivinen toiminta ja tekeminen – työnteko – merkityksellistyvät puheenvuorossa arvostettaviksi, positiivisiksi teoiksi. Mies oli väkivallan teoistaan huolimatta määrittynyt hyväksi mieheksi yhteisössään, jonka jättäminen aiheutti ihmetystä. Työnteolla ja miehen olemukseen liitetyillä tunteilla lievennetään väkivallan tekojen tuomittavuutta. Kirjoituksessa tehdään ero väkivallan tekijän persoonan kahden eri ulottuvuuden välille: hyvä työmies versus väkivaltainen puoliso. Väkivallan tekijä merkityksellistyy hyvänä työmiehenä – kunnon kansalaisena. Väkivaltaisuus ei enää olekaan vahvasti miestä määrittävä piirre, vaan tämä negatiivinen piirre ohittuu, kun hänestä löytyy jotain hyvää. Väkivaltaisia miehiä haastatellut Leo Nyqvist (2008, 147) toteaa että, monet väkivaltaa käyttäneet miehet pitävät itseään pohjimmiltaan kiltteinä. Väkivallan kohde voi selittää pysyttämistään väkivaltaisessa suhteessa sillä, että tekee eron väkivallan tekijän entisen ja väkivaltaisen persoonan välille (Venäläinen 2012, 10). Pahuus asettuu huonosti käsitykseen perheen hyveellisyydestä. Näin se, että pahan olemassaoloa ei nähdä, eikä kohdata, voi selittyä ja oikeutua hyvää korostamalla (Nikupeteri & Laitinen 2013, 36).

Luvun anti tiivistettynä

Kiinnitin luvun analyysissä huomiota passiivi- ja aktiivilauseisiin, kokemuksella vakuuttamiseen, naisten ja toisaalta miesten niputtamiseen joukoksi, sivumerkityksiin, erontekoihin, ääri-ilmaisuihin, modaaliteetteihin ja tapoihin, joilla asioita liitetään toisiinsa. Kategorisoinnit ja niiden yhteydet niin positiivisiksi, kuin negatiivisiksi määrittyviin asioihin, olivat analyysini kannalta mielenkiintoisia.

Väkivalta ja sukupuoli tulevat tässä luvussa kuvaamassani diskurssissa toisiinsa liitettyiksi eri tavoin. Väkivallan tekojen tuomittavuus lievenee tai teot jopa oikeutuvat kohteeseen liitettyjen ominaisuuksien vuoksi, jotka ovat sidoksissa tämän sukupuoleen. Väkivallan tekojen tuomittavuus lieveni myös väkivallan tekijään liitettyjen ominaisuuksien, kuten hänen pitämisensä kovana työmiehenä ja suojeluksi merkityksellistyneen väkivallan vuoksi.

Nainen, väkivallan kohde, määrittyi usein väkivallan aiheuttajaksi. Heidän osuutensa väkivallassa oli aineistositaatteja tulkiten vääryyttä, pahuutta, joka antoi väkivallan teoille oikeutuksen. Heidät leimattiin ja heihin liitettiin kulttuurissamme kielteisesti värittäneitä ominaisuuksia. Naiseuteen, väkivallan kohteena olemiseen liitettiin muun muassa taloudellinen hyväksikäyttö, tyhmyys ja vaistojen varassa toimiminen. Yleensä kulttuurissamme positiivisiksi määrittyvät asiat, kuten usko, luottamus, rakkaus ja anteeksianto määrittyvät diskurssissa väkivallan kohteen kohdalla negatiivisiksi. Tulkitsin tutkimieni internetkeskustelujen puheenvuoroissa kuvattavan ja tuotettavan merkitystä, jonka mukaan sukupuolistunut väkivalta liittyi kohteensa sukupuoleen, naiseuteen.

Väkivallan kohteeksi päätyminen näyttäytyi diskurssia edustavassa merkityksenannossa naisen osalta vääränlaiseksi, kosketuksi ja kajotuksi naiseudeksi. Tällaiseen haluttiin tehdä selkeä ero. Väkivallan kohteeksi päätynyt nainen määrittyi olemukseltaan pahoinpitelyä kokemattoman, pyhän ja kunnan naisen vastakohtaksi. Keskinen (2005) mukaan silloin kun naiset itse puhuvat osuudestaan väkivaltaa sisältävissä parisuhteissa ja kyvyttömyydestään muuttaa tilannetta, ongelmaksi muodostuu heihin kohdistuvien tekojen sijasta se, millaisia he itse tulevat nähtyä. Syyllisyys ei liitykään naisen tekoon, vaan perusluonteeksi ymmärrettyyn toimintatapaan. Jos hänen perusluonteensa ymmärretään vääränlaiseksi, voi hän määrittyä ihmisenä huonoksi ja koko asia häpeälliseksi. (Keskinen 2005, 222–223.)

Vuorovaikutusdiskurssissa (esim. Niemi-Kiesiläinen 2004, 66–67) parisuhteessa tapahtuvan väkivallan ajatellaan johtuvan pariskunnan keskinäisestä vuorovaikutuksesta tai sen häiriintymisestä. Aineistoni osoittaa mitä vuorovaikutuksella voidaan tarkoittaa kun siihen liittyy sukupuoli ja sukupuolen olemukseen liitetään kulttuurisesti ymmärrettyjä ominaisuuksia. Katson, että aineistoni osoittaa perinteisesti vuorovaikutusdiskurssissa väkivallan osapuolten häiriintyneeksi vuorovaikutukseksi tulkitun toiminnan määrittyvän eri sukupuoliin automaattisesti ja itsestään selvästi liitetystä ominaisuuksista ja eri sukupuolten, useimmiten naisten edellyttämisestä tiettyihin toistoihin. Näitä toistoja hyödynnetään siinä puheessa, jossa etsitään väkivallalle syytä ja syyllistä, samoin kuin tehdylle väkivallalle oikeutusta.

Välittyy merkitys, että väkivalta ei ole ongelma. Ilmiö ohitetaan sukupuolella. Asia on paradoksaalinen kun sitä miettii sukupuolistuneen väkivallan yleisyydellä ja sen vakavilla seurauksilla. Se miten puhutaan ja mistä vaietaan kertovat Husson (2003) mukaan määrittelyvallasta. Parisuhdeväkivaltaan liittyy paljon vähättelyä ja nimeämisen vaikeuksia niin yksilö-, kuin laajemmalla tasolla. Husso (mt.) viittaa Jonekseen (1994)⁶, jonka mukaan pahoinpitelyä voidaan kutsua riitelyksi ja raiskausta rakasteluksi. Kielen kautta osallistumme merkitysten luomiseen; kieli vaikuttaa myös asennoitumiseemme. Esimerkiksi mustasukkaisuusmyytin vaikutus näkyy siinä miten parisuhdeväkivaltaan suhtaudutaan. Tämän myytin vaikutus ulottuu myös väkivaltaa kohtaaviin ammattilaisiin, kuten sosiaalityöntekijöihin. (Husso 2003, 95.)

Tulkintani mukaan kyseessä on vahva sukupuolten eri asemiin liittyvä ristiriita, joka kertoo yhteiskuntamme rakenteista. Löytyy seikkoja, joiden perusteella sukupuolistuneen väkivallan kohde – nainen ei voi millään tavalla toimien toistaa ja performoida oikein, vaan hänet tulkitaan vääräksi ja vääränlaiseksi ja samalla häntä kohtaan tehdyt pahat asiat yhteiskunnassamme oikeutuvat. Nämä taas ovat niitä naisen perusluonteeksi ymmärrettyjä ominaisuuksia, joita diskursseissa rakennetaan, eivät todellisia naisen ominaisuuksia.

⁶ Jones, Ann 1994: *Next Time She'll be dead: Battering and how to stop it*. Beacon Press. Boston.

4.2 Vahva yksilötoimija väkivallan kohteena

Aineistossani toistui samassa mittakaavassa sukupuolten olemusta koskevan diskurssin kanssa myös yksilöä, väkivallan osapuolta, kohdetta ja hänen oletettua vahvuuttaan koskeva merkityksenanto. Edellisessä luvussa keskiössä oli sukupuoli – miehet ja naiset, sekä heihin liitettävät ominaisuudet. Tässä luvussa sukupuolta enemmän keskiössä on itse väkivalta, väkivallan teot ja sen välttäminen. Väkivallan kohteet – tutkimusotteessani miesten pahoinpitelemät naiset tulevat nähtyä suhteessa tapahtuneeseen väkivaltaan tietoisina, usein omaehtoisina toimijoina. Tulkintani muodostuu siitä kun keskusteluissa väkivallan kohteelle osoitetaan vaateita häneen kohdistuvien väkivallan tekojen lopettamisesta ja siitä, että hänen ymmärretään itse aiheuttaneen tietoisella tahallisella toiminnalla väkivallan. Väkivallan kokeminen määrittyy häpeälliseksi asiaksi, josta kuuluu tavalla tai toisella irrottautua. Kysyn tässä luvussa aineistoltani mitä toimintaa väkivallan kohteelta odotetaan. Millaisia vaateita kohteelle esitetään?

Suhteen lopettamista koskeva vaade

Väkivaltaisessa suhteessa oleville naisille kommentoitiin seuraavasti:

”Vika on siinä, että ei heti haeta ja saada apua. Kun on kerran opittu, sitä on turha pyytää, noidankehä on valmis.” (A18R)

” Ikinä en ole naista lyönyt. Jos mies lyö, niin naisen kannattaa lopettaa suhde välittömästi. Oma vika jos jää siihen suhteeseen, koska varmuudella lyöntejä tulee lisää. Siinähan on sitten turha valittaa jos ei ota eroa. (...). Sinulla on tilaisuus erota ensimmäisen lyönnin jälkeen. Seuraava lyönti on jo sinun vika, koska et ensimmäisestä lähtenyt. Syytä siis vaan itseäsi seuraavalla kerralla, kun väkivaltainen mies uusii tekonsa, yrittää hallita naistaan sillä.” (A40S)

” Toi vastuu on totta. Ensimmäisen lyönnin jälkeen jos ei lähden, niin antaa hyväksynnän huonolle kohtelulle ja keksii mitä ihmeellisimpiä tekosyitä itselleen” (A42T)

Ongelmana väkivaltatilanteessa nähdään väkivallan tekemisen sijasta avun hakemisen puute. Sitä, ettei puheenvuoron esittäjä ole itse käyttänyt väkivaltaa, käytettiin vakuuttamisen keinona. Väkivaltaisesta suhteesta olemisen nähtiin tarkoittavana väkivallan hyväksymistä. Väkivallan jatkuminen tulee nähtyä kohteen aktiivisen toiminnan aikaan-

saamana, itse valittuna tietoisena tekemisenä, josta väkivallan kohde saa syyttää ainoastaan itseään. Väkivallan kohteen toimijuus nähdään vahvana. Näin välitetään merkitystä siitä, että väkivallan loppuminen on kohteensa vastuulla. Kohteen nähdään kulttuurisessa merkityksenannossa antavan väkivallan teoille tietoisesti hyväksynnän. Hänellä nähdään siis olevan väkivallasta irrottautumisen mahdollisuus niin halutessaan. Näin tapahtunut väkivalta määrittyy yksilön omaksi asiaksi.

Väkivallan kohteeksi joutuneille naisille asetetaan usein odotuksia rationaalisesta valinnasta lähteä tai jäädä. Samalla ohitetaan ihmissuhteisiin liittyvät elementit. Autonomisen, omaehtoisen toimijan nähdään itse olevan vastuussa huonosta valinnasta, jos hän päättää jäädä väkivaltaa käyttävän miehen luo. Mikäli naiset eivät tämän rationaalisen mallin mukaan toimi, voivat he kokea tapahtuman kyseenalaistamista. (Keskinen 2005, 268.) Vahvaa toimijuutta koskeva vaade väkivallan kohteeksi joutuneita kohtaan käy ilmi myös esimerkiksi tuomioistuinten käytännöissä. Pitkään oikeudellisessa perinteessä ollut ja arki ajatteluun juurtunut tapa edellyttää esimerkiksi raiskauksen uhrilta äärimmäistä teon vastustamista. (Jokila 2008, 425–427.) Uhrin tunnistamattomuus johtaa usein siihen, että tämä joutuu ikään kuin itsekin toimijaksi tilanteeseen, jota hän ei ole omasta halustaan tahtonut. Väkivalta oikeutetaan pitämällä sitä uhrin omana valintana. (Husso 2003, 70.)

Mikäli väkivallan kohteella on myös lapsia, edellytetään häneltä entistä vahvempaa toimintaa:

”Sinulla on kaksi vaihtoehtoa: tuhota elämäsi, lapsesi elämä ja vaarantaa henkesi sekä mahdollisesti lapsesi henki jäämällä miehen luo tai sinulla on mahdollisuus pelastaa oma ja lapsesi elämä.” (A32U)

”NYT OTATTE LAPSENNE JA LÄHDETTÄ SAMAN TIEN TURVAKO-TIIN! Tulevana äitinä en voi ymmärtää, että annatte lapsenne kärsiä itsenne lisäksi! Ei enää mitään tekosyitä, perusteluita eikä yhtään lyöntiä, mitään mieltimättä lähdette SAMANTIEN!” (A36V)

”Jos sinulla on lapsia, sinulla ei ole oikeutta tapattaa itseäsi.” (A46W).

”Minkään valtakunnan tai luokituksen ”rakkaus” ei oikeuta sinua (väkivallan kohdetta st) vastaanottamaan tuollaista kohtelua.” (A54X)

Kommenteissa annetaan väkivallan kohteelle kaksi raakaa vaihtoehtoa, väkivaltaiseen suhteeseen jääminen ja siitä lähteminen. Puheenvuorossa esitetyt valintavaihtoehdot välittävät merkitystä, että kohde pystyy niiden välillä tekemään rationaalisen, objektiivisen ja tosiasioita punnitsevan valinnan.

Puheenvuoron esittäjä ottaa väkivallan kohdetta kohtaan käskijän roolin, pitää tätä toiminnan kohteenaan ja itsestään selvän oloisesti alistaa tämän omille ohjeilleen. Kommentin tyyli on selkeästi syyllistävä ja toiseuttava. Kirjoittaja tuo itsensä esille hyveellisessä muodossa: ”tulevana äitinä” ja tekee näin eron itsensä ja väkivallan kohteen välille. Väkivallan kohteelta edellytetään toimintaa lastensa vuoksi – ei niinkään hänen itsensä takia. Arvokkaaksi tilanteessa määrittyvät tulkintani mukaan muut kuin väkivallan kohde. Erityisen tuomittavana väkivallan kohteeksi päätyminen näyttäytyy silloin kun hän on myös äiti.

Näin välitetään merkitystä siitä, että väkivallan kohde on itse tilanteensa valinnut. Kohteelta edellytetään vahvuutta ja oikeita valintoja; tekijää ei sen sijaan vastuuteta eikä syyllistetä. Väkivallan kohteelle jää rationaalisen toimijan positio, jossa hänen asemansa näyttäytyy enemmän tai vähemmän hänen itse aktiivisesti aikaansaamaltaan. Aktiiviset valinnat ja niiden pohjalta tehdyt toimintaratkaisut ovat toistoa, mikä tulee kulttuurisamme ymmärretyksi. Epäselvien ja vaikeiden asioiden todellisuus on usein toista.

Venäläinen (2012, 12) toteaa että, kun äitien todetaan epäonnistuneen heille itsestään selväksi katsotussa lasten suojelutehtävässä, heidät saatetaan myös asemoida syyllisiksi väkivaltaan. Sen sijaan väkivaltaa tehneiden isien tekoja ei juuri kommentoida tai ihmetellä, eikä heiltä edellytetä vastuuta asiassa. (mt.) Väkivallan tekijä vapautetaan vastuusta luonnollistamalla itsestäänselvyydeksi se, että tämä ei halua väkivaltaa käsitellä (Ronkainen 2006, 535). Tulkitsen, että huolenpito, johon toisaalta naista veloitetaan, myös legitimoit häneen kohdistuvan väkivallan. Identiteetin performanssia ajatellen tilanne on monimutkainen. Naisen tulee rakastaa ja suojella läheisiään samalla kun joutuu pahoinpitelyn kohteeksi. Venäläisen (2012) mukaan naiset ja äidit vastuutetaan ja syyllistetään kokemastaan väkivallasta. Väkivallan naisuhreihin kohdistuu ristiriitaisia myyttejä ja odotuksia. Heitä voidaan pitää osasyllisinä kohtaamaansa väkivaltaan. Tällöin heillä ei ole pääsyä uhrin asemaan, vaan heiltä odotetaan uhreina ollessaan aktiivisuutta ja toimintakykyä. (mt., 5.)

Koettu väkivalta tulkitaan kohteen tietoisesti aiheuttamaksi

Väkivaltaa kokeneet pohtivat omaa osuuttaan väkivaltaan seuraavin tavoin:

”On helppo puolustella ja keksiä syitä, kuten ett’ se oli vaan vähän väsynyt ja hermostunut, taisin iteki vähän ärsyttää sitä.” (A14G)

”Juup, kannattaa lähteä käveleen tosta suhteesta, itsekin lähtisin, mutta kun idiootti annoi kämppäni pois, meilläkin oli kahakka, syytä oli varmasti myös minussakin.” (A51Z)

”Hän pyytää anteeksi ja sanoo kaiken johtuneen siitä, että on juonut liikaa. Missä on kyllä perää, olen itsekin ollut osalla kerroista humalassa ja osalla selvä. Väkivaltaisia tilanteita ei kuitenkaan ole ollut kovin usein.” (A53Å)

”Nojoo erottiihan lopuksi. Nyt ovat asiat itsellä paremmin. Mieltä kaihertaa kuitenkin mitä joutunut kokemaan. Niin tosiaan, enhän minäkään mikään täys enkeli tuossa suhteessa ollut, mutta en koskaan sanonu pienäkään haukkumasanaa sitä kohtaan enkä kohdellut väkivaltaisesti.” (A58Ä)

”Exäni kanssa tosin käytin kotona oppimaani riitely tapaa, että haastamalla haastin riitaa ja sain miehen lyömään.” (A79Ö)

Edellä siteeratuissa aineistokatkelmassa väkivallan kohteet merkityksellistävät tapahtunutta väkivaltaa itseään vastuuttavin tavoin, kuten ärsyttämällä ja humalatilalla. Omaan toimintaan suhtaudutaan kriittisesti. Kolmannessa katkelmassa väkivallan kohteena ollut tuo esille omaa toimijuuttaan väkivallan aiheuttajana, samoin väkivallan tekojen määrää vähätellään. Oma toimijuutta tuodaan esiin, jolloin väkivallan kohteeksi päätyminen ei näyttäydä uhriutena, vaan väkivallan kohde pyrkii esittämään itsensä uhrin sijasta aktiivisena ja toiminnallisena yksilönä. Väkivalta merkityksellistyy diskurssissa toiminnaksi, jossa kohteella olisi halutessaan mahdollisuus toimia toisin.

Marianne Notko (2011, 197–198) toteaa, että konkreettisesti väkivallan kohteina oleviin naisiin saatetaan suhtautua epäilevästi. Passiivisuus ärsyttää ja sitä ei uskota. Uskottavammaksi toiminnaksi ajatellaan naisten toiminta, verbaalinen provosointi ja lyöminen. Notkon mukaan miehen toimijuus on väkivallassa hyväksyttyä. Väkivallan kohde, passiiviseksi määrittynyt ei-toimija sen sijaan saa harvoin sympatiaa osakseen. (mt.) Käsitys siitä, että naiset provosoivat käyttäytymistä ja pitäytyvät vapaaehtoisesti väkivaltaisissa suhteissa tulee toistuvasti ilmi parisuhdeväkivallan kohteina olleita naisia koske-

vissa kommenteissa. Miesten naiseen kohdistamaa väkivaltaa on selitetty kohteiden tietoisella tai tiedostamattomalla pyrkimyksellä provosoida miehiä väkivaltaiseen käyttäytymiseen tai vapaaehtoisella suostumisella sen kohteena olemiseen. Moni ajattelee tuomitsevansa väkivallan teot. Yksittäisissä tapauksissa löydetään kuitenkin seikkoja, joiden perusteella väkivallan kohdetta voidaan syyttää osallisuudesta väkivaltaan. (Husson 2003, 95, 113.)

Aktiivisen toiminnan esiintuonti

”Olen kokenut sekä henkistä, että fyysistä väkivaltaa lapsuuden kodissani, ja olen tehnyt päätöksen välttää sitä omassa kodissani. Minulla puolestaan, toisin kuin sinulla, on erittäin helppoa välttää kuvailemasi kaltaisia miehiä. Kierrän tuollaiset tosi kaukaa ja jos törmään sellaiseen, niin lähdän aika äkkiä. En rehellisesti sanottuna pysty samaistumaan tilanteeseesi, en voisi kuvitella sietäväni tuollaista hetkeäkään.” (A76AB)

”Pakko vielä korostaa, että en siis ole sellainen nainen, joka antaa miehen lyödä itseään selviämättä siitä ilman seurauksia. Sen yhden ja ainoan kerran, kun minut on suhteessa hakattu, OLEN TEHNYT RIKOSILMOITUKSEN. Olen myös pitänyt pintani siinä, että olen saanut asianmukaiset korvaukset siitä.” (A85Ö)

Puheenvuorossa tehdään eroa väkivallan kohteiden välille: puheenvuorojen esittäjät versus muut väkivaltaa toistuvasti kokevat naiset ja itselleen asian vuoksi oikeutta asian vuoksi hakevat naiset versus tilanteeseen tyytyjät. Isoilla kirjaimilla ja ääri-ilmaisulla ”ehdottomasti ainoa kerta” pyritään vahvistamaan argumentin voimaa. Kirjoittaja tuo esille oman toimintansa – oikeuden hakemisen ja sen vahvuuden erotuksena monien muiden jaksamattomuudesta ja pelosta. Näin väkivaltaa toistuvasti kokeneille naisille tuotetaan toiseutta. Puheenvuoroista välittyy merkitys, että väkivallan kohteena oleminen johtuu näiden olemattomaksi tulkitusta toimijuudesta, passiivisuudesta. Puheenvuoro välittää merkitystä, että väkivallan kohteena olemiselta tulee välttyä ja että välttyminen on kohteen omalla vastuulla.

Väkivalta tuottaa eroja myös naisten välille. Husson (2003, 53) mukaan hänen tutkimuksensa edustajien – väkivaltaa kokeneiden naisten kerrottua kokemuksistaan ystävilleen, on reaktionä ollut ymmärtämättömyys. Se on johtanut naisten välisten erojen korostamiseen. ”Välittömästi löisin takaisin” -tyyppiset kommentit ovat olleet yleisiä.

Moni ystävistä oli todennut, etteivät voi ymmärtää väkivallan kohteena olleita naisia.
(mt.)

Väkivaltakokemuksen määrittäminen häpeälliseksi passiivisuudeksi

Tuki ympäristöltä väkivallan kohteelle konkreettisisa käytännön väkivaltatilanteissa ei ole väkivallan kohteille itsestään selvä. Väkivaltaa kokenut nainen kirjoittaa:

”Itse en uskaltanut, enkä kehdannut puhua asiasta edes läheisilleni. Tyypit, joille olen koittanut puhua asiasta, ovat yleensä olleet vähintään kiusaantuneita tai eivät osaa kuin voitotella.” (A19AC)

”Ei siitä jaksa ruveta ilmoituksia tekemään kun silloin on henkisesti niin väsynyt. Se myös hävettää, että kuinka on antanut itseään kohella.” (A17AD)

”En uskalla ikinä mennä kenenkään miehen kanssa yhteen. Kaksi kertaa on tarpeeksi. Molemmissa oli väkivaltaa, pettämistä ja juopottelua. Huonotuuri miesten suhteen ja kenenkään ei tarvitse sääliä kun yksin elelen jatkossa.” (A21AE)

Väkivallan kohteena olemisesta puhutaan termeillä kiusaantuneisuus ja häpeällisyys. Kokemuksen kokijalleen mahdollisesta koituvasta myötätunnosta halutaan sanoutua irti. Väkivallan kohteena olemisesta kirjoitettiin aktiivi-lauseen kautta ”on antanut kohdella”; näin vastuutettiin itseä tapahtuneesta. Puheenvuorot välittävät merkitystä vahvuudesta ja toiminnallisuudesta kunnon ihmisen ja naisen ominaisuutena, johon ei kuulu väkivallan kohteeksi päätyminen. Uhrius merkityksellistyy häpeälliseksi. Väkivallan kohteena olemisen määrittäminen noloksi, ehkäpä toimimattomaksi toiminnaksi – ”aktiiviseksi passiivisuudeksi” – väärin toistamiseksi, joka ei rakenna kunnon ihmisen identiteettiä.

Väkivallan kohteena olemiseen liitetään heikkous, minkä takia väkivallan kohteet saattavat itsekkin vältellä uhristatusta (Venäläinen 2012, 5). Väkivaltaiset teot häpäisevät (Ronkainen & Näre 2008, 13–14). Kristiina Väänänen (2012, 116) mukaan väkivallan kohde häpeää sitä, että on päätenyt uhriksi. Häpeä liittyy siihen, että on antanut läheisen satuttaa ja siihen, että on tullut torjutuksi ollessaan tarvitseva ja heikko.

Husson (2003) mukaan tutkimukset muun muassa pahoinpideltyjen ja raiskattujen keskitysleirivankien kokemuksista osoittavat elämässä olevan tilanteita, joissa toimijuuden

mahdollisuudet rajoittuvat olemattomiksi. Rajun kohtelun olleet voivat kokea tullessa kohdelluiksi hengettöminä, elottomina esineinä. Myöhemmin asiaa muistellessaan he saattavat kuitenkin kiinnittyä tilanteisiin, joissa olisi ollut ehkä jotakin tehtävissä. Halu painottaa parisuhdeväkivallan kohteena olleiden naisten toimijuutta voi hämärtää hetkiä, joissa toimijuus on rajoittunut tai estynyt. (Husso 2003, 117–118.)

Näin ajatellen väkivallan kohteen täytyy performoidakseen itseään, yksilöyttään ja kunnollista kansalaisuuttaan tuoda väkivallan kohteena olemisesta puhuttaessa esille vahva toiminta. Näin hän ei määriyty passiiviseksi, suomalaisessa kulttuurissa häpeälliseksi uhriksi. Sen varjopuolena kuitenkin on kokemuksen ohittaminen yhteiskunnallisissa käytännöissä, tässä tapauksessa internetkeskustelun vuorovaikutuksessa. Tapahtunut väkivalta ei näin merkityksellisty ongelmaksi.

Luvun anti tiivistettynä

Kiinnitin luvun analyysissä huomiota puheenvuorojen retoriikkaan. Puheenvuoroissa vakuutettiin kansakeskustelijoita muun muassa itsekriittisyydellä, määrällistämällä ja omalla kokemuksella. Analyysin kannalta lauseiden aktiivi- ja passiivirakenteet olivat tämän luvun kannalta mielenkiintoisia, samoin modaliteetit. Kiinnitin huomiota erontekoihin, joita tehtiin muun muassa naisten joukon välille. Huomioin myös tyylin. Luvussa tarkastelluissa sitaateissa esiintyi muun muassa vähättelevää tyyliä väkivallan tekijöihin liittyen.

Väkivallan tekojen tuomittavuus tässä yksilön vahvuutta korostavassa diskurssissa ohitetaan perustuen siihen, että väkivallan kohteen toiminta nähtiin vahvana, jopa tietoisena väkivaltaa aikaansaavana toimintana. Väkivallan kohteen ymmärrettiin olevan aktiivinen toimija myös väkivallan ehkäisemisessä ja välittömässä irrottautumisessa väkivaltaisesta suhteesta. Hänen täytyisi itse pystyä välttymään väkivallalta. Väkivallan tekijää ei sen sijaan vastuuteta. Kun tietoinen toimija toimii, tulkitaan hänen olevan yksiselitteisesti vastuussa häneen ja usein läheisiin kohdistuneista väkivallan teoista. Väkivaltassa suhteessa olleet pyrkivät itsekkin irrottautumaan häpeälliseksi ymmärretystä kokemuksesta, väkivallan kohteena olemisesta etsien itsestään toiminnallisuutta eli omasta toiminnastaan asioita, joilla näyttäytyisivät aktiivisina toimijoina, vahvoina suomalaisi-

na naisina. Myötätunnosta ja väkivaltaa toistuvasti kokevista naisista haluttiin sanoutua irti.

Venäläisen (2012) mukaan hänen väkivaltaa kokeneista naisista koostuvassa aineistossaan usean kirjoittajan tavoitteena on ollut kiinnittyä vahvan naisen positioon. He pyrkivät toistamaan identiteettiään vahvan suomalaisen naisen diskurssin kautta. (mt., 11–13.) Suomalaisnaisten tunnusmerkkeihin katsotaan kuuluviksi vahvuus ja vastustaminen samalla kun esimerkiksi maahanmuuttajanaisten katsotaan hyväksyvän heihin kohdistuvan väkivallan (Keskinen 2012, 297). Päivi Honkatukia (2008) toteaa naiset nähtävän Suomessa vahvoina ja sitkeinä, jonka on sanottu estäneen feminiinisen uhriuden tunnistamisen ja vaientanut tarpeen puhua parisuhdeväkivallasta. Keskittyminen naisten vahvuuksiin onkin Honkatukian (mt.) mukaan voinut tukea ja pitää yllä naisia alistavia käytäntöjä ja rakenteita. (mt., 96.)

Esimerkiksi eron jälkeistä vainoa kokevat naiset eivät useinkaan itse sanoita kokemaansa oikeaksi väkivallaksi. Tällöin riskinä on ilmiön ohittaminen ja avun hakematta jättäminen. Se, millaisen ilmiasun vaino ja sen eri prosessit saavat, antavat tilaa erilaisille tulkinnoille, joita ei silloin välttämättä sanoiteta väkivallaksi. (Nikupeteri & Laitinen 2013, 35.)

Julkisen alueen puhetavat ja diskurssit väkivaltaa koskien korostavat joko yksilöä tai niissä hyödynnetään yleisiä, sukupuolen peittäviä kategorioita: perhettä, parisuhdetta ja väkivallan tekijöitä. Tietyt termit, kuten sukupuolistunut väkivalta, naisten särkyminen ja uhrius herättävät ärtymystä ja torjuntaa. Hyvinvointivaltio myös olettaa kaikkia kohdeltavan samalla tavalla. (Ronkainen 2008, 396.) Suomalaisessa yhteiskunnassa on vaikea nähdä traumatisoitumisen ja väkivallan seurauksia ja samastua empaattisesti uhriin ja hänen tunteisiinsa. Suvi Ronkainen (2006) esittää selitykseksi asiaan sotahistorian pohjalta rakennettuja tarinoita. Suomen historia on kollektiivisen trauman historiaa, joka on täynnä purkamaton, oikeutusta odottavaa kärsimystä. Tätä vasten kysymys uhriudesta, heikkoudesta ja pelosta on enemmän, kuin mitä se varsinaisena tapahtumana muutoin olisi. Uhrius saa merkityksensä tästä kollektiivisesta tiedostamattomasta. Siitä tulee potentiaalinen häpeän lähde, muistutus piilotettavasta tuskasta, ahdistuksesta ja siitä, että vaikka kuinka yrittää, ei välttämättä selviä. (Ronkainen 2006, 531–550.)

Niillä tavoilla, millä ilmiötä sanoitetaan, on käytännön merkitystä. Kun sukupuolistunut miesten naysiin kohdistama väkivalta saa yksilön vahvuutta korostavia merkityksiä, on riskinä se, että väkivaltaa ei pidetä lainkaan ongelmana. Tapahtunut väkivalta ei määrity yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, vaan yksilön omaksi ongelmaksi, jos ongelmaksi lainkaan. Väkiwalta nähdään oikeutettuna kun sen kohde ei toimi kapeasti rajatulla tavalla. Diskurssissa heijastuvien merkitysten mukaan yksilö tekee vapaaehtoisen valinnan päätyessään väkivallan kohteeksi ja ”sinnikkäästi” väkivaltaisessa suhteessa pysyessään. Ymmärrettäväksi ja hyväksytyksi toistoksi ymmärretään vain väkivallan välttäminen ja vahva yksilöllinen toiminta. Uhriudelle ei ole sijaa.

4.3 Väkiwvallan tekojen ja sen kohteena olemisen tasaweroisuus ja luonnollisuus

Kansallista kertomusta sukupuolten välisistä suhteista määrittää vahva suomalaisen naisen hahmo. Pitkääaikainen tasa-arvon sävyttämä historia ja varhainen naisten äänioikeuden saavuttaminen nähdään esimerkkeinä suomalaisten naisten vahvuudesta. (Markkola 2002, 75.) Päällisin puolin naisen asema suomalaisessa yhteiskunnassa näyttää hyvältä. (Laitinen 2012, 73).

Myös aineistossani toistui myös yhteiskunnan oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa koskeva merkityksenanto. Diskurssi oli aineistossani marginaalisemmassa roolissa kuin kaksi aiemmassa luvussa tarkastelemaani diskurssia. Kun luvussa 4.1 keskiössä oli sukupuolinen olemus ja 4.2 -luvussa väkivallan naiskohteen vahva toimijuus, tässä luvussa tarkasteltavassa diskurssissa painotetaan toimijuuden suhteen tilannetta ja ilmiön näkemistä luonnollisena asiana.

Väkivalta vastavuoroisuutena

Internetkeskustelun puheenvuorossa käännettiin keskustelu miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta naisten harjoittamaan väkivaltaan:

”Miksi miehet eivät haasta naisia oikeuteen? Naiset käyttävät väkivaltaa yhtäläillä kuin miehet, vaikka eivät yhtä lujaa löisikään. Ei pidä hyväksyä myöskään naisten väkivaltaa. Pahoinpitelijät vastuuseen, koskee myös naisia” (A12AF)

”Naiset syyllistyvät parisuhdeväkivaltaan suunnilleen yhtä usein kuin miehet.” (A63AG)

Naisten ja miesten tekemä väkivalta rinnastuvat toisiinsa, samankaltaisena ja tasa-arvoisena. Tekijät vastuutetaan. Väkivallan sukupuolistuneisuus kielletään ja väkivaltaa normalisoidaan. Osapuolet nähdään tasaveroisina ja sukupuolten valta-asema ohitetaan. Väkivaltaisuus (antaminen) ja sen kohteena oleminen (ottaminen) rinnastuvat toisiinsa. Naiseus ja mieheys määrittyvät yhteismitallisiksi, jolloin väkivalta ei merkityksellisty ongelmaksi. Niin naisilla ja miehillä, kuin väkivallan kohteilla ja tekijöillä nähdään samat toimijuuden mahdollisuudet. Murha-itsemurhia koskevaa rikosuutisointia tutkinut Minna Nikunen (2005, 332) toteaa naisiin viitattavan väkivallan tekijöinä myös miesten tekojen yhteydessä, vaikka esimerkiksi hänen tutkimuksessaan oli vain yksi tapaus, jossa nainen oli surmannut itsensä ja tyttärensä. Nainen, joka surmaa lapsensa ja itsensä, näyttäytyy kulttuurisesti tavallisempänä kuin mies, joka surmaa lapsensa, vaikka tilastot näyttäisivät päinvastaista. Nikusen mukaan näin ikään kuin pidetään yllä sukupuolten välistä tasapainoa, jonka mukaan äidit olisivat yhtä väkivaltaisia lapsia kohtaan kuin isätkin. (mt.)

Sukupuolten välistä tasapainoa pidetään yllä myös seuraavissa puheenvuoroissa:

”Naapurissa nimittäin oli tuollainen perinteinen kumpikin lyö -tapahtuma, joka lähti pienestä tönimisestä ja kiinnipitamisestä. Siitä se kasvoi pikkuhiljaa, kun kumpikaan ei ymmärtänyt luovuttaa.” (A13AH)

”Useinhan on niin, että parisuhdetta jatketaan: kaikkeen tottuu sano pässi, jopa siihen, että kerta viikkoon toinen antaa ja toinen ottaa turpaan.” (A65AI)

”Uskon, että hakkaaja-pariskunnilla on joku sairas sado-masokistinen suhde ja että he molemmat haluavat väkivaltaa.” (A90AI)

Puheenvuorossa pidetään perinteisenä, itsestään selvän oloisena tapahtumana sellaista, jossa molemmat osapuolet – mies ja nainen – käyttäytyvät väkivaltaisesti. Huomioni kiinnittyi lauseiden aktiivirakenteeseen: toinen antaa – toinen ottaa. Väkivallasta puhutaan vähättelevään tyyliin: ”pienestä tönimisestä ja kaikkeen tottuu”. Väkivallasta puhutaan myös molempien osapuolten sairautena; se myös kuvataan osapuolten keskinäisenä tavoitteena. Osapuolet nähdään samalla tapaa omaehtoisina toimijoina. Tilannetta, jossa molemmat osapuolet tulkitaan niin väkivallan kohteiksi, kuin tekijöiksi, tulkitaan puheenvuorossa tavalliseksi, tyypilliseksi ja perinteiseksi. Väkivallan kohde näyttäytyy tasaveroisena toimijana väkivallan tekijän kanssa ja väkivaltainen tilanne oikeudenmukaiselta.

Vainoa sukupuolistuneen väkivallan muotona tutkineet Nikupeteri ja Laitinen (2013, 35–36) toteavat sen voivan tulla ymmärretyksi huoltajuusriidaksi ja tätä kautta entisten puolisoitten väliseksi yhteydenpidoksi. Huoltajuusriita-termin käyttö syyllistää ja vastuuttaa uhreja, joka taas valtuuttaa tekijän jatkamaan toimintaansa.

Se, miten ja millaisena väkivalta kulttuurissamme sanoitetaan, ymmärretään ja selitetään, riippuu pitkälti osapuolten sukupuolesta. Jos mies Nikusen (2005) mukaan tappaa vaimonsa tai lapsensa tai molemmat, hänen väkivaltaisuutensa usein rikosuutisissa kielletään tai pienet vihjeet siitä todetaan harmittomiksi ja tavallisiksi. Tekijän luonteesta ei juuri tehdä tulkintoja jälkikäteen tai esimerkiksi ajatella pinnan alla kyteneen mitään ikävää. Väkivallan miehisen tekijän ominaisuuksista siirrytään usein tarkastelemaan parisuhteen tilaa, jolloin väkivalta näyttäytyy parisuhteen ominaisuutena. (Nikunen 2005, 331.) Perhesurmien taustalla tulkittiin niitä koskevan tutkimuksen mukaan olevan taloudellisia vaikeuksia, parisuhteen vaikeuksia sekä eroaiteita. Useilla surmien tekijöillä tulkittiin olleen myös mielenterveysongelmia. (Piispa & Taskinen & Ewalds 2012, 13.) Väkivallan sukupuolistuneisuus siis kielletään, eikä väkivallan tekijöitä teoistaan vastuuteta. Keskinen (2005) mukaan kyse on siitä, että vastuun ja syyllisyyden sukupuolitettut asetelmat väkivaltaa koskien ovat kulttuurisesti vahvoja ja ovat muodostuneet diskursiivisen toistettavuuden kautta itsestään selviksi ja luonnollisiksi. (mt., 227.)

Väkivaltatyössä voidaan Keskinen (2005) mukaan pyrkiä ammatillisten ihanteiden mukaisesti neutraaliuteen ja olla ottamatta tämän vuoksi kantaa väkivaltaa vastaan (mt., 227). Tällaisilla käsityksillä ja näkemyksillä väkivallasta on merkitystä käytännön työlle.

Piispan ym. (2012) mukaan lasten kertomusten mukaan lastensuojeluperheissä on väkivaltaa. Tekijät olivat 71 prosentissa tapauksista käyttäytyneet väkivaltaisesti kumppaniin kohtaan aiemmin. Väkivallan teot olivat usein perhesurmiin asti päätyneissä perheissä toistuvia. Lähes kaikki perhesurmien tekijöistä olivat miettineet tekoa pitkään ja käytöksestä oli havaittu merkkejä. Väkivallan uhan kartoittaminen on kuitenkin ollut vähäistä. Henkilöön itseensä tai perheeseen kohdistuvaa uhkaa ei oteta vakavasti. Siihen jätetään puuttumatta. Viranomaiset sivuuttavat väkivallan, eikä avohuolto vastaa tarpeeseen. Huostaanottoja ja sijoituksia koskevan tutkimuksen mukaan väkivallan uhria ja tekijöitä ei eritellä. Avun saamisen ongelmana perhesurmien yhteydessä on kyvyttömyys tunnistaa ongelmaa. (Piispa & Taskinen & Ewalds 2012, 13–20.)

Analysoimissani aineistokatkelmassa väkivallan kohteen identiteetti toistuu ja tulee performoiduksi perinteisenä tasa-arvoisena ja demokraattisena. Aineistokatkelmat välittävät merkitystä, että niin naisten miehiin kohdistama, kuin miesten naisiin kohdistama väkivalta on yhteismitallista. Väkivalta myös ohitetaan. Aineistokatkelmat kuvaavat ja tuottavat näkemystä, että väkivalta ei ole ongelma. Tällaisen väkivallan ohittavan suhtautumistavan vaikutukset voivat siis olla varsin mittavat väkivallan kohteiden kannalta katsottuna.

Suomalaisen yhteiskunnan oikeudenmukaisuutta tuodaan näkyviin erontekoina muihin yhteiskuntiin:

”Mene sinä tuonne arabimaihin vaimoksi, niin tiedät millä oikeudella haukut kaikki suomalaiset miehet väkivaltaiseksi. Naisetkin on kyllä Suomessa oppineet käyttämään nyrkkiä ja puukkoa, että silleen.” (A62AJ)

”Niinhän se on. Suomalaiset naiset ottavat mieluusti turpaansa ja jättävät rikosilmoitukset ja muut tekemättä (...) Ruikuttaa sitten vastaavasti osataan. Tuosta miesten kiltteydestä: asiassa on jonkin verran perää. Tosin itse en ole enää, enkä halua olla kohtelias enää suomalaisille naisille. (...) Olisi mielenkiintoista tietää miten Länsi-Euroopassa vedetään naista turpaan, jotta saisi vähän selvyyttä kokonaistilanteeseen. Suominaisista on myös mainittava, että olen elämäni aikana nähnyt useamman tapauksen jossa nainen on ensin lätkäissyt miestä ja vasta sitten saanut itse kunnolla turpaansa. Nämä asiat eivät yksiselitteisiä ole.” (A85AK).¹¹

¹¹ Aineistokatkelmassa on viitteitä myös luvussa 4.1 ja 4.2 käsittelemääni yksilön vahvuutta ja tahallista tekoa korostavaan diskurssiin. Tässä huomioni kuitenkin kiinnittyi enemmän tapaan nähdä väkivalta oikeutettuna tapahtumana ilman, että osapuolet olisivat keskiössä.

Puheenvuorossa tehdään ero Suomen ja muiden yhteiskuntien välille. Eroa tehdään myös suomalaisten ja ulkomaalaisten miesten välille. Suomalaiset naiset yleistetään joukoksi, kaikki samanlaisiksi. Väkivallan kokemuksesta kerrotaan nautintona ja ruikutamisesta taitona. Mieheen kohdistuvasta lätkäisystä ja naisen ”turpiin saamisesta” puhutaan ne toisiinsa rinnastaen.

Suomalaiset miehet ja naiset taas niputetaan väkivallan tekojen suhteen samalla tapaa toimivaksi joukoksi. Puheenvuoro välittää käsitystä siitä, että väkivalta ei nimenomaan Suomessa ole ongelma, vaikka se sitä muualla on. Mieheys ja naiseus määrittyvät väkivallan suhteen tasa-arvoisiksi ja oikeudenmukaisiksi asioiksi. Puheenvuorosta välittyvä merkitys Suomesta oikeudenmukaisena yhteiskuntana, jossa sukupuolistunut väkivalta ei ole ongelma. Tämän vuoksi suomalaisten miesten moittiminen asiasta merkityksellistyy vääräksi.

Väkivaltaa ei Suomessa juuri pidetä edes yhteiskunnallisena ongelmana. Sitä pidetään usein vain totuttuna asiana. Murha-itsemurhien uutisointia sanomalehdistössä tutkinut Nikunen (2005) toteaa, että jos väkivaltatapaus ei ole ollut erityisen dramaattinen, tapahtumasta kerrotaan rutiinijuttuina eli luonnonvoimien kaltaisena tapahtumana, joiden suhteen ei ainakaan tekijällä ole ollut mahdollisuuksia tehdä mitään. (mt.; Ronkainen 2006, 536.)

Henkilöväkivallan yleisyys Suomessa on eurooppalaisesti katsottuna ollut tiedossa pitkään. Tästä huolimatta suomalaisuuteen liitetään sukupuolten välinen tasa-arvo, joka näkyy myös silloin kun puhutaan väkivallasta. Esimerkiksi maahan muuttaneiden toivotaan tätä mallia seuraavan. (Keskinen 2012, 301.) Nikunen (2005) toteaa suomalaisessa parisuhteessa tapahtuvan väkivallan olevan itsestään selvän, eikä se kaipaa monimutkaisia selityksiä. Väkivaltaan syyllistyvien muiden kulttuurien edustajien motiiveja sen sijaan tarkastellaan rikosuutisten pohjalta tehdyn analyysin mukaan lähemmin. (mt., 333.) Usein maahanmuuttajaperheissä esiintyvän väkivallan syyt paikannetaan heidän kulttuuriinsa ja naisten alisteiseen asemaan kulttuurissa. Keskustelua käydään usein puhumalla yleistävästi. Kulttuurien välille rakennetaan hierarkkista eroa esimerkiksi siten, että suomalaisten käyttämää väkivaltaa kuvataan lievempänä ja ulkomaalaisten väkivaltaa taas harkitumpana ja vakavampana. (Keskinen 2012, 297.)

Luonto ja alkukantaisuus

Tämän otsikon alla analysoitavissa katkelmissa välittyy merkitys: Väkivalta on oikeudenmukainen ilmiö tilanteissa, joissa tekijä on itse kokenut ensin jotain ikävää. Ilmiö tulee selitetyksi myös luonnolla ja luonnollisuudella.

”Repiminen, haukkuminen ja lapseksi heittäytyminen saattavat ärsyttää normaalinkin ihmisen väkivaltaan.” (A74AL)

”Psykologisesti on tutkittu, että ihmisen aggressiivisuuden saa agitoitua esille, se on alkukantainen vietti, mikä on meissä kaikissa.” (A83AM)

”Turpaan vetäminen on muuten enemmän kuin normaalia jos mietitään ihmisen ja eläinten käyttäytymistä läpi historian. Väkivalta on ja myös erittäin luultavasti tulee olemaan osa elämäämme loppuun saakka. Jotkut luulevat sitä mielialahäiriöksi. Minä sanon, että mihin tiikeri raidoistaan pääsee.” (A67K)

Väkivaltaa kokeneelle naiselle vastataan näin:

”Tällainen miesten ja naisten maailma on. Se on aivan luonnollista ja hyväksyttävää. Jokaisen vain täytyy kantaa vastuunsa mieltymyksistään ja tekemisistään.” (A88AN)

”Ei fyysisen aggression ymmärtämisessä päästä mihinkään, jos ei tunnusteta tosiasioita. Ja mitä apinaan tulee. Emme me niin kaukana niistä vielä ole, etteivätkö primitiiviset piirteet joissain tietyissä tilanteissa tulisi esiin.” (A78O)

Väkivallan teosta käytetään passiivi-ilmaisua ja mahdollinen väkivallan teko liitetään niin kutsuttuun normaaliuteen. Väkivallasta puhuttaessa liitetään se ihmisen alkukantaisuuteen ja ilmiön historiallisuuteen. Se nähdään luonnollisena osana ihmisyyttä ja yleistetään ihmisyyttä ja ihmiseloa koskevaksi seikaksi. Ihmisten välinen – myös miesten naisiin kohdistama – väkivalta saa luonnollisen ja normaalin merkityksen. Kirjoittaja selittää väkivaltaa biologisesti ja rinnastaa ihmisten toiminnan eläinten toimintaan. Väkivaltaa aiheuttavaksi tunteeksi tulkitaan toisessa kommentissa viha – aggressio. Vihaa ja väkivaltaa pidetään luonnollisena ja väistämättömänä osana ihmisyyttä, jolle ei kukaan oikein voi mitään ja jolle, ei kirjoituksen sävyä tulkiten edes tarvitse tehdä mitään. Väkivalta näyttäytyy tilanteen, ei niinkään tekijän ja kohteen ominaisuutena toimijuuden tullessa sivuutetuksi.

Parisuhteessa tapahtuneet murha-itsemurhat esitetään tavallisina, lähes luonnollistuneina rikoksina. Tapaukset esitetään tällöin rauhanomaisina onnettomuuden tai itsemurhasopimuksen tapaisina tekoina. (Nikunen 2005, 329.) Väkivalta merkityksellistyy tilanteessa luonnolliseksi tapahtumaksi ja asiaksi, jolle ei tarvitse tehdä mitään. Osapuolten toimijuus ohitetaan ja toimijana onkin luonto. Yksilöt – väkivallan osapuolet toistavat vain luonnon asettamissa rajoissa. Puheenvuorosta välittyy merkitys, että väkivalta on luonnollinen ilmiö, eikä täten ongelma lainkaan.

Luvun anti tiivistettynä

Tässä luvussa olen analysoinut internetkeskustelujen puheenvuoroja kiinnittäen huomiota rinnastuksiin, vakuuttamiseen, lauseiden aktiivi- ja passiivirakenteisiin, tyyliin, erontekoihin ja niputtamiseen. Huomioin myös keskustelijoiden kirjoituksissaan käyttämät kategorisoinnit ja arvottamiset niiden pohjalta sekä sen mitä ja miten asioita liitetään toisiinsa.

Sukupuolistunut väkivalta merkityksellistyy diskurssissa perinteiseksi ja oikeudenmukaiseksi tapahtumaksi. Toimijuus näyttäytyi diskurssissa kaksitaitteisesti. Väkivallan osapuolet nähtiin väkivallan suhteen joko tasaveroisina, tietoisina ja tavoitteellisinkin toimijoina tai luonnon ja biologian määrääminä väkivaltaan ajautujina.

Väkivalta ei näyttäydy yhteiskunnan ongelmana tai sukupuoliin ja heidän valta-asemaansa liittyvänä ongelmana. Sen sijaan se näyttäytyi oikeutettuna ja luonnollisena osana ihmiseloa ja sukupuolten keskinäistä elämää. Väkivallan kohteen toiminta voi näkemyksen mukaan olla tiedostamatonta, mutta koska hän kuitenkin toimii tavalla, joka tulkitaan väkivaltaa aiheuttavaksi, näyttäytyy häneen kohdistuva väkivalta hyväksyttävältä. Tätä diskurssia edustavissa sitaateissa tehtiin myös eroa Suomen ja muiden yhteiskuntien välille, jolloin suomalainen yhteiskunta näyttäytyi sukupuolistuneen väkivallan osalta oikeudenmukaiselta, jossa väkivalta ei ole ongelma. Väkivaltaa tehtiin hyväksyttäväksi myös osapuoltensa sairaalloiseksi selitetyllä käyttäytymisellä. Osapuolten nähtiin olevan väkivaltaan liittyvässä toiminnassa tasaveroisia. He toistavat tasaveroisesti tai luonnon määräämällä tavalla. Väkivaltaa on näkemyksen mukaan Suomes-

sa myös muita maita vähemmän ja sen voi täten hyvällä syyllä ohittaa. Välittyy merkitys, että väkivalta on luonnollista ja hyväksyttävää.

Myös tässä luvussa käsittelemälläni diskurssilla on yhteyksiä vuorovaikutusdiskurssiin eli tapaan puhua sukupuolistuneesta väkivallasta molempien osapuolten yhteisesti aikaansaamana. Tässä luvussa analysoimassani merkitysjärjestelmässä se ei kuitenkaan määrity ongelmaksi, vaan luonnolliseksi asiaksi ihmiselossa. Vuorovaikutusdiskurssissa väkivalta ymmärretään vuorovaikutuksena, riitana tai vaikean parisuhteen ilmentymänä (Nikupeteri & Laitinen 2013, 36). Teija Hautasen (2010) mukaan parisuhdeväkivalta voidaan vuorovaikutusdiskurssin mukaisessa näkemyksessä nähdä osoitukseksi perheenjäsenten vuorovaikutuksen häiriintymisestä. Väkivalta myös nähdään vuorovaikutuksen muotona. (Hautanen 2010, 161–162; Niemi-Kiesiläinen 2004, 66–67.)

Sukupuolistuneen väkivallan sanoittamista vuorovaikutukseksi voi pitää suomalaisena piirteenä. Muissa pohjoismaissa ollaan asian suhteen Suomea pidemmällä. Pirjo Pehkonen (2003, 6) mukaan Norjassa ja Ruotsissa on alettu systemaattisesti puhua naisiin kohdistuvasta väkivallasta jo 1980-luvulla, kun Suomessa puhutaan osin edelleen sukupuolineutraalisti perheväkivallasta. (mt.) Väkivallan ja sen sukupuolistuneisuuden ja sukupuolten valta-aseman ohittamisella ja kieltämisellä on kuitenkin seurauksensa. Parisuhteissa tapahtuvan väkivallan kieltäminen merkitsee siihen puuttumatta jättämistä, sen jatkumisen mahdollistamista sekä väkivallan kohteiden, kokemusten, tilanteiden ja asemien kieltämistä (Husso 2003, 71).

4.4 Ihminen väkivallan alla

Aineistossani toistui varsin marginaalisessa roolissa myös merkityksenanto, jossa vastuutettiin väkivallan tekijää ja väkivallan kohteelle myönnettiin ja tunnustettiin uhrin asema. Tätä tarkastelen tässä luvussa. Merkityksenannossa on samaa kuin esimerkiksi vallankäyttödiskurssissa ja naisiin kohdistuva väkivalta -diskurssissa. Diskurssissa annetaan sijaa väkivallan kohteiden tuntemuksille ja koetulle väkivallalle elämää ja valintoja pohjaavana realiteettina ja hänen identiteetilleen.

Niemi-Kiesiläisen (2004) mukaan vallankäyttödiskurssissa väkivallan tulkitaan olevan yhteydessä miesten ja naisten aseman eroihin. Sukupuolten välisen valtasuhteen ymmärretään olevan epäsymmetrinen sekä yhteiskunnassa, että parisuhteessa. Väkivallan uhriksi joutuvan naisen ajatellaan olevan melko avuttomassa asemassa suhteessa mieheen. Miehen tulkitaan käyttävän väkivaltaa valta-asemansa säilyttämiseen ja naisen kontrollointiin. (mt., 68.)

Seuraavassa sitaatissa huomioidaan ympäristön epäoikeudenmukainen suhtautuminen väkivallan uhreihin:

”Aika yksinäistä aikaa se oli kaiken kaikkiaan. En edes osannut hakea apua enempää. On hirveän helppo ihmetellä että miksi ette haasta oikeuteen tai puolustaudu. Mutta siinä vaiheessa kun pelkää henkensä puolesta, ei ole valmis ottamaan enempää riskejä.” (A17A0)

Aineistokatkelmassa tuodaan esille yhteisön ymmärtämättömyys väkivaltaa kokenutta kohtaan ja haetaan uhrin äänelle kuuluvuutta. Laitinen (2012, 73) toteaa väkivaltaa kokeneiden naisten kirjoituksista koostuvan aineistonsa muistuttavan yhteisöllisten ja sosiaalisten tekijöiden tunnistamisen tärkeydestä, jotka ovat läsnä naisten väkivaltakokemusten synnyssä.

”Miettisitte ihmiset ennen kuin alatte (keljuilemaan st) ja syyllistämään eronneita ja niitä parjattuja kauheita yksinhuoltajia, että siellä taustalla voi olla vaikka kuinka rankkoja kokemuksia, myös lapsilla. (A5F)

Puheenvuorossa otetaan kantaa väkivallan uhrien asemaan internetkeskustelussa ja puolustetaan heitä selväsanaisesti; argumentin voimaa tehostetaan isoin kirjaimin. Esiin myös nostetaan heidän usein rankat kokemukset. Puheenvuorossa myös viitataan jo aiemmissa diskursseissa esiin nostamiini väkivallan uhrien syyllistämiseen ja vastuuttamiseen, joka tutkielmani aineistossani siis näkyi varsin runsain kirjoin. Puheenvuorosta välittyy merkitys väkivallan kohteista, hyvään kohteluun oikeutettuina ihmisinä.

Ympäristön asenteilla voi ajatella olevan suurta merkitystä siinä miten väkivallan kohde, uhri pääsee tilanteestaan irrottautumaan. Kristiina Väänäsen (2012) mukaan kriisin jälkeinen uupumus on totaalista ja arjen pyörittäminen ylivoimaista. Jotkut jaksavat vain seuraavasta hetkestä toiseen ja usko hyvää ja turvalliseen elämään tuntuu ylivoimaiselta.

Asiakkaan elämässä moni tärkeä asia on särkynyt, koti, liitto, perhe ja joskus myös terveys. (Väänänen 2012, 111.) Marita Husso (2003, 73) toteaa useiden aineistonsa naisten kertoneen kadottaneensa itsensä tai menettäneensä todellisuudentajunsa tilanteessa, jossa muut ihmiset eivät ole olleet tapahtuneista pahoinpitelyistä tietoisia ja väkivaltaisesti käyttäytyneet miehet ovat kieltäneet tekonsa tai mitätöineet naisen näkemyksiä asiasta.

Ympäristön asenteet väkivallan uhreihin ja heidän haavoitetuksi tulemisen ja pelon kokemuksiinsa ovat torjuvia. Lohdutuksen ja empatian sijaan vastassa on emotionaalinen etäisyys ja kylmä välttely. (Ronkainen & Näre 2008, 8-9.) Anna Nikupeterin ja Merja Laitisen (2013) mukaan vainossa, eräässä väkivallan muodossa, tulevat näkyviksi erilaiset arvot ja moraalit, jotka määrittävät uhrien selviytymistä. Tilanteita leimaa sukupuolistuneisuuden dynamiikan (ks. Ronkainen & Näre 2008, 8-9) hahmottamisen vaikeus. Olennaista esimerkiksi eron jälkeisen vainon tunnistamisessa on, että ulkopuoliset näkevät ja yhdistävät erilaiset satunnaiset tapahtumat, vaikka ne eivät itsessään olisi merkittäviä väkivaltana (Nikupeteri & Laitinen 2013, 37).

Väkivaltaa läheltä nähnyt kommentoi tilannetta ja kohteelta vastaan taistelemisen vaateita sisältäviä kommentteja seuraavasti:

”Ei se ole niin helppoa, sillä joissain tapauksissa tuo (vastaan taistelu st) vain pahentaa tilannetta.” (A13AH)

Aiemmin väkivaltaa kokeneet kertovat tilanteestaan näin:

”Jos mää oisin kertonu poliisille, mun silloinen poikaystävä olis tappanu miut.” (A15AP)

”Voin hyvin ymmärtää naisia, jotka eivät uskalla nostaa syytettä. Itse olin kolme vuotta väkivaltasessa suhteessa. Väkiältä alako ensin henkisenä ja jatku sitte henkisenä ja fyysisenä.” (A18AQ)

Väkivaltaisessa suhteessa olevalle annetaan ohjeita:

” (Keskustelun st) aloittajalla sanoisin, että lähde karkuun ja tee ilmoitus rikoksesta” (A26AR)

”Mene turvakotiin, vaihda kännykän numero, älä vastaa viesteihin. Katkaise kokonaan välit. Tee poliisi-ilmoitus, älä sääli, älä anna pelon voittaa. Älä muista hyviä aikoja, muista pahuus.” (A27AS)

Väkivallan kohteen näkökulma tuodaan selväsanaisesti esille. Väkiältä ja sen uhka on usein luonteeltaan sellaista, että väkivaltaisesta suhteesta ei voi henkensä menettämisen riskin vuoksi irrottautua. Kommentissa kirjoitetaan realistisesti karkaamisesta – ei harkitusta lähdöstä tai muutosta. Asiaa ei romantisoida, eikä uhrilta edellytetä muistojen kultaamista. Ohjeistus pahojen asioiden muistamiseen on erilainen kulttuurissamme oleviin tapoihin kääntää ikäviä asioita hyväksi. Laitinen (2012) toteaa, että naisten väkivaltakokemusten kohtaamisessa haastavaa on nähdä tarinan juonteet siten, ettei hyvä peittäisi pahaa. Hyvään luottamisesta ja sokeasta uskosta voi tulla yhtäläillä hallitseva, elämää rajoittava kertomus kuin ongelmiin takertumisesta. (Laitinen 2012, 72-74.)

Kommentit on kirjoitettu väkivallan kohdetta – uhria ymmärtävästä näkökulmasta, hänen positiostaan. Niissä tunnustetaan tilannetta määrittävät seikat ja ymmärretään kohteen valintojen hänestä riippumattomat seuraukset. Vahvuuden diskurssissa väkivallan kohteelta edellytettiin usein toimintaa; tässä taas esitetään vahvuuden diskurssiin nähden vastakkainen ajatus, ettei irrottautuminen välttämättä noin vain onnistu.

”En itekään ennen ymmärtänyt naisia, jotka antavat polkea itsensä maahan. Kun jouduin ite siihen tilanteeseen, huomasin, ettei sitä kerrasta poikki niin vain laitettukaan.” (A12AT)

” Oma minus hukkuu vähitellen. Luulin aina etten anna kenenkään kohdella itseäni huonosti, mutta se käy niin huomaamatta eikä sitä halua tunnustaa.” (A14G)

”En usko, että onnistut ne löytämään erityisesti – sattumalta vain.” (A84AU)

Sitaateissa vakuutetaan mielipiteen muuttamisella koetun vuoksi sekä todetaan ja tunnustetaan väkivallan vaikutukset kokijaansa. Se, että väkivallan kohteella – uhrilla ei ollut asiaan sanomista – ja toiminnan mahdollisuutta tuodaan esiin passiivilausein. Sattuman todetaan vaikuttavan asioihin. Väkivallan kohteen toimintaa ei nähdä tapahtuman aiheuttajaksi, eikä hänen nähdä hakeutuvan itse väkivaltaisiin tilanteisiin. Tämä poikkeaa aiemmissa luvuissa analysoimistani merkitysjärjestelmistä, joiden mukaan väkiältä nähtiin johtuvan kohteen yksilöllisistä ominaisuuksista, kohteen

toimintaan liitetystä vaateista ja väkivallan sanoittamisesta luonnolliseksi ja vastavuoroiseksi ilmiöksi.

Puheenvuoroissa ei ilmene merkityksiä, jotka asettaisivat väkivallan kohdetta häpeään, eikä vastuuteta tai syyllistetä uhria tapahtuneesta, eikä myöskään ylenkatsota uhria tämän sukupuolen vuoksi. Uhria ihmisenä normalisoidaan. Väkivallan kohteella jää mahdollisuus performoida ja toistaa kokemastaan huolimatta tavallisena kunnan ihmisenä. Katkelmassa rakennetaan uhristatusta väkivallan kohteelle häntä kunnioittavalla otteella. Aineistokatkelmista välittyy merkitys, ettei väkivallan kohde itse valitse sitä, että on kohde ja että väkivallan kohteeksi voi joutua kuka tahansa.

Väkivallan uhrien saavat kokea monenlaista toiseuttamista yhteiskunnan taholta. Tulisi siis kehitellä puhetapoja, joilla tätä toiseutta vähennettäisiin. Tämä uhridiskurssi on sellainen. Katson, että tällaista väkivallan kohdetta kunnioittavaa puhumisen tapaa tarvittaisiin enemmän, jotta todellisuutemme muokkautuisi väkivallan suosimisen sijasta väkivallan tekoja tuomitseviksi ja jolloin väkivallan uhreilla olisi mahdollisuus tuoda kokemuksensa esiin ja hakea asiaan tukea.

Väkivaltatyössä tarvitaan tilaa pohdinnalle, jossa voidaan yhdessä asiakkaan kanssa etsiä tarinoita hallitseville ja elämää rajoittaville kokemuksille. Tarkoituksena tulisi olla hakea ja luoda sellaisia identiteettitarinoita, joita toteuttamalla naiset pystyvät ja haluavat jatkaa elämäänsä. Vaihtoehtoiset tarinat tunnustavat koetun väkivallan, mutta kiinnittyvät selviytymistä tuottaviin näkökulmiin, korostavat naiseuden vahvuuksia ja rakentavat myönteistä tulevaisuutta, valtaistettua naiseutta. Tarvitaan työskentelyotetta, jossa on tilaa menneisyydelle, nykyisyydelle ja tulevalle. (Laitinen 2012, 72-74.)

Myös väkivallan tekijän vastuuttamisella voisi olla vaikutusta siihen, miten uhri voi asemaansa ja itseensä suhtautua.

”Tuo kaikki on ihan mielettömän iso hälytysmerkki. Ensinnäkin se, että mies on äärimmäisen mustasukkainen ja omistushaluinen sinusta, toiseksi se, että se ilmenee suoranaيسena vainoharhaisuutena ja kontrolloimisena sinua kohtaan määräämällä sinut istumaan nurkassa. Kuka normaali ihminen tekee noin?” (A76AB)

”Kyllä. Varsinkin jos kyse on toistuvasta häiriköinnistä, ei sillä ole mitään oikeutta uhkailla sinua ja häiritä sinun elämää. :(Uskon että se yrittää hallita sinun tunteita ja tekemisiä niin kauan, kunnes saat jotenkin tehtyä

siitä lopun (lähestymiskielto, poliiseilla uhkaus?) tai jos se löytää jonkun uuden kiusattavan ja dominoitavan..”. (A99AX)

”(aloittajalle st) sanon: Ne eivät koskaan lopeta. 30-40 naista menettää henkensä miehensä kynsissä vuosittain. Huomattavasti suurempi määrä kituu väkivaltaisen miehen kanssa.” (A43AV)

”Olet kokenut kovia ja minä olen käynyt nuo samat asiat kaksisuuntaisen narsistin kanssa.” (A24AW)

Väkivallan tekijöitä vastuutetaan puheenvuoroissa tuoden esiin tietoja heidän tekemistään väkivallanteoista. Tekijöitä vastuutetaan myös diagnosoimalla heitä persoonallisuudenhäiriöiseksi, epäämällä oikeutus heidän teoiltaan ja tuomalla esiin heidän väkivaltaisen käyttäytymisen yksilölliset ja sairaalloiset piirteet. Aineistokatkelmista välittyy kriittinen asennoituminen väkivallan tekijää ja tekoja kohtaan. Väkivallan tekijä, ei sen kohde, määrittyy poikkeavaksi. Väkivallan tekijöitä vastuutetaan uhrien sijasta väkivallan teoista.

Keskisen (2005) mukaan tekijöiden vastuuttaminen kohteiden sijasta ei ole itsestään selvää ammattikäytännöissä. Työntekijöiden tulisi pohtia (mt.) väkivaltaan liittyvien valtasuhteiden epäsuhtaa. Perinteisessä väkivaltatyön tavassa perheenjäsenten nähtiin toimivan väkivallan suhteen vastavuoroisesti. Tavassa ongelmallista on väkivallan tekijän vastuutta jättäminen. Tekijää vastuuttava, kantaaottava lähestymistapa on saanut kannatusta. Ammattilaisten työssä väkivallantekijän vastuuttaminen voi tarkoittaa ammatillisuudessa tärkeäksi koetusta neutraaliudesta luopumista. (Keskinen 2005, 160–181.)

Luvun anti tiivistettynä

Kiinnitin tässä luvussa huomiota lauseiden aktiivi- ja passiivirakenteisiin: mistä ja kenen toiminnasta kirjoitettiin aktiivi-lausein ja mistä ja kenen toiminnasta passiivilausein. Huomioin miten omasta kokemuksesta ja mielipiteen muuttamisesta kerrottiin. Huomioin myös kategorisoinnit sekä sen, miten asiat ja eri ulottuvuudet määrittyivät positiivisiksi ja negatiivisiksi. Kiinnitin huomiota puolustavaan tyyliin,

samoin kuin kulttuurissamme ehkä hieman erilaisiksi ja poikkeaviksi määrittyviin tapoihin sanoittaa asiaa ja tilannetta.

Tämä aineistossani varsin marginaalisessa roolissa ollut merkitysjärjestelmä, väkivallan kohteen näkeminen uhrina, epäoikeudenmukaisen kohtelun kokijana, vastuutti väkivallan tekijää, samalla kun se vapautti uhriaan vastuuta väkivallantekoja koskien. Se myös vapautti vastuusta väkivallan uhrin, mikäli tämä pysyi väkivaltaisessa suhteessa.

Diskurssilla on yhteyksiä naisiin kohdistuva väkivalta -diskurssiin sekä vallankäyttödiskurssiin. Vallankäyttödiskurssin mukaisesti väkivalta nähdään sekä yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin liittyvänä, että vallankäytön välineenä parisuhteessa. Vallan ja vastuun nähdään jakautuvan tällöin epäsymmetrisesti ja vastuu nähdään olevan väkivallan miehisellä tekijällä. (Niemi-Kiesiläinen 2004.) Diskurssissa vastuutetaan väkivallan tekijä sen kohteen sijasta. Vallankäyttödiskurssi myös tunnustaa parisuhdeväkivaltaan liittyvät sukupuoliroolit. Diskurssi pitää väkivaltaan turvautumista epäoikeutettuna vallankäyttönä. (mt., 68.)

Aiemmissä luvuissa tarkasteleman kolme diskurssia ovat tässä luvussa analysoimaani diskurssiin nähden vastakkaisia. Niissä vastuutetaan ja syyllistetään uhria, milloin sukupuoliseen olemukseensa liitettyjen ominaisuuksien, milloin toimintansa tai toimimattomuutensa vuoksi tai vaihtoehtoisesti nähdään väkivalta muuten oikeutettuna ja luonnollisena tapahtumana. Väkivalta oikeutuu niissä eri tavoin. Ihminen väkivallan alla -diskurssi kuitenkin osoittaa vastadiskurssin mahdollisuuden. On siis olemassa tapoja sanoittaa ja ymmärtää sukupuolistunutta väkivaltaa ilmiönä myös muutoin kuin väkivaltaa oikeuttaen. Tämän tyyppisille puhetavoille tulisi saada enemmän sijaa yhteiskunnallisessa keskustelussa.

5 Lopuksi

Lähdin johdannossa liikkeelle miesten naisiin kohdistamien kuolemaan johtuvien väkivallan tekojen määrästä ja nuorten tyttöjen kokemasta lisääntyvästä fyysisestä uhasta. Eri tutkimuksissa puolestaan on todettu väkivallan usein ohittuvan perheammattilaisten ja viranomaisten ammattikäytännöissä. Asioiden välinen ristiriita herätti mielenkiintoni aiheeseen. Mikä on se ympäristö ja yhteiskunta, jossa väkivalta mahdollistuu? Miksi väkivaltaa tapahtuu ja mistä syystä se ohittuu? Tällä työllä pyrin tarkastelemaan sitä, millä tavoin sukupuolistuneen väkivallan ilmiötä tehdään ymmärrettäväksi, selitetään ja sanoitetaan kansalaisten keskuudessa. Tarkoitan sukupuolistuneella väkivallalla nimenomaan miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa. Haluan tutkimuksellani osallistua väkivallan taustalla olevista tekijöistä käytävään keskusteluun.

Näen kielellä olevan merkitystä todellisuuden tuottajana. Eli ymmärrän että se, mitä merkityksiä kielellisesti sukupuolelle ja väkivallalle annetaan, kuvaa ja tuottaa todellisuutta. Tämä taas asettaa rakenteellisia ehtoja yksilöille, kansalaisille, väkivallan osapuolille. Valitsin aineistokseni internetkeskustelut, koska ymmärrän kansalaisten niissä tuovan esiin aitoja mielipiteitään ja ajatuksiaan. Internetkeskusteluissa käytetään puhumisen tapoja, jotka ovat kulttuurissamme ja yhteiskunnassamme ymmärrettäviä. Aineisto on olemassa tutkimuksesta riippumatta. Vaikka aineistoni koostuu rajatusta määrästä ihmisistä, näen, että sen kautta voi yhteiskunnasta tehdä tulkintoja ja päätelmiä. Pidän aiheen tarkastelua tällaisen aineiston kautta tarkoituksenmukaisena.

Käytin tutkimusmenetelmänäni kriittistä diskurssianalyysiä. Kriittisyyttä perustelen naisiin miestensä puolelta tehtävien väkivallan tekojen suurella määrällä ja sen vakavilla seurauksilla. Diskurssianalyysi mahdollistaa merkitysten tutkimisen. Tarkempana lähiluvun menetelmänä hyödynsin retoriikan analyysiä. Tällä tavoin oli mahdollista kiinnittää huomio siihen, millä tavalla ilmiötä internetkeskusteluissa sanoitetaan. Retoriikan analyysi mahdollisti huomioon kiinnittämisen pieniin yksityiskohtiin – ilmiön sanoittamisen tapoihin.

Aineistoni jakautui edustamaan neljää eri merkitysjärjestelmää – diskurssia. Aineistostani noin 40 prosenttia edusti merkitysjärjestelmää, jossa väkivaltaa selitettiin sukupuolisella olemuksella. Yksilön vahvuutta korostavaa diskurssia edusti toiset 40 prosenttia aineistostani. Viisitoista prosenttia aineistostani kuvasi merkitysjärjestelmää, jossa väki-

valta kuvattiin vastavuoroiseksi ja luonnolliseksi ilmiöksi. Noin viisi prosenttia aineistoni ilmensi merkitystä siitä, että väkivallan kohde on tahtomattaan päätynyt väkivallan kohteeksi. Tutkimukseni pääkäsitteet toimijuus ja identiteetti – sen muotoutuminen toiston ja performanssin kautta, näyttäytyivät eri merkitysjärjestelmissä eri tavoin.

Ensimmäisessä sukupuolista olemusta korostavassa diskurssissa sukupuolen, naiseuden olemuksen nähtiin määrittävän häneen kohdistuvaa väkivaltaa. Naisen ei useinkaan nähty toimivan tietoisesti, mutta häntä pidettiin vastuussa väkivallasta häneen liitettyjen negatiivisten ominaisuuksien vuoksi. Väkivallan naiskohteeseen liitettiin muun muassa ahneus ja vaistojen varassa toimiminen. Toisaalta häneen liitettiin myös hoiva ja huolenpito, joita pidettiin itsestäänselvyyksinä. Ristiriitaisesti näitä pidettiin häneen kohdistuvaa väkivaltaa oikeuttavina seikkoina. Väkivaltaa kokeneen naisen ei nähty täyttävän kulttuurissamme kunnan ihmiselle määriteltyjä kriteereitä. Väkivallan kohde hahmotettiin koskemattoman, pyhän ja puhtaan naisen vastakohtaksi. Väkivallan tekojen tuomittavuus sen sijaan lieveni tai väkivalta ohittui tekijään liitettyjen positiivisten ominaisuuksien vuoksi. Väkivallan teot tulivat joissain tapauksissa sanoitettua suojeluksi. Väkivaltaisuus piirteenä saattoi myös ohittua, kun väkivallan miestekijä kuvattiin muun muassa hyväksi työihmiseksi.

Diskurssissa ilmenevät merkitykset tekevät näkyväksi, millaista sukupuolen tuottamisen tapaa väkivallan naiskohteelta ja usein miestekijältä edellytetään. Tulin tulokseen, että väkivallan kohteiden toiminta tulee aineistoni perusteella merkityksellistetyksi ja arvoitetuksi pitkälti sukupuolen kautta. Naisen sukupuolelta vaaditaan ristiriitaisia sukupuolen esittämisen tapoja. Sukupuoleen liitetyt merkitykset pakottavat väkivallan naiskohteen toimimaan, toistamaan ja performoimaan tavalla, jolla häneen kohdistuva väkivalta ohittuu ja näyttää oikeutetulta.

Toisen aineistossani toistuvan diskurssin nimesin aineistolähtöisesti yksilön, naisen vahvuutta korostavaksi diskurssiksi. Sen mukaisia merkityksenantoja ilmeni aineistossani runsaasti, yhtä runsaasti kuin edellä mainittua sukupuolista olemusta korostavaa diskurssia. Väkivallan kohteen nähtiin omaavan vahvaa toimijuutta. Uhriuteen liitettiin häpeällisyys, josta haluttiin irrottautua. Väkivallan kohteen ymmärrettiin muun muassa agitoivan väkivallan tekijää eri tavoin väkivallan tekoihin. Kohteet kuvattiin syyllisinä väkivaltaan sen vuoksi, että he eivät kyenneet itseensä ja joissain tapauksissa myös lap-

siinsa kohdistuvaa väkivaltaa estämään. Väkivallan tekijän toimijuus ja vastuu myös merkityksellistyivät lievemiksi tai ohittuivat.

Myös itse väkivallan kohteena olemiseen ja siihen kohdistuvien toimintaan liittyvien vaateiden tarkastelu osoittaa, että väkivallan naiskohde ei voi asemassaan toistaa ja performoida tavalla, joka näyttäytyy yhteiskunnassa ymmärrettävältä ja samalla oikealta. Väkivallan kohteen on toimittava suurta vahvuutta osoittaen. Hänellä ei tunnu olevan oikeutta osoittaa heikkouden tai uhriuden merkkejä. Väkivallan kohteena oleminen ei herätä empatiaa, vaan torjuntaa. Väkivallan kohteen olo ja elo, joka voisi tulla nähtyä olosuhteista johtuvana, ymmärrettävänä asiana, tulee tulkittua tuomittavaksi passiivisuudeksi, väärin toistamiseksi, jonka ei nähdä rakentavan kunnon ihmisen identiteettiä.

Aineistossani ilmeni myös yhteiskunnan oikeudenmukaisuutta koskeva diskurssi. Väkivallan osapuolten nähtiin tasapuolisesti, vastavuoroisesti ja vuorovaikutuksellisesti aiheuttavan väkivallan. Väkivalta saatettiin myös nähdä pariskunnan keskinäisenä vuorovaikutuksena ja jopa yhteisenä tavoitteena. Toisaalta tässä oikeudenmukaisuutta koskevassa merkityksenannossa väkivalta näyttäytyi luonnollisena tapahtumana, jolle osapuolet eivät voi juuri mitään. Sitä vain ymmärrettiin tapahtuvan johtuen esimerkiksi ihmisen biologiasta tai historiasta. Väkivalta ei määrittynyt ongelmaksi lainkaan. Sukupuolten väliset valta-asemat ohitettiin.

Neljäs aineistosta hahmottelemani merkitysjärjestelmä tunnusti väkivallan kohteelle uhriuden. Väkivallan kokemus nähtiin uhria loukkaavana ja epäoikeudenmukaisena tapahtumana, jota ei pidetty uhrin omana syynä. Väkivallan tekijä vastuutettiin. Väkivallan kohde nähtiin ihmisenä ja häntä normalisoitiin. Hän ei määrittynyt olemukseltaan pahaksi ja syntiseksi yksilöksi, ei vahvaksi yksilöksi, eikä tasa-arvoisen yhteiskunnan nähty turvaavan hänen asemaansa. Diskurssi oli aineistossani varsin marginaalisessa roolissa.

Yksilöiden – sukupuolistuneen väkivallan osapuolten toiminnan tasolla merkitysjärjestelmien painottuminen väkivallan kohteen erilaisiin vastuuttamisen ja syyllistämisen tapoihin tarkoittaa sitä, että toimi sen kohde lähes miten tahansa, voidaan tätä käyttää häntä vastaan ja hänet voidaan jättää ilman apua ja tukea. Väkivallan kohde joutuu osin sukupuolensa, osin kokemuksensa vuoksi tilanteeseen, jossa toiminta väkivallan välttämiseksi ei ole mahdollista. Kun ajattelee Butleria (2006) mukailten yksilön rakentuvan

diskurssien rajoissa ja diskurssien määrittävän ymmärrettävyyden ehdot, joiden puitteisissa toimija voi toimia, jää väkivallan naisuhrille diskursseissa äärimmäisen rajattu, jos ei olematon tila.

Käytännöt, millä väkivallan kohteiden kokemus ohittuu ja sivuutetaan, ovat sukupuolta normittavien, sukupuolelle merkitystä antavien, häneltä erinäisiä toistoja vaativien asenteiden lisäksi uhria vastuuttavat, tekijän tuomitsematta jättämisen ja ilmiön luonnollisuutta ja vastavuoroisuutta korostavat sosiaaliset käytännöt. Väkivallan kohteen – uhrin – asemaan eivät helpolla voi tällöin luonnistua häneltä kulttuurissamme vaaditut toistot ja performanssit tavoilla, jotka auttaisivat tunnustamaan hänen kokemuksensa.

Pienemmistä yhteisöistä ja niiden rakenteista väkivallan mahdollistavana tekijänä on tehty tutkimuksia (ks. esim. Hurtig 2013b). Voin kuitenkin aineistoni pohjalta väittää, että suomalaisessa yhteiskunnassa käytetään sukupuolistuneen väkivallan ilmiöstä keskusteltaessa puhumisen tapoja, jotka tukevat miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa ja suojelevat tekijää. Väkivallan kohteelle, uhrille jää syyllisen asema ja identiteetti. Löytämässäni diskursseissa – merkitysjärjestelmissä – heijastuvat yhteiskunnalliset rakenteet, jotka mahdollistavat sukupuolistuneen, miesten naisiin kohdistaman väkivallan. Sorto tapahtuu pitkälti tiedostamattomien rakenteiden kautta, jotka heijastuvat diskursseissa.

Kun väkivalta merkityksellistyy tutkimukseni mukaan tällaiseksi internetkeskustelujen puhetavoissa ja vuorovaikutuksessa sekä ohittuu myös ammattikäytännöissä (Keskinen 2005; Hautanen 2010), tuntuu välttämättömältä pohtia ammattikäytäntöjen suhdetta yhteiskuntakriittisyyteen ja miettiä mikä on sosiaalityön rooli yksilöä sortavien rakenteiden tarkastelussa. Lena Dominellin (2002) mukaan sosiaalityöntekijöiden tulee tukea eri sarron muotoja kokevia ja toimia sortoa ja syrjintää vastaan. Sarron ja syrjinnän vastainen sosiaalityö kuuluu myös sosiaalityön teoriaperinteisiin. Se pyrkii kyseenalaistamaan niin vallitsevia normeja, kuin nostamaan esiin marginaalissa elävien ihmisten toimijuutta ja aktiivisuutta (mt., 4-5).

Väkivaltaa suosivat yhteiskunnalliset rakenteet tietävät sosiaalityölle moninaisia ja monen tasoisia vaateita. Sosiaalityössä tulee olla tietoisia siitä, miten eri asemassa, usein ahdingossa olevien ihmisten toiminnan mahdollisuudet rakentuvat. Sosiaalityössä tulisi nykyistä selkeämmin kyseenalaistaa yksilöä sortavia yhteiskunnallisia rakenteita. Jos

näin ei tehdä ja asetuta selkeästi sortoa kokevan puolelle sekä analysoida ja reflektoida toiminnan mahdollistumisen ehtoja, vaarana on sosiaalityön käytännöissäänkin suosia puhetapoja, jotka vain edistävät väkivallan tekoja.

Sosiaalityön ammattikäytäntöjä koskevissa eri tutkimuksissa (Keskinen 2005; Hautanen 2010) on todettu, että väkivaltaa ei itsessään aina pidetä varsinaisena ja suurena ongelmana. Voikin vahvasti uskoa, että tiedostamattomat väkivaltaa mahdollistavat rakenteet vaikuttavat myös sosiaalityössä. Puhumisen tapojen ja niissä heijastuvien yhteiskunnallisten rakenteiden tarkastelu on siten sosiaalityön etiikan kannalta väkivallan ehkäisemiseksi ja uhrien tukemiseksi olennaista. Sosiaalityö on mahdollista tehdä entistä eettisemmin, kun on tietoa yhteiskunnasta ja sen rakenteista, jotka vaikuttavat yksilön elämään. Sosiaalialan ammattijärjestö Talentian (2005) etiikan oppaassa huomioidaan, että epäkohtia ei voida parantaa, jos niistä ei voida puhua. (mt.) Maarit Kairalan (2013) mukaan rakenteellisen sosiaalityön etiikka vaatii epäoikeudenmukaisten toimintatapojen ja politiikan haastamista.

Käytännön työssä tärkeää on, että väkivallan uhria kohdattaessa ei ahdinkoon joutuneita yksilöitä itseään syyllistetä ongelmistaan ja toimita heidän tilannetta pahentavalla tavalla. Uhrien kokemusta ei käytännön sosiaalityössä tule uusintaa heitä syyllistämällä ja asiasta vastuuttamalla, vaan tehdä sosiaalityötä heidän tilanteensa kokonaisvaltaisesti huomioon ottaen. Tämä tarkoittaa sitä, että heitä sortavat yhteiskunnalliset rakenteet täytyy ottaa huomioon, vaikka kyseessä olisivatkin varsin vakiintuneet ja sellaisenaan itsestään selvinä pidettävät käytännöt. Työ tulee tehdä yksilöä, sosiaalityön asiakasta sortavaa yhteiskunnallista käytäntöä reflektoiden ja alistaviin käytäntöihin kriittisesti suhtautuen. Tämä ei kuitenkaan ole itsestään selvää.

Sosiaalityöntekijät ovat osa yhteiskuntaa ja käyttävät niin työtä tehdessään, kuin kansalaisina muiden tavoin puhetapoja, jotka ovat kulttuurissamme ymmärrettäviä. Yhteiskunnan, jonka jäsen on, käytännöt ja diskurssit ovat arkielämässä usein näkymättömiä, eikä niitä edes huomioi, jos niitä ei tietoisesti reflektoi. Useimmat ihmisistä ja myös sosiaalityöntekijöistä eivät myöskään väkivaltaa omassa elämässään kohtaan. Myös kiireen vuoksi on vaara ajautua toimimaan ja tekemään ratkaisuja siltä pohjalta, kuin ne arkijärjen mukaan näyttäytyvät. Nämä lisäävät riskiä suhtautua väkivallan kohteisiin sosiaalityön toimesta ammatillisuuteen verhoutuena, objektiivisesti ja toisina.

Käytännön sosiaalityössä on hyvä silloin tällöin kysyä itseltään, että millä tavalla merkityksellistää väkivallan tekoja ja sen osapuolia. On hyvä reflektoida sitä, että näkeekö väkivallan uhrinsa ominaisuuksista johtuvana tai liittäkö ilmiön väkivallan kohteen puutteellisena nähtyyn toimintaan. Pitääkö väkivaltaa vain luonnollisena ja väistämättömänä seikkana vai nähdäkö ihminen sieltä väkivallan kohteena olemisen alta? Onko käytännön työssä mahdollista tunnistaa ja tunnustaa sukupuoleen liittyvien merkitysten vaikutus? Onko kykyä tuomita väkivallan tekijää ja tekoja, vai asettuako aina ammatillisen neutraaliuden taakse?

Sosiaalityön asiakkaan, väkivallan osapuolen todellisten elämän ehtojen tunnistaminen on tällaisten väkivaltaa suosivien ja usein tiedostamattomien merkitysjärjestelmien muokkaamassa todellisuudessa, yhteiskunnassa haasteellista. Vaarana on ongelmien yksilöllistäminen, niiden näyttäytyminen ongelmia kohtaavan itse aikaansaamana, eikä yhteiskunnallisesti, rakenteellisesti tuotettuina. Vaarana sosiaalityössä on myös sukupuoleen liitettävien eriarvoistavien merkitysten ja mekanismien tukeminen. Tapa nähdä väkivalta muutoin kuin kohteensa ominaisuuksista tai teoista johtuvana, on kuitenkin yhteiskunnassa mahdollinen. Tämä tuli näkyväksi viimeisimmässä löytämässäni merkitysjärjestelmässä. Tulee muistaa, että meillä kaikilla – etenkin väkivallan uhreja työssämme kohtaavilla – on vastuu väkivallasta omaksuttujen, väkivallan ohittavien ja sen toistumisen mahdollistavien asenteiden kautta (Husso 2003).

Vastadiskurssia tarvitaan, jotta todellisuutta niin yhteiskunnassa, kuin käytännön sosiaalityössä voitaisiin rakentaa sellaiseksi, jossa väkivallan kohteella on mahdollisuus toimia, Butlerin (2006) käsittein toistaa ymmärrettävällä tavalla ja tavalla, joka auttaa väkivallasta irrottautumaan. Pidän tärkeänä kehittää sen mukaisia puhetapoja. Sosiaalityössä tietoa eri tavoin tuottamalla, esimerkiksi tutkivan työtteen kautta, voidaan pyrkiä muuttamaan diskursseja suuntaan, joka vähentää sukupuolistunutta väkivaltaa kokevan ahdinkoa. Tarvitaan sitä tietoa, että millä tavalla merkitysjärjestelmät konkretisoituvat yksilöiden elämässä.

Diskursseja on näkemykseni mukaan mahdollista muuttaa. Tieteellistä tutkimusta rakenteita koskien tarvitaan, jotta pystytään huomioimaan kulttuuristen itsestään selvyyksien takaa seikkoja, jotka mahdollistavat sukupuolistuneen väkivallan. Käytännön sosiaalityössä on myös mahdollista toisaalta tuottaa uudenlaista, emansipoivaa tietoa

asiakastilanteiden pohjalta, toisaalta käyttää konkreettisessa käytännön työssä puhumisen tapoja, jotka eivät syyllistä ja tuomitse väkivallan uhria. Tulee osata kurkistaa sen itsestään selvimmältä vaikuttavan todellisuustulkinnan taakse ja samalla osaltaan rakentaa todellisuutta, jossa väkivallan uhrilla on mahdollisuus toimia ja toistaa ymmärrettävästi.

Lähteet

- Alasuutari, Pertti 2005: Yhteiskuntatutkimuksen etiikasta. Teoksessa Räsänen, Pekka, Anttila, Anu-Hanna & Melin, Harri (toim.): Tutkimus menetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. PS-kustannus. Jyväskylä, 15–28.
- Arpo, Robert 2005: Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 39. Joensuu.
- Bauman, Zygmunt 1997: Sosiologinen ajattelu. Vastapaino. Tampere.
- Beauvoir, Simone de 1973: Toinen sukupuoli, lyhentäen suomentanut Annikki Suni. Kirjayhtymä 1980. Helsinki.
- Butler, Judith 2006: Hankala sukupuoli. Gaudeamus. Helsinki.
- Danet, Brenda (1998): Text as Mask: Gender, Play, and Performance on the Internet. Teoksessa Steven G. Jones (toim.): Cybersociety 2.0. Revisiting Computer-Mediated Communication and Community. Thousand Oaks: Sage, 129–158.
- Dominelli, Lena 2002: Anti-Oppressive Practice in Context. Teoksessa Adams, Robert & Dominelli, Lena & Payne, Malcolm (toim.): Social Work, Themes, Issues and Critical Debates. Palgrave MacMillan. New York, 1-17.
- Douglas, Mary 2000: Puhtaus ja vaara. Rituaalisen rajanvedon analyysi. Alkuperäispainos 1966. Suomentaneet Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Vastapaino. Tampere.
- Eskola, Jari 2007: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Eskola, Jari (2010) Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. painos. PS-kustannus. Jyväskylä, 159–183.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.
- Gergen, Kenneth J. 1994: Realities and Relationships – Soundings in Social Construction. Harvard University Press. Cambridge.
- Granhölm, Camilla 2010: Virtuaalinen auttamisympäristö voimaannuttavan vuorovaikutuksen ja sosiaalisen tuen tarjoajana. Teoksessa Pohjola, Anneli & Kääriäinen, Aino & Kuusisto-Niemi, Sirpa (toim.): Sosiaalityö, tieto ja teknologia. PS-Kustannus. Jyväskylä, 157–181.
- Hall, Stuart 1999: Identiteetti. Vastapaino. Tampere.
- Hautanen, Teija 2010: Väkiältä ja huoltoriidat. Acta Universitatis Tamperensis, 1455–1616; 1544. Tampereen Yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos. Tampere.
- Heiskanen, Markku & Piispa, Minna 1998: Usko, toivo ja hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Oikeus 1998: 12. Helsinki. Tilastokeskus & Tasa-arvoasian neuvottelukunta.
- Hirsjärvi, Sinikka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.
- Hokkanen, Liisa 2013: Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityöllisessä asianajossa. Teoksessa Laitinen, Merja & Niskala, Asta (toim.): Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Vastapaino. Tampere, 55–86.
- Honkatukia, Päivi 2008: Nuorena koettu seksuaalinen väkiältä selviytymisen näkökulmasta. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Näre, Sari (toim.): Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Lapin Yliopistokustannus. Rovaniemi, 84–105.

- Hurtig, Johanna 2013a: Murretuista murtajiksi – muutoksia vanhoillislestadiolaisten naisten yhteisösuhteissa ja toimijuudessa. Teoksessa Virokannas, Elina & Väyrynen, Sanna (toim.): *Varjoja naiseudessa*. Unipress. Tampere, 113–147.
- Hurtig, Johanna 2013b: *Taivaan taimet*. Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta. Vastapaino. Tampere.
- Husso, Marita (2003): *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Vastapaino. Tampere.
- Jamrozik, Adam & Nocella, Luisa 1998: *The Sociology of Social Problems. Theoretical Perspectives and Methods of Intervention*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Jokila, Helena 2008: Uskottava raiskauksen uhri todistusharkinnassa. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Näre, Sari (toim.): *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Lapin Yliopistokustannus. Rovaniemi, 405–446.
- Jokinen, Arja 1999: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa: Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä. Vuorovaikutus, toimijuus ja kulttuuri empiirisen tutkimuksen haasteena*. Vastapaino. Tampere, 126–159.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi 1999: Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä. Vuorovaikutus, toimijuus ja kulttuuri empiirisen tutkimuksen haasteena*. Vastapaino. Tampere, 54–100.
- Jokinen, Arto 2000: *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere University Press. Tampere.
- Jokinen, Arto 2004: Diskurssianalyysin kourissa. Sotilasteksteissä muotoutuva miehiisyys. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.): *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Vastapaino. Tampere, 191–208.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 2004: *Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet*. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysin aakkoset*. 1. painos vuodelta 1993. Vastapaino. Tampere, 17–47.
- Juvonen, Tuula 2013: Nuorten aikuisten autonomisen toimiuuden jännitteinen rakentuminen ammatillisen etsivän työn kontekstissa. Teoksessa Laitinen, Merja & Niskala, Asta (toim.): *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Vastapaino. Tampere, 327–356.
- Jyrkämä, Jyrki (2003): Toimijuus ja toimijatilanteet. Aineksia ikääntymisen arjen tutkimiseen. Teoksessa Seppänen, Marjaana & Karisto, Antti & Kröger, Teppo (toim.): *Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä*. PS-kustannus. Jyväskylä, 195–217.
- Jäppinen, Maija 2013: *Lähisuhdeväkivallan kokemus ja toimijuuden jännitteet – etnografinen tutkimus naisista venäläisten sosiaaliskeskusten kriisiosastoilla*. Teoksessa Virokannas, Elina & Väyrynen, Sanna (toim.): *Varjoja naiseudessa*. Unipress. Tampere, 148–175.
- Keskinen, Suvi 2005: *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Acta Electronica Universitas Tamperensis 431. Tampereen Yliopisto. Tampere.
- Keskinen, Suvi 2012: Kulttuurilla merkityt toiset ja universaalien kohtelun paradoksi väkivaltatyössä. Teoksessa Keskinen, Suvi & Vuori, Jaana & Hirsiaho, Anu (toim.): *Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa*. Tampere University Press. Tampere, 291–320.
- Kivivuori, Janne 2012: *Feministinen väkivaltatutkimus: Akateeminen liike ja ongelmallinen teoria*. Julkaisussa *Tieteessä tapahtuu* 30 (5), 24–38.
- Kuula, Arja 2011: *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino. Tampere.
- Laitinen, Merja & Uusitalo, Tuula 2007: Sensitiivisen haastattelututkimuksen eettiset haasteet. Julkaisussa *Janus* 15 (4), 316–332.

- Laitinen, Merja 2012: Naiseuden narratiivit. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki, 55–80.
- Lattu, Emmi 2003: Väkivalta ja aggressio parisuhteessa. *Naistutkimus* 16 (3), 82–84.
- Lattu, Emmi 2008: Naisten tekemä väkivalta. Teoksessa Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (toim.): Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi, 168–194.
- Laukkanen, Marjo 2007: Sähköinen seksuaalisuus. Tutkimus tyttöydestä nettikeskusteluissa. *Acta Electronica Universitatis Lapponiensis* 1796–6310; 4. Lapin Yliopisto. Rovaniemi.
- Layder, Derek 1996: *Understanding Social Theory*. Sage. London.
- Lenert, Leslie & Skoczen, Steven 2002: The Internet as a research tool: worth the price of admission? *Annals of behavioral medicine* 24 (4), 251–256.
- Markkola, Pirjo 2002: Vahva nainen ja kansallinen historia. Teoksessa Gordon, Tuula & Komulainen, Katri & Lempiäinen, Kirsti (toim.): Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli. Vastapaino. Tampere, 75–90.
- Mehtola, Sirkku & Ojuri, Auli 2012: Pohdinta. Naisen pitkä matka. Teoksessa Hannus, Riitta, Mehtola, Sirkku, Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki, 231–233.
- Mullaly, Robert 2007: *The New Structural Social Work. Ideology, Theory, Practice*. Oxford University Press. Oxford.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna 2004: Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. WSOY. Helsinki.
- Nikunen, Minna 2005: Surman jälkeen itsemurha. Kulttuuriset luokitukset rikosuutisissa. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 422. Tampere University Press. Tampere.
- Nikupeteri, Anna & Laitinen, Merja 2013: Vaino naisiin kohdistuvana eron jälkeisenä väkivaltana, *Julkaisussa Naistutkimus* 26 (2), 29–43.
- Notko, Marianne 2011: Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 406. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä.
- Nyqvist, Leo 2008: Seksuaalinen väkivalta parisuhteessa. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Näre, Sari (toim.): Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Lapin Yliopistokustannus. Rovaniemi, 129–167.
- Ojala, Hanna & Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana 2009: Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa – Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen. Teoksessa Ojala, Hanna & Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana (toim.): Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa. Vastapaino. Tampere, 13–38.
- Payne, Malcolm 2005: *Modern Social Work theory*. Palgrave MacMillan. London.
- Pehkonen, Pirjo 2003: Naisen puolesta, ei miestä vastaan. Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa. Joensuun yliopisto. Sosiologian laitos. Joensuu.
- Piispa, Minna 2012: Parisuhdeväkivallan todellisuus. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki. 15–36.
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret 1987: *Discourse and Social Psychology : Beyond Attitudes and Behaviour*. Sage. London.
- Pulkkinen, Tuija 2000: Judith Butler – Sukupuolen suorittamisen teoreetikko. Teoksessa: Anttonen, Anneli & Lempiäinen, Kirsti & Liljeström, Marianne (toim.): Feministejä – aikamme ajattelijoita. Vastapaino. Tampere, 43–60.
- Raunio, Kyösti 2009: *Olenainen sosiaalityössä*. Gaudeamus. Helsinki.

- Ronkainen, Suvi 1998: Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa. Tutkimuksen katveet valokeilassa. Naistutkimusraportteja 2/98. Sosiaali- ja terveysministeriö. Tasa-arvotoimisto. Helsinki.
- Ronkainen, Suvi 1999: Ajan ja paikan merkitsemät. *Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Gaudeamus. Helsinki.
- Ronkainen, Suvi 2006: Haavoittunut kansakunta ja väkivallan toimijuus. Teoksessa Lohiniva-Kerkelä, Mirva (toim.): *Väkivalta – seuraamukset ja haavoittuvuus*. Terttu Utraisen juhlaKirja. Talentum. Helsinki, 531–550.
- Ronkainen, Suvi & Näre, Sari 2008: Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Näre, Sari (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi, 7-42.
- Ronkainen, Suvi 2008: Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Julkaisussa: *Yhteiskuntapolitiikka* 73 (4), 388–401.
- Ronkainen, Suvi & Husso, Marita 2013: Sukupuolen ja väkivallan tutkimuksen yhteiskunnallinen relevanssi. *Tieteessä tapahtuu* 31 (2), 51–53.
- Sharf, Barbara F. (1999): *Beyond Netiquette. The Ethics of Doing Naturalistic Discourse Research on the Internet*. Teoksessa Steve Jones (toim.): *Doing Internet Research. Critical Issues and Methods for Examining the Net*. Thousand Oaks: Sage Publications. London, 243–256.
- Skinner, Tina & Hester, Marianne & Malos, Ellen 2005: Methodology, feminism and gender violence. Teoksessa Skinner, Tina & Hester, Marianne & Malos, Ellen (toim.): *Reseraching gender violence. Feminist Methodology in action*. William Publishing. Cullompton, 1-22.
- Suoninen, Eero 1999: Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä. Vuorovaikutus, toimijuus ja kulttuuri empiirisen tutkimuksen haasteena*. Vastapaino. Tampere, 101–125.
- Sveningsson, Malin (2004): Ethics in Internet Ethnography. Teoksessa Elizabeth A Buchanan (toim.) *Readings in Virtual Research Ethics. Issues and Controversies*. Information Science Publishing. Hershey, 45–61.
- Sveningsson Elm, Malin (2009): How do the various notions of privacy influence decisions in qualitative internet research? Teoksessa Markham, Anette N & Baym, Nancy K. (toim.): *Internet inquiry. Conversations about method*. Sage Publications. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, 69–87.
- Talentia 2005: *Arki, arvot, elämä ja etiikka*. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki.
- Therborn, Göran 1995: *European Modernity and Beyond. The Trajectory of European Societies 1945-2000*. Sage. London.
- Tronto, Joan C 1993: *Moral Boundaries. A Political Argument for an Ethic of Care*. Routledge. New York.
- Tuomi, Jouni 2007: *Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Venäläinen, Satu 2012: Viaton uhri vai vahva nainen? Väkivallan uhreina olleiden naisten sukupuolistunut identiteetti väkivaltakertomuksissa. Julkaisussa *Naistutkimus* 2/2012. Naistutkimuksen seura. Helsinki. 25 (2), 5- 15.
- Väänänen, Kristiina 2012: Miten selviytyä väkivallasta? Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): *Veitsen terällä. Ensi- ja turvakotien liitto*. Helsinki, 109–132.
- Wellman, Barry & Gulia, Milena (1999) *Net-Surfers Don't Ride Alone: Virtual Communities as Communities*. Teoksessa Barry Wellman (toim.) *Networks in the Global Village: Life in Contemporary Communities*. Westview Press. Colorado, 331–366.

- Wetherell, Margaret & Potter, Jonathan 1992: Mapping the language of racism: discourse and the legitimation of exploitation. Harvester Wheatsheaf. New York.
- Wiberg, Matti 2006: Yhteiskuntatiede ja kohteen vahingoittaminen. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma: Etiikkaa ihmistieteille. Tietolipas 211. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki, 261-273.
- Wolf, Margery 1992: A Thrice Told Tale Feminism, Postmodernism & Ethnographic Responsibility. Stanford University Press. Stanford.

Internetlähteet

- Ess, Charles & the Association of Internet Researchers ethics working committee (2002): Ethical decision-making and Internet research. Recommendations from the aoir ethics working committee. <http://aoir.org/reports/ethics2.pdf> Viitattu 2.7.2013.
- Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina 2010: Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva kriminaalipoliitiikan instituutti . Julkaisusarja 66. http://www.heuni.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURlappotype=BlobServer&SSURlcontainer=Default&SSURlsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20filename=HEUNI_reports_kannella.pdf&SSURlsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1284992338936&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf Viitattu 15.9.2013
- Internetin käytön muutokset 2012: Tieto- ja viestintäteknikan käyttö 2012 – tutkimuksen tuloksia. http://www.stat.fi/til./sutivi/2012/sutivi_2012_2012-11-07_kat_001_html. Viitattu 2.7.2013
- Hyvä tieteellinen käytäntö 2009. Lapin Yliopiston tutkimuseettiset toimintaohjeet. <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=072e1fb7-a53a-4ab5-b3d2-8068b95df7e4> Viitattu 14.9.2013.
- Hänninen, Riitta 2003: Elektroniset aineistot etnologiatieteissä. J@argonia-elektroninen julkaisusarja. Jyväskylän Yliopiston historian ja etnologian laitos. <http://research.jyu.fi/jargonia/artikkelit/jargonia1.pdf>. Viitattu 10.6.2013.
- Piispa, Minna & Taskinen, Jukka & Ewalds, Helena 2012: Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003–2012. Sisäasianministeriön julkaisuja 35/2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.intermin.fi/download/36314_352012.pdf. Viitattu 16.9.2013
- Sotkanet 2013. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [uusii.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?r..](http://www.uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?r..) Viitattu 17.7.2013.
- Straus, Murray A. 2008: Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations. Children and Youth Services Review 30. Family Research Laboratory, University of New Hampshire, Durham, 252-275. <http://pubpages.unh.edu/~mas2/ID41-PR41-Dominance-symmetry-In-Press-07.pdf>. Viitattu 15.7.2013.
- www.hs.fi/kotimaa/. Viitattu 15.8.2013

Suullinen tiedoksianto

- Kairala, Maarit 2013: Rakenteellinen sosiaalityö käytännössä. Luento Lapin Yliopistossa 14.3.2013 luentosarjassa SSOS1327 Sosiaalityön käytäntö ja sitä tukeva teoriaopetus.

